

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura NIK w Katowicach

LKA.411.006.01.2022

Pan
Janusz Smoliło
Prezes Zarządu
Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.
w Bytomiu
ul. Strzelców Bytomskich 207
41-914 Bytom

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/22/508 - Likwidacja Kopalni Węgla Kamiennego „Krupiński”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Bytomiu ¹ , ul. Strzelców Bytomskich 207, 41- 914 Bytom
Kierownik jednostki kontrolowanej	Janusz Smoliło, Prezes Zarządu, od 22 listopada 2021 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: <ul style="list-style-type: none">– Marek Tokarz, Prezes Zarządu, od 17 maja 2014 r. do 18 czerwca 2017 r.³,– Tomasz Cudny, Prezes Zarządu, od 19 czerwca 2017 r. do 22 września 2018 r.⁴,– Jacek Szuścik, Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń i Ochrony Środowiska od 23 września do 25 października 2018 r.⁵,– Janusz Gałkowski, Prezes Zarządu, od 26 października 2018 r. do 22 października 2021 r.⁶,– Radosław Wojtas, Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiki i Finansów od 23 października 2021 r. do 21 listopada 2021 r.⁷
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Opracowanie i aktualizacje planu likwidacji KWK "Krupiński". 2. Realizacja działań likwidacyjnych KWK "Krupiński". 3. Efekty i koszty likwidacji KWK "Krupiński".
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2022 (I półrocze), z wykorzystaniem dowodów dotyczących przedmiotu kontroli, wykraczających poza ten okres.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁸ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ul style="list-style-type: none">– Monika Bukowiec, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/ 235/2022 z 22 listopada 2022 r.– Katarzyna Koziół, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/236/2022 z 22 listopada 2022 r.– Janina Balas, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/243/2022 z 15 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str.1-6)

¹ Zwana dalej: „SRK” lub „Spółka”.

² W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Radosław Wojtas – Wiceprezes ds. Ekonomiki i Finansów, Marek Pieszczyk – Wiceprezes ds. Likwidacji Kopalń (od 7 marca 2022 r.), Piotr Bojarski – Wiceprezes Zarządu ds. Zasad Mieszkaniowych i Zamówień (od 15 marca 2022 r.).

³ W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Małgorzata Drózd – Wiceprezes Zarządu Dyrektor Biura Ekonomiki i Finansów, Mirosław Siemion – Wiceprezes Zarządu Dyrektor Biura Likwidacji Kopalń i Ochrony Środowiska.

⁴ W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Beata Barszczowska – Wiceprezes ds. Ekonomiki i Finansów (od 10 lipca 2017 r.), Jacek Szuścik – Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń (od 10 lipca 2017 r.), Wojciech Frank – Wiceprezes Zarządu ds. Gospodarki Mieszkaniowej (od 16 lipca 2018 r.).

⁵ W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Beata Barszczowska – Wiceprezes ds. Ekonomiki i Finansów i Wojciech Frank – Wiceprezes Zarządu ds. Gospodarki Mieszkaniowej.

⁶ W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Beata Barszczowska – Wiceprezes ds. Ekonomiki i Finansów (do 22 lipca 2020 r.), Jacek Szuścik – Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń (do 8 marca 2019 r.), Wojciech Frank – Wiceprezes Zarządu ds. Gospodarki Mieszkaniowej (do 30 czerwca 2019 r.), Stanisław Konsek – Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń (od 12 kwietnia 2019 r. do 22 lipca 2020 r.), Radosław Wąsik – Wiceprezes Zarządu ds. Gospodarki Mieszkaniowej (od 1 lipca 2019 r. do 22 lipca 2020 r.), Radosław Wojtas – Wiceprezes ds. Ekonomiki i Finansów (od 23 lipca 2020 r.), Janusz Smoliło – Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń (od 23 lipca 2020 r.).

⁷ W skład Zarządu SRK w ww. okresie wchodził ponadto: Janusz Smoliło – Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń (do 21 listopada 2021 r.).

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna⁹ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie sposób przygotowania i prowadzenia przez SRK procesu likwidacji Kopalni Węgla Kamiennego „Krupiński”¹⁰.

Uzasadnienie oceny ogólnej

SRK przejęła KWK Krupiński od Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.¹¹ w dniu 31 marca 2017 r. w stanie niezapewniającym możliwości natychmiastowego przystąpienia do jej likwidacji¹². Wynikało to zarówno z tego, że do dnia przekazania kopalni JSW praktycznie prowadziła w niej eksploatację węgla, a tym samym na terenie Kopalni, a zwłaszcza pod ziemią, znajdowała się bardzo duża ilość sprzętu, w tym maszyn i urządzeń będących własnością JSW, jak i tego, że ani JSW, ani SRK nie dysponowała wówczas dokumentacją pozwalającą na rozpoczęcie procesu likwidacji. Przejmując KWK Krupiński SRK nie posiadała także koncepcji likwidacji technicznej tej kopalni, która opierałaby się na szczegółowej analizie jej struktury górniczej oraz panujących w niej warunków geologiczno-górniczych, w tym występujących zagrożeń naturalnych. Wprawdzie JSW wraz z aktem notarialnym przekazała SRK projekt planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego KWK „Krupiński” oraz projekt programu likwidacji tej kopalni¹³, jednakże dokumenty te były niekompletne¹⁴ i niezatwierdzone przez władze JSW. Dodatkowo, SRK nie kontynuowała prac nad tymi dokumentami, a ich zawartość przy tworzeniu własnych wersji tych dokumentów – mimo braku wiedzy na temat przejętej do likwidacji kopalni - została wykorzystana w ograniczonym stopniu. W efekcie, opracowany w ciągu dwóch tygodni od daty przejęcia KWK Krupiński przez SRK, a następnie przedstawiony Ministrowi Energii¹⁵ w kwietniu 2017 r. *Program likwidacji KWK Krupiński na lata 2017-2020*¹⁶ zawierał szereg błędów i niedoszacowań w zakresie rzeczowym, finansowym i czasowym, dotyczących zwłaszcza realności terminów realizacji poszczególnych zadań. Nie zakładał również żadnej rezerwy finansowej na wydatki nieprzewidziane. Błędy te zostały następnie powielone w przekazanym Ministrowi do akceptacji *Planie likwidacji KWK Krupiński na rok 2017 r.*

Analiza harmonogramów działań likwidacyjnych KWK Krupiński w zakresie likwidacji oraz zabezpieczenia szybów i szybików¹⁷ oraz likwidacji infrastruktury kopalni¹⁸ wykazała, że w okresie od marca 2017 r. do początku IV kwartału 2018 r. SRK nie podjęła działań mających na celu przeprowadzenie likwidacji w ww. zakresach,

⁹ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

¹⁰ Zwana dalej: „KWK Krupiński” lub „Kopalnia”.

¹¹ Zwana dalej: „JSW”.

¹² W dokumentach zaakceptowanych przez Ministra Energii zakładano, że likwidacja kopalni rozpocznie się w dniu jej przejęcia od JSW, tj. 31 marca 2017 r. Tego samego dnia Zarząd SRK podjął uchwałę nr 16/ 31 /2017 o postawieniu Kopalni w stan likwidacji.

¹³ Który zakładał, że proces likwidacji prowadzony będzie w latach 2017-2022, a jego łączny koszt – bez likwidacji szybów – wynosić będzie ok. 375,3 mln zł. Ponadto, projekt ten zakładał, że ostateczny wybór metod, kolejności oraz oszacowanie kosztów likwidacji szybów dokonane zostanie po opracowaniu dokumentacji technicznej ich likwidacji, przy czym na potrzeby opracowania harmonogramów robót przyjęto, że najpierw zostanie zlikwidowanych szyb I, a dopiero po zakończeniu jego likwidacji, zlikwidowane zostaną jednocześnie szyby II i III.

¹⁴ Projekt planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego nie zawierał dokumentów niezbędnych do przedłożenia go do Okręgowego Urzędu Górniczego celem zatwierdzenia (brak dokumentacji rozliczenia złoża oraz dokumentacji hydrogeologicznej), natomiast projekt *Programu likwidacji* nie posiadał niektórych harmonogramów działań likwidacyjnych, z uwagi na konieczność opracowania koncepcji i dokumentacji technicznej dla niektórych zadań likwidacyjnych.

¹⁵ Zwany dalej: „ME”.

¹⁶ Zwany dalej: „Programem” lub „Programem likwidacji”.

¹⁷ Poz. IV.2 harmonogramu *Programu likwidacji*.

¹⁸ Poz. V.4 harmonogramu *Programu likwidacji*.

zgodnie z założeniami i harmonogramami przyjętymi w *Programie likwidacji*. W efekcie, w okresie tym prowadzono jedynie likwidację wyrobisk podziemnych.

Spółka zaplanowała również w *Programie*, że roboty związane realizacją dwóch zadań dotyczących rekultywacji terenów pogórnicznych¹⁹ rozpoczną się na początku 2019 r., a ich koszt do końca 2020 r. wyniesie ok. 40 000 tys. zł. Okazało się jednak, że przejęta od JSW dokumentacja jest niewystarczająca do realizacji ww. robót, a przyjęte przez SRK założenia koncepcyjne były częściowo niezgodne z obowiązującym na tym terenie planem miejscowym zagospodarowania przestrzennego²⁰. Wprawdzie Spółka wystąpiła w 2019 r. o zmianę przez Gminę Suszec dokumentów planistycznych, jednakże proces ten nie uległ zakończeniu. W efekcie, SRK do dnia zakończenia kontroli nie poniosła żadnych kosztów w związku z realizacją tych zadań, lecz ponosiła znaczące koszty utrzymania budowli ziemnej (hałdy), które jedynie za lata 2020-2022 wyniosły łącznie 5 434,7 tys. zł²¹.

Pierwotnie zaplanowane wydatki na likwidację Kopalni w wysokości 388 368,7 tys. zł²² zostały znacząco zaniżone, w efekcie czego w kolejnych aneksach do *Programu* zaplanowano ich wzrost o blisko 60%. Świadczy to o tym, że przyjęte w *Programie* metody i harmonogramy działań nie uwzględniały ani warunków górniczych i technicznych przejętej do likwidacji kopalni ani stopnia jej przygotowania do tego procesu. Tym samym należy uznać, że głównym celem opracowanego przez SRK *Programu likwidacji* było przedstawienie Ministrowi Energii dokumentu, który stanowiłby formalną podstawę do uruchomienia finansowania ze środków budżetu państwa procesu likwidacji Kopalni, a nie stworzenie wiarygodnego, racjonalnego i efektywnego dokumentu planistycznego.

Stwierdzono przy tym, że - mimo specjalistycznego charakteru wykonywanych zadań - do opracowania dokumentów planistycznych, takich jak programy lub plany roczne likwidacji, SRK opierała się wyłącznie *na wiedzy i doświadczeniu* pracowników, nie wykorzystując przy tym - powszechnie stosowanych w tego typu procesach - metod i/lub programów komputerowych pozwalających na minimalizację czasu likwidacji i optymalizację ponoszonych kosztów²³. SRK nie dysponowała również bazami danych o cenach rynkowych określonego rodzaju robót i usług górniczych, których wykorzystanie pozwalałoby na racjonalne określanie przewidywanych kosztów zlecanych robót i sporządzanie własnych kosztorysów inwestorskich, a w przypadku ich zlecenia - na ich weryfikację.

Program likwidacji Kopalni nie był aktualizowany na bieżąco, a pierwszy aneks do *Programu* opracowano dopiero 5 sierpnia 2019 r., to jest po upływie roku od tego, gdy stało się oczywiste, że nie jest możliwe prowadzenie likwidacji Kopalni w sposób zaplanowany w pierwotnym *Programie likwidacji*.

Brak przygotowania dokumentacji likwidacyjnej sprawił też, że w okresie od 31 marca 2017 r. - kiedy to Zarząd SRK podjął uchwałę o likwidacji Kopalni²⁴ - do

¹⁹ Rekultywacja budowli ziemnej (składowisko skały płonnej) i likwidacja niecki zalewowej przy Cieku Branickim.

²⁰ Zwanym dalej: „MPZP”.

²¹ Koszty utrzymania budowli ziemnej w ww. okresie wyniosły łącznie 2 382,1 tys. zł, a koszty podatkowe 3 052,6 tys. zł.

²² 314 547,7 tys. zł bez kosztów rekultywacji terenów pogórnicznych, na które zaplanowano 40 000 tys. zł, oraz kosztów usuwania szkód górniczych, na które zaplanowano 33 721 tys. zł i które ostatecznie nie były finansowane z dotacji na likwidację Kopalni.

²³ Programy tego typu są powszechnie stosowane przy realizacji projektów (np. ICP), a ich stosowanie pozwala na określenie ścieżki krytycznej finansowania i skutków wprowadzanych zmian, a także zapewnia bezpośrednią kontrolę nad przebiegiem realizacji projektu lub wielu projektów jednocześnie, z uwzględnieniem skutków (w tym finansowych) odnotowanych odchyleń.

²⁴ Uchwała Nr 16/ 31 /2017 Zarządu SRK z dnia 31 marca 2017 r., w której zdecydowano o postawieniu Kopalni w stan całkowitej likwidacji. Termin jej rozpoczęcia określono na 31 marca 2017 r., a zakończenia na 31 grudnia 2020 r. W uchwale wyznaczono również osobę likwidatora.

30 października 2018 r. roboty likwidacyjne²⁵ prowadzone były przez SRK w oparciu o *Plan ruchu zakładu górniczego na lata 2016-2018*, zatwierdzony dla JSW KWK Krupiński przez Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego w Rybniku²⁶ oraz o dodatki do tego planu, sporządzone przez SRK Oddział KWK Krupiński. W ocenie NIK naruszało to - określone w art. 105 ust. 1, w związku z art. 129 ust. 4, ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze²⁷ - zasady prowadzenia likwidacji zakładów górniczych, a także naruszało art. 6 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego²⁸, zgodnie z którym zakres likwidacji kopalni określa przedsiębiorstwo górnicze w *planie ruchu likwidowanego zakładu*.

Przejęcie KWK Krupiński od JSW w stanie technicznie nieprzygotowanym do likwidacji²⁹ oraz błędy planowania przełożyły się bezpośrednio na przebieg i koszty procesu likwidacji, a w szczególności na niedotrzymywanie zakładanych w *Programie* zakresów i terminów realizacji robót, a także ich kolejności. Należało się na to spowolnienie robót w związku z pandemią COVID-19, długi czas prowadzenia procedur przetargowych na wyłonienie wykonawców poszczególnych zadań likwidacyjnych, dwukrotne spowolnienie – w porozumieniu z Ministrem Energii - procesu likwidacji (łącznie przez 8 miesięcy) w związku z zainteresowaniem inwestorów zewnętrznych oraz wstrzymanie procesu likwidacji na skutek dyspozycji Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych na okres ponad pół roku. W efekcie, proces likwidacji Kopalni wydłużył się o dwa i pół roku w stosunku do pierwotnych założeń.

Analiza okoliczności dwukrotnego spowolnienia przez Zarząd SRK procesu likwidacji³⁰ KWK Krupiński oraz wstrzymania jej likwidacji w okresie od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. wykazała, że:

- 1) Spowolnienie likwidacji Kopalni w okresie od kwietnia do lipca 2018 r. wynikało z decyzji jakie zapadły na spotkaniu przedstawicieli związków zawodowych, SRK i Wiceministra Energii, do którego doszło w związku z zainteresowaniem zakupem kopalni przez firmę T, przy czym - zdaniem NIK - została ona podjęta bez podstaw merytorycznych. Świadczy o tym fakt, że w momencie podejmowania tej decyzji ani Zarząd SRK ani Wiceminister nie dysponowali wiedzą nt. kondycji i wiarygodności finansowej oferenta³¹;
- 2) Spowolnienie likwidacji Kopalni w okresie od 17 grudnia 2019 r. do kwietnia 2020 r. było efektem zainteresowania firmy JSW Innowacje S.A.³² infrastrukturą dołową i powierzchniową KWK Krupiński oraz planami jej zagospodarowania, w tym zamiarem uruchomienia na tym terenie m.in. elektrowni szczytowo-pompowej, fabryki napędów i ogni wodorowych, poligonu testowego dronów itd. Plany te były przez tę spółkę szeroko prezentowane publicznie, w tym na posiedzeniu komisji sejmowych i w Ministerstwie Energii, a efektem tych działań

²⁵ M.in. likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych.

²⁶ Zwany dalej: „Dyrektorem OUG”.

²⁷ Dz. U. z 2023 r. poz.633, zwana dalej: „Pgg”.

²⁸ Dz.U. z 2022 r. poz. 1309, zwana dalej „ustawą o funkcjonowaniu gwk”.

²⁹ Jednocześnie z przejęciem KWK Krupiński, SRK zawarła z JSW umowę, na podstawie której spółka ta mogła na terenie Kopalni prowadzić roboty mające na celu wydobycie na powierzchnię znajdujących się pod ziemią maszyn i urządzeń oraz demontaż na powierzchni maszyn i urządzeń, które nie zostały przez JSW przekazane do SRK. Umowa ta obowiązywać miała początkowo do grudnia 2017 r., a ostatecznie obowiązywała do września 2018 r.

³⁰ Spowolnienie likwidacji polegało na nierozpoczęciu w danym okresie nowych robót likwidacyjnych, a jedynie kontynuacji już rozpoczętych.

³¹ Wiarygodność i kondycja finansowa firmy T już w lipcu 2018 r. została uznana przez sejmową Komisję ds. Energii i Skarbu Państwa jako niewystarczająca.

³² Spółka należąca w 100% do JSW, zwana dalej „JSW-I”.

było zasugerowanie Zarządowi SRK przez ówczesnego Ministra Energii potrzeby spowolnienia likwidacji celem umożliwienia JSW-I przeprowadzenia działań pozwalających na zmaterializowanie tych planów. Również w tym przypadku okazało się, że Zarząd SRK podejmując decyzję o spowolnieniu likwidacji KWK Krupiński nie miał do tego ani podstaw merytorycznych, ani prawnych. Okazało się bowiem, że prezentując te koncepcje JSW-I nie dysponowała dokumentami pozwalającymi na traktowanie ww. zamierzeń w sposób wiarygodny³³. Nie przygotowała ich także w okresie wstrzymania likwidacji kopalni, w efekcie czego do realizacji żadnego z tych pomysłów nie doszło, a SRK i budżet państwa poniosły koszty wynikające z przedłużenia procesu likwidacji Kopalni.

- 3) Wstrzymanie procesu likwidacji na okres od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. miało miejsce na pisemną „prośbę” Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych w związku ze zgłoszonym do SRK i Ministra Aktywów Państwowych³⁴ zainteresowaniem wykorzystania niezlikwidowanych obiektów przez firmę S, która zainteresowana była prowadzeniem wydobywania węgla kamiennego w sąsiadującym bezpośrednio z Kopalnią obszarze górniczym. Rozmowy w tej sprawie rozpoczęto jeszcze, gdy Kopalnia była własnością JSW, lecz ostatecznie zakończyły się one fiaskiem. Podkreślić jednak należy, że przed podjęciem decyzji o wstrzymaniu likwidacji, Zarząd SRK nie dysponował uchwałą Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy³⁵ Spółki wskazującą na zamiar zbycia zorganizowanej części Spółki oraz nie zapewnił sobie pokrycia przez potencjalnego nabywcę kosztów wstrzymania likwidacji, a w szczególności kosztów utrzymania i funkcjonowania KWK Krupiński w ww. okresie. W efekcie tej decyzji, SRK – a finalnie budżet państwa – poniosła dodatkowe koszty, które według Spółki należy szacować na co najmniej 28 083,9 tys. zł.

Opisane wyżej działania³⁶ Zarządu SRK, skutkujące przedłużeniem procesu likwidacji i poniesieniem ostatecznie przez budżet państwa dodatkowych kosztów były - w ocenie NIK - nie tylko niegospodarne, ale również wykraczające poza statutowy zakres jego kompetencji. Zauważyć bowiem należy, że Spółka powołana została do prowadzenia likwidacji kopalni³⁷, a przejęcie KWK Krupiński od JSW dokonane zostało w precyzyjnie określonym celu, jakim była całkowita fizyczna likwidacja tego zakładu górniczego. Z tego względu, w podejmowaniu swoich decyzji Zarząd powinien kierować się przede wszystkim sprawnym, oszczędnym i efektywnym przeprowadzeniem tego procesu, zwłaszcza że podjęcie decyzji o spowolnieniu i wstrzymaniu procesu likwidacji – w świetle zapisów statutowych – wykraczało poza zakres kompetencji Zarządu, gdyż nie zostało poprzedzone odpowiednią uchwałą WZA. W związku z tym, Zarząd obowiązany był do realizacji opracowanego przez SRK i zatwierdzonego przez Ministra Energii w 2017 r. *Programu likwidacji*, który nie przewidywał innej możliwości niż całkowita fizyczna likwidacja Kopalni³⁸.

³³ Takich jak biznesplany, lista obiektów, których kupnem jest zainteresowana JSW-I, badania techniczne szybów i budowli ziemnej pod kątem możliwości ich wykorzystania do budowy elektrowni szczytowo-pompowej, czy też listy intencyjne zawarte z potencjalnymi inwestorami specjalistycznymi.

³⁴ Zwanym dalej: „MAP”.

³⁵ Zwane dalej: „WZA”.

³⁶ Spowolnienia i wstrzymanie likwidacji.

³⁷ W całym okresie objętym kontrolą w SRK obowiązywał Statut, zgodnie z którym podstawowym celem spółki była realizacja zadań określonych w art. 8 ust. 1 *ustawy o funkcjonowaniu gwk*.

³⁸ Np. zbycia jej w całości lub jej zorganizowanej części wraz z możliwością dalszego funkcjonowania jej infrastruktury w celu wydobywania węgla.

Argumenty Zarządu Spółki, że decyzje o czasowym spowolnieniu likwidacji podejmowane były w porozumieniu z Ministrem Energii, a wstrzymanie robót likwidacyjnych nastąpiło na skutek dyspozycji Sekretarza Stanu Ministerstwa Aktywów Państwowych³⁹ nie są - zdaniem NIK - wystarczające dla podjęcia tego typu decyzji. NIK zwraca bowiem uwagę, że działania ww. ministrów nie miały oparcia w przepisach prawa, gdyż żadna z tych osób nie działała ani jako organ właścicielski ani jako organ administracji. W pierwszym przypadku polecenie takie musiało by zostać wydane w formie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki, zaś w drugim byłoby działaniem bez podstawy prawnej. Z powyższego względu należy uznać, że działania Zarządu nie miały podstaw prawnych, a ich skutkiem było poniesienie przez Spółkę, a finalnie przez budżet państwa, dodatkowych kosztów likwidacji, w szczególności z tytułu utrzymywania przeznaczonych do likwidacji obiektów i zwiększonych kosztów ogólnego zarządu.

Ostatecznie wydatki SRK na likwidację Kopalni – bez wydatków na rekultywację terenów pogórnicych i wydatków na usuwanie szkód górniczych - wyniosły do końca I kwartału 2023 r. łącznie 432 509,1 tys. zł⁴⁰, tj. o 37,5% więcej niż na te działania pierwotnie zakładano w *Programie likwidacji* (o 117 961,4 tys. zł więcej). Po odliczeniu różnego rodzaju zwrotów i korekt wydatki na likwidację wyniosły ostatecznie 425 917,2 tys. zł i zostały sfinansowane w 88,9% ze środków budżetowych (378 103,9 tys. zł), w 10,3% z przychodów z likwidacji (44 467,7 tys. zł), a w pozostałe 0,8% zobowiązaniami.

Podkreślić jednak należy, że fizyczna likwidacja KWK Krupiński ma zostać zakończona do końca II kwartału 2023 r., a zrealizowany dotychczas zakres tej likwidacji nie objął wszystkich zamierzeń zaplanowanych w *Programie likwidacji*, w szczególności rekultywacji terenów pogórnicych i usunięcia istotnych dla tego rejonu szkód górniczych, których koszt szacować należy na ponad 100 mln zł⁴¹.

W toku kontroli stwierdzono również, że w Spółce - wbrew zapisom pkt. 1 działu „Podstawowe założenia elektronicznego obiegu Informacji ELOI” *Instrukcji Systemu Elektronicznego Obiegu Informacji (ELOI)*⁴², - w latach 2018-2022 nie rejestrowano pism przychodzących do Spółki drogą elektroniczną.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴³ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Opracowanie i aktualizacje *Programu likwidacji KWK Krupiński*

1.1. Opracowanie *Programu likwidacji*

Opis stanu faktycznego

Od 1993 r. do 31 marca 2017 r. KWK Krupiński wchodziła w skład Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. W sierpniu 2016 r., na wniosek Zarządu JSW, Rada

³⁹ Pismo Nr DGA.I.070.7.2020 z dnia 21 kwietnia 2020 r.

⁴⁰ Z tego 75 932,1 tys. zł w 2017 r., 79 131,1 tys. zł w 2018 r., 80 530,7 tys. zł w 2019 r., 71 462,4 tys. zł w 2020 r., 62 510,3 tys. zł w 2021 r. i 53 402,7 tys. zł w 2022 r.

⁴¹ W skorygowanym w 2020 r. aneksem nr 2 *Programie likwidacji* na rekultywację terenów pogórnicych zaplanowano 86 000 tys. zł, a z zaplanowanej na usuwanie szkód górniczych kwoty ponad 31 665,1 tys. zł, do końca I kw. 2023 r. wykorzystano niecałe 10 000 tys. zł.

⁴² Wprowadzona do stosowania uchwałą nr 5007/2017/Z/VII Zarządu SRK z dnia 29 grudnia 2017 r. Zgodnie z pkt. 1 tej instrukcji, rejestracja korespondencji obejmować powinna całą korespondencję znajdującą się w Spółce, w tym korespondencję przychodzącą.

⁴³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Nadzorcza zatwierdziła *Program Restrukturyzacji Grupy Kapitałowej JSW na lata 2016-2025*. Jednym z punktów programu było przekazanie KWK Krupiński do SRK w terminie do końca pierwszego kwartału 2017 r., celem jej likwidacji. Dnia 8 sierpnia 2016 r. Zarząd JSW podjął uchwałę nr 92/IX/2016 w sprawie rozpoczęcia procedury przekazania KWK Krupiński do SRK, a 26 października 2016 r. uchwałę nr 220/IX/2016 o przekazaniu KWK Krupiński do SRK. W dniu 1 grudnia 2016 r. akcjonariusze JSW wyrazili zgodę na nieodpłatne zbycie do SRK zorganizowanej części przedsiębiorstwa w postaci KWK Krupiński.

(akta kontroli Tom I str. 92-96)

W związku z planowanym nabyciem KWK Krupiński w Suszcu od JSW, Prezes Zarządu SRK powołał Zarządzeniem nr 1/2017 z 10 stycznia 2017 r. zespoły osób, których celem było przeprowadzenie weryfikacji poszczególnych załączników do umowy nabycia KWK Krupiński⁴⁴. Zobowiązał jednocześnie Dyrektorów Oddziałów, Główną Księgową, Zastępców Dyrektorów Biur, Kierowników Zespołów Spółki do uzgodnienia stanu ujętego w proponowanych załącznikach ze stanem rzeczywistym z podziałem na poszczególne grupy. W tym samym dniu przesłana została do JSW⁴⁵ lista kontaktowa do poszczególnych zespołów. Kolejnym zarządzeniem⁴⁶ z dnia 6 lutego 2017 r. Prezes Zarządu SRK rozszerzył skład osobowy powołanych wcześniej zespołów oraz wyznaczył osoby odpowiedzialne za część projektu dotyczącą kwestii związanych z zagospodarowaniem metanu. Rolą żadnego z ww. zespołów nie było jednak wypracowanie - wraz z przedstawicielami JSW - koncepcji likwidacji KWK Krupiński lub opracowanie bądź inwentaryzacja dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia tej likwidacji.

(akta kontroli Tom V str. 30, 32-40)

W dniu 31 marca 2017 r. SRK podpisała akt notarialny na mocy którego nabyła nieodpłatnie KWK Krupiński od JSW, w tym środki trwałe, środki trwałe w budowie, prawa i obowiązki wynikające z obowiązujących umów zawartych przez JSW, prawa i obowiązki wynikające z zobowiązujących umów najmu i dzierżawy, prawa i obowiązki wynikające z licencji, zezwoleń i decyzji administracyjnych⁴⁷, środki pieniężne z kaucji na zabezpieczenie prawidłowego wykonania umów, wada dotyczące postępowań przetargowych, wartości niematerialne i prawne, w tym dokumentację techniczną i projekty zagospodarowania złóż oraz składniki aktywów niebędące środkami trwałymi.

Tego samego dnia Zarząd SRK podjął uchwałę Nr 16/31/2017, w której zdecydowano o postawieniu Kopalni w stan całkowitej likwidacji. Termin jej rozpoczęcia określono na 31 marca 2017 r., a zakończenia na 31 grudnia 2020 r., ponadto ustalono osobę pełniącą obowiązki kierownika ruchu zakładu górniczego i jednocześnie likwidatora Kopalni.

(akta kontroli Tom I str. 7-84; Tom II str. 617)

Zgodnie z załącznikiem nr 8 do aktu notarialnego dotyczącego przekazania Kopalni do SRK, JSW przekazała Spółce – protokołem zdawczo-odbiorczym z dnia 20 kwietnia 2017 r., a więc po zatwierdzeniu przez ME sporządzonego przez SRK

⁴⁴ Załączniki: nr 1 „Środki trwałe”, nr 2 „Mienie ruchome”, nr 3 „Środki trwałe w budowie”, nr 4 „Przeniesione umowy”, nr 5 „Przeniesione umowy najmu/dzierżawy”, nr 6 „Przeniesione decyzje”, nr 7 „Środki pieniężne”, nr 8 „Przeniesiona własność intelektualna i przemysłowa”, nr 9 „Składniki aktywów nie będące środkami trwałymi”, nr 10 „Nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym”, nr 11 „Obciążenia”, nr 11a „Dozwolone obciążenia”, nr 12 „Wykaz zobowiązań z tytułu szkód górniczych”, nr 13 „Wykaz pracowników”, nr 14 „Postępowania w toku (uruchomione)”.

⁴⁵ Pismem nr SRK/NM/MR/177/17/KN.

⁴⁶ Nr 6/2017.

⁴⁷ W tym koncesja nr 3/2013 udzielona JSW w dniu 22 marca 2013 r. na wydobywanie węgla kamiennego i metanu jako kopaliny towarzyszącej ze złoża „Krupiński” objętego obszarem górniczym „Suszec IV”, ważna do 31 grudnia 2030 r.

Programu likwidacji - projekt Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego KWK Krupiński oraz projekt Programu likwidacji KWK Krupiński w latach 2017-2022. Projekty te zostały przygotowane przez JSW, lecz były one niekompletne i nie zostały zatwierdzone przez Zarząd JSW. W sposób wyczerpujący przedstawiały jednak sytuację geologiczno-górnictw KWK Krupiński, w tym zakres niezbędnych do wykonania robót likwidacyjnych, ich potencjalne koszty oraz czas niezbędny do przeprowadzenia likwidacji. Przedstawiały one również istniejące w tej kopalni zagrożenia naturalne, w tym m.in. stopień zagrożenia metanowego. Porównanie zakresu finansowego przygotowanego przez JSW projektu programu likwidacji Kopalni z opracowanym programem, który w kwietniu 2017 r. sporządziło SRK i przedstawiło Ministrowi Energii do zatwierdzenia przedstawia się następująco:

Poz.	Rodzaj zadań	Projekt programu likwidacji wg JSW	Program likwidacji z kwietnia 2017 r.	Różnica
		Kwota przeznaczona na realizację zadań [tys. zł]	Kwota przeznaczona na realizację zadań [tys. zł]	w tys. zł w %
1	Likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych	7 063,50	7 063,70	0,20 0,00
2	Likwidacja oraz zabezpieczenie szybów i szybików	-----	17 000,00	
3	Likwidacja infrastruktury kopalni	39 519,90	47 225,80	7 705,90 19,50%
4	Rekultywacja terenów pogórnicznych	52 800,00	40 000,00	-12 800,00 -24,24%
5	Utrzymanie obiektów przeznaczonych do likwidacji	128 584,50	95 546,20	-33 038,30 -25,69%
6	Prace zabezpieczające oraz przedsięwzięcia zapobiegające zagrożeniom	107 801,60	68 938,00	-38 863,60 -36,05%
7	Opracowanie wymaganych odrębnymi przepisami projektów	1 755,00	2 587,00	832,00 47,41%
8	Naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego	37 838,50	33 721,00	-4 117,50 -10,88%
9	Koszty ogólnego zarządu	100 051,00	76 187,00	-23 864,00 -23,85%
	Razem	475 414,00	388 268,70	-87 145,30 -18,33%

W sporządzonym przez JSW projekcie, nie odniesiono się do spodziewanych kosztów likwidacji szybów. Stwierdzono natomiast, że: *Rozpoczęcie likwidacji szybów zaplanowano na drugie półrocze 2020 r.* Jednocześnie z harmonogramu II.6 dotyczącego utrzymania obiektów przeznaczonych do likwidacji wynikało, że w przypadku szybu I koszty te będą ponoszone do końca 2019 r., a w przypadku szybów II i III – do końca II kwartału 2020 r. Wskazuje to, że JSW nie zakładała możliwości jednoczesnej likwidacji szybów Kopalni. Nie oszacowała również kosztów tej likwidacji stwierdzając, że: *Likwidację szybów planuje się realizować zgodnie z projektami technicznymi likwidacji, których obecnie kopalnia nie posiada, zastrzegając jednocześnie, że ich opracowanie zostanie zlecone: uprawnionej jednostce naukowo-badawczej posiadającej rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu*

górnictwo w grupie XVII – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 28.06.2002 r. oraz uprawnienia budowlane w pełnym zakresie. Dodano też, że: Realne koszty likwidacji szybów znane będą po przeprowadzeniu postępowań przetargowych.

W harmonogramie zapotrzebowania na środki na likwidację JSW nie uwzględniła również kosztów ogólnego zarządu, jednak w części opisowej projektu oszacowała je na łącznie 100 051,0 tys. zł, z czego 68 942,0 tys. zł stanowić miały roszczenia pracownicze.

Analiza danych zawartych w powyższym zestawieniu wskazuje, że mimo nieuwzględnienia w sporządzonym projekcie kosztów likwidacji szybów, sporządzona przez JSW prognoza wydatków na likwidację Kopalni zakładała wydatki na poziomie o 22,4% wyższym⁴⁸ niż przyjęto w sporządzonym przez SRK Programie likwidacji z kwietnia 2017 r. Dotyczyło to niemal wszystkich typów zadań związanych z procesem likwidacji. Odnosząc założenia finansowe projektu JSW do rzeczywistych kosztów jakie w latach 2017-2023 (I kw.) poniosła SRK na likwidację KWK Krupiński, które wyniosły łącznie 432 509,1 tys. zł, należy stwierdzić, że wprawdzie łączna kwota szacowana przez JSW na likwidację kopalni – mimo nieuwzględnienia kosztów likwidacji szybów – była o 52 604,0 tys. wyższa, lecz SRK w ww. okresie nie poniosła żadnych wydatków na rekultywację terenów pogórnictwa, na którą JSW przewidziała w projekcie programu 52 800 tys. zł oraz w sprawozdaniach rocznych z wydatków na likwidację Kopalni nie wykazywała⁴⁹ kosztów naprawy szkód górniczych, na które JSW przewidywała wydatkowanie kwoty 37 838 tys. zł. Biorąc po uwagę również fakt, że JSW przewidywała likwidację KWK Krupiński w latach 2017-2022, a nie do 2020 r. należy uznać, że sporządzony przez JSW projekt programu, w sposób bardziej racjonalny przewidywał okres likwidacji oraz wysokość niezbędnych do poniesienia kosztów, niż opisany niżej Program likwidacji opracowany przez SRK w kwietniu 2017 r.

(akta kontroli Tom I str. 92-160, Tom VII str. 534-595, 626-629)

Odnosząc się do kwestii przejęcia i wykorzystania przez SRK opracowanych przez JSW projektów Planu ruchu likwidowanego zakładu górnictwa KWK Krupiński na okres 01.04.2017 r. – 31.12.2022 r. oraz Programu likwidacji KWK Krupiński, Zarząd SRK wyjaśnił, że JSW przekazała ww. projekty w formie niekompletnych i niepodpisanych wydruków, które nie można było uznać za dokumenty.

Wskazał też, że: JSW S.A. od stycznia 2017 r. opracowywała Plan ruchu likwidowanego zakładu, jednak w związku z brakiem niezbędnych załączników, tj. dodatku rozliczającego złożę oraz dokumentacji hydrogeologicznej nie mogła złożyć wniosku o zatwierdzenie planu ruchu likwidowanego zakładu górnictwa do Okręgowego Urzędu Górniczego w Rybniku. Mimo to – zdaniem Zarządu SRK – przekazany projekt planu został w znacznej części wykorzystany przy sporządzaniu przez SRK S.A. ostatecznego dokumentu, tj. w szczególności wykorzystano informacje niezbędne do sporządzenia planu ruchu (obiekty podstawowe, charakterystyka zakładu górnictwa, zagrożenia naturalne itp.).

Odnosząc się natomiast do wykorzystania opracowanego przez JSW projektu Programu likwidacji, Zarząd stwierdził, że: przy sporządzaniu przez służby SRK S.A. Programu likwidacji tylko częściowo wykorzystano materiał przekazany przez JSW S.A., ponieważ był to roboczy dokument wymagający wielu poprawek i uzupełnień.

(akta kontroli Tom VII str. 372-375)

⁴⁸ Założono wydatki wyższe o 87 145,3 tys. zł.

⁴⁹ Zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu ws. dotacji do likwidacji.

W opracowanym przez Departament Górnictwa Ministerstwa Energii w lutym 2017 r. i zaakceptowanym przez ME dokumencie pn. *Kryteria przyznawania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie w 2017 roku zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, a także kosztów ogólnego zarządu*, który został przesłany do SRK 13 marca 2017 r. stwierdzono, że w 2017 roku dotacja przyznawana jest na wniosek przedsiębiorstwa, gdy spełnione są następujące warunki:

- wniosek sporządzony jest zgodnie z wymogami rozporządzenia,
- zaakceptowany jest przez Ministra Energii,
- program likwidacji kopalni oraz roczny plan zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalni,
- roczny plan działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalni,
- roczny plan kosztów ogólnego zarządu przedsiębiorstwa górniczego realizującego zadania wykonywane w trakcie likwidacji kopalń,
- roczny plan kosztów ogólnego zarządu przedsiębiorstwa górniczego po zakończeniu likwidacji kopalń.

Dodano przy tym, że podział środków na poszczególne zadania poprzedzony zostanie merytoryczną weryfikacją dokonaną przez ARP ww. rocznych planów. Dokument ten nie określał żadnego trybu i terminów składania przez przedsiębiorcę górniczego wniosków o dotacje na ww. cele.

W zatwierdzonym rok później przez ME dokumencie pn. *Zasady i kryteria przyznawania dotacji na finansowanie w 2018 r. zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, a także kosztów ogólnego zarządu* stwierdzono, że: *Programy likwidacji kopalni, sporządzane w przypadku przejęcia kopalni, zakładu górniczego lub jego oznaczonej części do likwidacji, są przedkładane przez przedsiębiorstwo górniczne, o którym mowa w rozdziale III⁵⁰, do akceptacji Ministra Energii w terminie do 14 dni od przejęcia* oraz że: *Przedsiębiorstwo górniczne, po zaakceptowaniu przez Ministra Energii programu (...) zobowiązane jest do złożenia w terminie 14 dni rocznego planu zadań wykonywanych w trakcie likwidacji.*

(akta kontroli: Tom V str. 156-161; Tom VIII str. 676-683)

W okresie objętym kontrolą obowiązywały trzy wersje *Programu likwidacji KWK Krupiński*. W dniu 25 kwietnia 2017 r.⁵¹ Minister Energii - na podstawie rozporządzenia Ministra Energii z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym⁵² zaakceptował „kierunkowo” przedstawiony przez SRK *Program likwidacji KWK Krupiński na lata 2017-2020*, który zakładał zakończenie likwidacji Kopalni do 31 grudnia 2020 r. Pismem z 5 sierpnia 2019 r.⁵³ ME zaakceptował aneks nr 1 do *Programu*, a pismem z 16 czerwca 2021 r.⁵⁴ MAP zaakceptował aneks nr 2 do *Programu*. W aneksach tych dokonano korekty terminów i kosztów zakończenia poszczególnych zadań oraz zmian terminu zakończenia procesu likwidacji kopalni odpowiednio do 31 grudnia

⁵⁰ Dotyczy przedsiębiorstwa górniczego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o funkcjonowaniu gwk.

⁵¹ Pismem znak DGA.II.427.77.2017 IK.93466, w którym stwierdzono: *akceptuję kierunkowo m.in. pod warunkiem opracowania aktualizacji programu likwidacji na lata 2017-2021.*

⁵² Dz. U. poz. 684, zwane dalej: *rozporządzeniem ws. dotacji na likwidację.*

⁵³ Pismo z 5 sierpnia 2019 r., znak DGA.II.427.65.2019 IK: 306832

⁵⁴ Pismo z 16 czerwca 2021 r., znak DGA.II.4170.86.2021 IK:594634.

2021 r. i do 30 czerwca 2023 r. W oparciu o akceptacje aneksów przez ME i MAP opracowano dwie aktualizacje Programu:

- na lata 2017-2021 - po aneksie nr 1 oraz
- na lata 2017-2023 - po aneksie nr 2.

(akta kontroli Tom I str. 92-162, 185-261, 365-476)

Odpowiedzialny w 2017 r. za opracowanie Programu likwidacji, Kierownik Zespołu Monitorowania Procesów Likwidacji Kopalni⁵⁵ odpowiadając na pytanie dotyczące metod i narzędzi używanych przez SRK do przygotowywania programów i rocznych planów likwidacji, wyjaśnił, że: *Po otrzymaniu decyzji o przejęciu kopalni, jechaliśmy na daną kopalnię i ocenialiśmy co jest potrzebne do jej przejęcia. W przypadku kopalni Krupiński proces przejmowania tej kopalni najprawdopodobniej zaczął się późną jesienią 2016 r. (listopad, grudzień). Były powołane zespoły zarówno przez Zarząd SRK, jak i Zarząd JSW. Zespoły były tematyczne, tj. zespół do zagospodarowania zasobów ludzkich, zespół do zagospodarowania obszaru górniczego (powierzchnia i dół), były zespoły, które zajmowały się przejęciem majątku, zespół do przejęcia umów. Pracy tych zespołów nie koordynowałem, ale zbierałem dane od tych zespołów. Prace zespołów koordynował zawsze któryś z prezesów. Był powołany cały zespół, aby przygotował Program likwidacji. Był również zespół do przygotowania planu ruchu likwidowanego zakładu. Były one powołane przed formalnym przejęciem. W zespole ds. programu likwidacji uczestniczyłem ja. Fizycznie ze strony SRK pracowało tyle osób, ile było powołanych w uchwale o powołaniu tych zespołów.*

Oceniając stopień przygotowania KWK Krupiński do likwidacji przez JSW, Kierownik Zespołu stwierdził, że kopalnię przygotowano: *Bardzo słabo, ponieważ nie było jednej koncepcji związanej z likwidacją. Na Krupińskim walczyło się do końca, żeby kopalnię uratować. Dodał też, że: JSW nie przygotowała kopalni Krupiński do przekazania do likwidacji. Na 31 marzec 2017 r. w kopalni na dole powinno być sprzętu. Współpraca była, ale była ograniczona ze względu na wiarę w to, że kopalnia nie zostanie przekazana do likwidacji*

Dodał też, że *Program likwidacji Kopalni: Fizycznie został przygotowywany przez pracowników mojego działu przez około dwa miesiące od 31 marca 2017 r. Zacząłem zbierać materiały do Programu już przy pierwszej wizycie na Krupińskim.*

Kierownik Zespołu nie wyjaśnił jednak przyczyny przejęcia przez SRK KWK Krupiński bez przygotowanego projektu planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, projektu programu likwidacji oraz programu zagospodarowania zasobów ludzkich. Stwierdził jedynie, że: *JSW nie przygotowało takich dokumentów. Przynajmniej w zakresie wstępnym te dokumenty powinny być przygotowane przez JSW.*

Wyjaśniając, w oparciu o jakie analizy i dokumenty przyjęto w Programie likwidacji zakres rzeczowy likwidacji Kierownik Zespołu stwierdził, że: *Na podstawie tego co zostało wypracowane przez poszczególne zespoły powołane przez Zarząd do przygotowania kopalni do likwidacji. Na każdej kopalni był zawsze konflikt między przekazującymi informacje a przyjmującymi. Dotyczyło to także kopalni Krupiński.*

Odnosząc się natomiast do kwestii nieuwzględnienia w Programie likwidacji rezerwy na wydatki nieprzewidziane⁵⁶ Kierownik Zespołu stwierdził, że: *Nie przypominam sobie, żeby ustalane były takie środki. W razie wystąpienia jakiegoś*

⁵⁵ Zwany dalej: Kierownik Zespołu.

⁵⁶ Zgodnie z zasadami racjonalnego planowania, przy projektowaniu tego typu przedsięwzięć rezerwa na wydatki nieprzewidziane przyjmowana jest na poziomie 10-20% ogółu szacowanych kosztów.

nieprzewidzianego zadania to przesuwaliśmy środki niewykorzystane i pisaliśmy aneks. Program likwidacji potrzebny był do uzyskania dotacji.

(akta kontroli str. Tom V, str. 764-767)

Dyrektor Oddziału SRK KWK Krupiński wyjaśnił, że: po przejściu KWK Krupiński do moich obowiązków należało kierowanie ruchem zakładu górniczego zgodnie z wymogami Pgg oraz prowadzenie jej likwidacji. Wskazał przy tym, że zgodnie ze strukturą organizacyjną SRK podlegał bezpośrednio Wiceprezesowi Zarządu SRK ds. Likwidacji Kopalń. Pytany o okoliczności objęcia ww. funkcji wyjaśnił, że: nie znał KWK Krupiński, gdyż wcześniej pełnił funkcję zastępcy kierownika ruchu zakładu górniczego KWK Pniówek. Dnia 30 marca 2017 r. został zaproszony do siedziby JSW, gdzie złożono mu propozycję przeniesienia na kopalnię Krupiński, a następnie do SRK. Dodał przy tym, że: Nie uczestniczyłem w jakichkolwiek pracach przygotowawczych do przekazania kopalni przed datą 30 marca 2017 r.

Odnosząc się do przygotowania Kopalni do likwidacji przez JSW stwierdził, że: W mojej ocenie kopalnia była w takim stanie, że nie poczyniono żadnych kroków świadczących o przygotowaniu kopalni do likwidacji. Projekt Programu likwidacji był przygotowany przez SRK przy współpracy z JSW. Prawdopodobnie prace nad projektem były prowadzone od grudnia 2016 r. do momentu mojego przyścia. Projekt ten później został zatwierdzony w kwietniu 2017 r. i przedstawiony Ministrowi do zatwierdzenia. Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego nie było. Wszelkie roboty po przejściu kopalni były robione na podstawie planu ruchu zakładu górniczego sporządzonego przez JSW. W momencie przejścia rozliczenia złożeń nie było. Przygotowanie dokumentów w tym zakresie trwało już po stronie SRK około 1,5 roku. Muszę zaznaczyć, że zanim przyszedłem do SRK zajmowałem się przez 26 lat wydobyciem węgla. Nie miałem wiedzy jakie dokumenty są potrzebne do likwidacji kopalni. (...) Z tego co mi wiadomo jeszcze dzień wcześniej przed przekazaniem kopalni Krupiński jeszcze fedrowała.

(akta kontroli str. Tom V, str. 741-743)

Wiceprezes ds. Likwidacji Kopalń i Ochrony Środowiska⁵⁷ wyjaśnił, że: Przejęcie kopalni nastąpiło bardzo szybko. Uważam, że plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego powinien być już przed przejściem tej kopalni. Nie było żadnych dokumentów jak tą kopalnię likwidować. Wówczas miałem pod sobą likwidacje około 10 kopalni i żadna z tych kopalni nie była przygotowana do likwidacji. Należy zwrócić uwagę, że w momencie przejścia tej kopalni to nie było zakładowej umowy o pracę. Czyli pracownicy JSW nie chcieli przechodzić do SRK, bo by na tym tracili. Zatem dla przygotowania takiej dokumentacji nie wystarczy dwa tygodnie lub miesiąc czasu.

(akta kontroli str. Tom V, str. 748-749)

Zgodnie z pierwotnym Programem likwidacji opracowanym przez SRK, na realizację zadań wykonywanych w latach 2017-2020 zaplanowano kwotę 388 268,5 tys. zł. W wyniku dwukrotnego aneksowania programu, kwota ta wzrosła ostatecznie⁵⁸ do 620 389,9 tys. zł, a więc o 232 121,4 tys. zł więcej (tj. o 59,8%). Przed zatwierdzeniem przez ME i MAP zmian w Programie, w tym planowanych kosztów likwidacji, aneksy zostały pozytywnie zaopiniowane przez ARP, która w opinii do aneksu nr 2 stwierdziła m.in., że: Zmiany zakresu rzeczowego i finansowego zadań ujętych w poszczególnych harmonogramach są generalnie spowodowane

⁵⁷ Pełniący tę funkcję w okresie od lipca 2017 r. do 9 marca 2019

⁵⁸ Po aneksie nr 2 z 16 czerwca 2021 r.

wydłużeniem okresu likwidacji. Uwzględniono przy tym faktyczne wykonanie planowanych działań w latach 2017-2020 oraz plan do końca II kwartału 2023 r.

(akta kontroli Tom I str. 185-257, 262-290, 365-474, 477-502, Tom II str. 308-311)

Integralną częścią Programu i aneksów były opracowane przez SRK harmonogramy określające zakładany zakres i kolejność robót, a także poziom związanych z ich realizacją kosztów (np. *Preliminarz środków planowanych na realizację zadań wykonywanych w trakcie likwidacji lub Harmonogram wykonywania prac zabezpieczających oraz przedsięwzięć zapobiegającym zagrożeniom, w związku z likwidowaną kopalnią*).

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 185-257, 291-474, Tom II str. 72-142)

Zgodnie z *Programem likwidacji*, Spółka sporządzała roczne plany likwidacji, w których m.in. przedstawiała zakres rzeczowo-finansowy likwidacji. Uzasadniała w nich konieczność wykonania zadań w danym roku i określała niezbędne środki finansowe przeznaczone na ich likwidację. Po zakończeniu roku Spółka sporządzała sprawozdania z realizacji rocznych planów wraz z rozliczeniem rzeczowo-finansowym w zakresie wykorzystania dotacji w danym roku. Zarówno w rocznych planach likwidacji, jak i w sprawozdaniach z ich realizacji - zgodnie z § 3 ust. 1 oraz 6 ust. 2 *rozporządzenia ws. dotacji likwidację* - nie wykazywano kosztów naprawy szkód górniczych, które – zgodnie z § 4 ust. 1 tego rozporządzenia - finansowane były z odrębnie przyznawanych Spółce dotacji budżetowych.

Porównanie zapisów Programu z zapisami rocznych planów likwidacji wykazało jednak, że już od 2018 r. wiadomym było, że realizacja procesu likwidacji zgodnie z przyjętymi w Programie założeniami nie będzie możliwa. W efekcie, niektórych zadań założonych w Programie nie realizowano, opierając proces likwidacji na - niezgodnych z Programem - zapisach rocznych planów likwidacji. Przykładowo, w obszarze pn. *Likwidacja szybów i szybików w Planie rocznym na 2018 r.* wprost stwierdzono, że SRK nie realizowała założeń Programu. Zapisy dotyczące realizacji zadań ujętych w poszczególnych obszarach rocznych planów likwidacji – w okresie od rozpoczęcia likwidacji do zatwierdzenia aneksu nr 1 do Programu - zmieniono kilkakrotnie, dostosowując je do faktycznego wykonania zadań w minionym okresie. Zrezygnowano na przykład z zaplanowanego w Programie w 2017 r. równoczesnego prowadzenia likwidacji szybów nr I, II i III, który to proces miał być realizowany od początku IV kw. 2018 r. Zadanie to nie zostało wykonane w latach 2018-2019, a SRK rozpoczęła likwidację szybu I dopiero na początku 2020 r., a likwidację szybów nr II i III rozpoczęto w 2021 r. W efekcie, zgodnie ze sprawozdaniem SRK za 2022 r.⁵⁹, likwidację szybu I zrealizowano w 100%, a szybu II i III – w 80%.

Zaplanowana w Programie likwidacji rekultywacja terenów pogórniczych obejmować miała pierwotnie dwa zadania, tj. rekultywację terenów budowli ziemnej (hałdy) i likwidację niecki zalewowej w zlewni Cieku Branickiego i jego regulację.

Realizacja tych zadań rozpocząć się miała w styczniu 2019 r. i trwać dwa lata, a ich koszty oszacowano łącznie na 40 000 tys. zł⁶⁰. Okazało się jednak, że zamierzeń tych nie będzie można zrealizować, gdyż:

- koncepcje rekultywacji ww. terenów były częściowo niezgodne z obowiązującym na tym terenie miejscowym planem zagospodarowania

⁵⁹ Sprawozdanie z 17 lutego 2023 r.

⁶⁰ Z możliwością pozyskania po roku 2020 r. kolejnych 40 000 tys. zł z NFOŚiGW, w celu kontynuacji tego zadania po zakończeniu okresu objętego Programem.

- przestrzennego⁶¹, przy czym o zmianę zapisów MPZP Spółka wystąpiła do Gminy Suszec w 2019 r., lecz procedura tej zmiany nie została zakończona;
- w związku z zatrzymaniem wydobycia Kopalni został wstrzymany dopływ skały płonnej w ilościach pozwalających na ukształtowanie budowli ziemnej zgodnie z posiadanym dla tego obiektu pozwoleniem na budowę;
 - niemożliwe stało się również pozyskanie z budowli ziemnej materiału skalnego do wypełnienia niecki powstałej w zlewni Cieku Branickiego i uregulowania jego koryta;
 - na terenie niecki Cieku Branickiego Spółka planowała rekultywację w kierunku leśnym wraz budową zautomatyzowanej przepompowni (36,1 ha), lecz plany te były niezgodne z obowiązującym na tym terenie MPZP, w efekcie czego Spółka nie uzyskała niezbędnego pozwolenia wodnoprawnego.

Pozycję tę wykazywano również w kolejnych aktualizacjach *Programu*, mimo że przystąpienie do rekultywacji ww. terenów możliwe będzie dopiero po zakończeniu procedur zmian dokumentów planistycznych Gminy Suszec⁶².

(akta kontroli: Tom I str. 113 i 151, wyjaśnienia Zarządu SRK)

Powyższe pozwala stwierdzić, że *Program likwidacji* nie był aktualizowany na bieżąco⁶³, a zadania uwzględniane w planach rocznych i ich aktualizacjach nie były zgodne z *Programem likwidacji*.

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 291-364,
Tom II str. 72-142, Tom III str. 39-95, 384-487, 694-711,
Tom IV str. 1-59, 116-201, 259-332, 401-767)

Opracowanie *Programu* poprzedzone zostało analizami dotyczącymi zakresów, terminów i kosztów likwidacji sporządzonymi przez pracowników SRK. Według danych zawartych w tych analizach uwzględniono w nich m.in. ceny wyrobów i usług, kalkulacje roboczo-dniówek dla poszczególnych rodzajów robót, koszty poniesione na tego typu zadania w poprzednich latach oraz koszty pracownicze.

(akta kontroli Tom II str. 313, 323-616)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że: *Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania jak również, że z chwilą przejęcia wszelkie koszty likwidacji i utrzymania kopalni ponosi SRK S.A. przyjęto, że program likwidacji należy złożyć do 14 dni od daty przejęcia, natomiast roczny plan do 14 dni od daty zaakceptowania Programu likwidacji. Terminy te zostały usankcjonowane w dokumencie zatwierdzonym przez Ministra Energii pn. „Zasady i kryteria przyznawania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie w 2018 r. zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, a także kosztów ogólnego zarządu” z 16 stycznia 2018 r. z późniejszymi zmianami. Biorąc powyższe pod uwagę sporządzając Program likwidacji pracownicy Spółki opierali się na:*

- *informacjach udostępnionych przez Spółkę przekazującą kopalnię (...), w szczególności w zakresie kosztów: energii elektrycznej, usług niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania kopalni, koszty wynagrodzeń pracowników przejmowanych na podstawie art. 23¹ kodeksu pracy oraz pozostałych kosztów (podatki od nieruchomości, opłaty za wieczyste użytkowanie) - w zakresie kosztów utrzymania przejmowanej kopalni,*

⁶¹ Zwanym dalej: „MPZP”.

⁶² Do dnia zakończenia kontroli zmian tych nie wprowadzono.

⁶³ Pierwszy aneks do *Programu* zatwierdzono dopiero 5 sierpnia 2019 r.

- wstępnym rozeznaniu rynku w zakresie cen towarów, których konieczne będzie nabycie oraz usług niezbędnych do realizacji w trakcie likwidacji,
- doświadczeniu w zakresie terminów i kosztów likwidacji obiektów dołowych i powierzchniowych, które Spółka nabyła w trakcie likwidacji innych kopalń. Należy zaznaczyć, że przejmując majątek do likwidacji Spółka nie posiada projektów likwidacji oraz kosztorysów, zatem koszty likwidacji są ustalane szacunkowo.

Zaznaczył, że: po przejęciu kopalni lub wyodrębnionej części, SRK S.A. nie jest w stanie dokonać szczegółowych analiz przed sporządzeniem Programu likwidacji. Funkcjonowanie kopalni w trakcie likwidacji, jak również sposób jej likwidacji jest procesem bardzo złożonym i uzależnionym od bardzo wielu czynników.

(akta kontroli Tom II str. 229-231)

Dodał również, że: ze względu na bardzo ograniczony czas na sporządzenie Programu, szacunkowe koszty robót oraz koszty dostaw ustalane były poprzez rozeznanie telefoniczne lub cenniki dostępne na stronach internetowych. Posiłkowano się również kosztami umów zawieranych z kontrahentami SRK S.A. na innych Oddziałach, których przedmiotem umowy były dostawy lub usługi o podobnym zakresie.

(akta kontroli Tom II str. 313)

Według przedstawionej korespondencji Program likwidacji został przekazany przez SRK do ME celem zaakceptowania w dniu 13 kwietnia 2017 r., a więc po 12 dniach od dnia przejęcia Kopalni. Tego samego dnia Program został również przekazany do ARP celem zaopiniowania. ARP przekazało opinię o Programie do ME dnia 24 kwietnia 2017 r., a ME zatwierdził go następnego dnia.

(akta kontroli: Tom I str. 92-184)

1.2. Spełnianie wymogów formalno-prawnych

Opis stanu faktycznego

W wyniku analizy zapisów Programu likwidacji i jego dwóch aneksów, a także rocznych planów likwidacji oraz zweryfikowanych rocznych planów likwidacji⁶⁴ stwierdzono, że dokumenty te sporządzano zgodnie z zakresem określonym w § 3 ust. 1 pkt 2 i § 3 ust. 3 rozporządzenia ws. dotacji na likwidację.

Z uwagi na brak w sąsiedztwie KWK Krupiński funkcjonujących czynnych kopalń nie zachodziła konieczność podejmowania przedsięwzięć chroniących wyrobiska sąsiednich zakładów górniczych, o których mowa w art. 129 ust. 1 pkt 4 Pgg.

W latach objętych kontrolą ruch KWK Krupiński i proces jej likwidacji prowadzony był przez SRK w oparciu o:

- od 31 marca 2017 r. do 30 października 2018 r. - w oparciu o Plan ruchu KWK Krupiński na lata 2016-2018, który sporządzony został przez JSW oraz w oparciu o dodatki do tego planu⁶⁵ sporządzone w ww. okresie przez SRK Oddział KWK Krupiński, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

⁶⁴ Zwane dalej: „ZRP”. Dokument, który opracowany był przez SRK po weryfikacji rocznego planu likwidacji przez ARP, który uwzględniał wszystkie uwagi zgłoszone do przedłożonego planu.

⁶⁵ Dodatek nr 13 punkt 1. Podstawowe dane dotyczące przedsiębiorcy i zakładu górniczego w zakresie nazwy i danych przedsiębiorcy. Załącznik nr 1: Struktura organizacyjna zakładu górniczego z określeniem stanowisk osób kierownictwa i dozoru ruchu w zakresie zmiany struktury organizacyjnej zakładu górniczego z określeniem stanowisk osób kierownictwa i dozoru ruchu. Dodatek nr 14: wykonanie robót budowlanych związanych z demontażem maszyn i urządzeń oraz instalacji w obiektach budowlanych zakładu przeróbki mechanicznej węgla KWK Krupiński Dodatek nr 15: wykonanie prac związanych z demontażem czterech central telemetrycznych i urządzeń klimatyzacji grupowej KWK Krupiński. Dodatek nr 16: wprowadzenia zmian do pkt. 2, 3 i 4 oraz załączników nr 5 i 10.1 w związku z wyłączeniem z sieci elektroenergetycznej generatorów mocy G3 i G4. Dodatek nr 17: wprowadzenie zmian do punktu 2 „Podstawowe obiekty, maszyny i urządzenia zakładu górniczego”. Dodatek nr 18: wprowadzenie zmian do pkt. 5 w związku z demontażem elewacji w obiekcie kompleksowym i stacji

- w okresie od dnia 30 października 2018 r. do 27 grudnia 2020 r. – w oparciu o *Plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego*, który na sporządzony został przez SRK Oddział KWK Krupiński dnia 10 września 2018 r. i zatwierdzony decyzją Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego⁶⁶ w Rybniku⁶⁷;
- od 28 grudnia 2020 r. – w oparciu o zatwierdzony decyzją Dyrektora OUG *Plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego*, który sporządzony został przez SRK Oddział KWK Krupiński.

Oba plany opracowane przez SRK sporządzone zostały zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych⁶⁸, przy czym pierwszy *Plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego* został opracowany ponad rok od przejęcia Kopalni do likwidacji przez SRK i rozpoczęcia finansowania tego procesu z dotacji budżetowej.

Wprawdzie SRK złożyła do OUG wnioski o zatwierdzenie *Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego na okres od 1 kwietnia 2017 r. do 31 grudnia 2020 r.* już 4 maja 2017 r.⁶⁹ jednakże po rozpatrzeniu wniosku, pismem z 2 czerwca 2017 r. Dyrektor OUG wezwał SRK do jego uzupełnienia i weryfikacji zawartych w tym planie zapisów. W efekcie, 12 czerwca 2017 r. SRK zwróciła się do Dyrektora OUG z prośbą o wycofanie przedmiotowego wniosku, a Dyrektor OUG umorzył w całości postępowanie w sprawie zatwierdzenia tego planu ruchu.

(akta kontroli Tom V str. 405-416, Tom VII str. 316-370)

Odnosząc się do kwestii realizacji przez SRK obowiązków wynikających z art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁷⁰, który stanowi, że złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących, Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *SRK S.A. przeprowadza proces likwidacji kopalń lub ich wyodrębnionych części i nie prowadzi eksploatacji pokładów węgla kamiennego. Likwidując kopalnie lub ich wyodrębnione części SRK S.A. stosuje się do obowiązujących przepisów i prowadzi roboty górnicze tak, by chronić sąsiednie złoża kopalin, zabezpieczać niewykorzystane części złoża kopalin, sąsiednich złóż kopalin przy wykorzystaniu niezbędnych środków chroniących wyrobiska sąsiednich zakładów górniczych. W związku z tym, że KWK „Krupiński” była kopalnią silnie metanową, w trakcie jej likwidacji prowadzono proces odmetanowania pokładów węgla kamiennego (na podstawie art. 8f ustawy o funkcjonowaniu górnictwa), jak również dodatkiem nr 5 do dokumentacji geologicznej dokonano rozliczenie złoża Krupiński.*

(akta kontroli Tom II str. 313-314, Tom VII str. 349-370)

przygotowania węgla w obiektach budowlanych zakładu przeróbki mechanicznej węgla KWK Krupiński w celu odzysku maszyn i urządzeń. Dodatek nr 19: 1) zmian w zakresie gospodarki odpadami (pkt. 10 i pkt. 24) i zmian w zakresie gospodarki wodnej, emisji do powietrza oraz rekultywacji (pkt. 24). Dodatek nr 20: wprowadzenia zmian do punktów: 2 – Podstawowe obiekty, maszyny i urządzenia zakładu górniczego, 4 – Charakterystyka terenu zakładu górniczego z określeniem obiektów budowlanych zakładu górniczego, 12 – Zagrożenia metanowe, 13 – Zagrożenia wyrzutami gazów i skał, 14 – Zagrożenia wybuchem pyłu węglowego, 15 – Zagrożenia pożarowe, 19 – Zagrożenia klimatyczne, 25 – Czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy. Miejsca i źródła ich występowania. Profilaktyka oraz do Załącznika nr 10.1 – Schemat ideowy zasilania zakładu górniczego w energię elektryczną. Dodatek nr 21 wprowadzenia zmian do punktu 2 – Podstawowe obiekty, maszyny i urządzenia zakładu górniczego.

⁶⁶ Zwany dalej: „OUG”.

⁶⁷ Wniosek SRK o zatwierdzenie tego planu z dnia 10 września 2018 r. wpłynął do Okręgowego Urzędu Górniczego 21 września 2018 r.

⁶⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 2293, zwane dalej: *rozporządzeniem w sprawie planów*.

⁶⁹ Które wpłynęło do OUG 9 maja 2017 r.

⁷⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, ze zm., zwana dalej „Poś”.

1.3. Zmiany Programu likwidacji

W tabeli poniżej przedstawiono zawarty w Programie likwidacji i w kolejnych aneksach założony zakres rzeczowy i finansowy oraz zmiany w tym zakresie:

Pozycja	Rodzaj zadań	Program likwidacji z kwietnia 2017 r.		Aneks nr 1 do Programu likwidacji z lipca 2019 r.			Aneks nr 2 do Programu likwidacji z kwietnia 2021			Zmiana ogółem
		Liczba zadań	Kwota przeznaczona na realizację zadań w tys. zł	Liczba zadań	Kwota przeznaczona na realizację zadań w tys. zł	Zmiana	Liczba zadań	Kwota przeznaczona na realizację zadań w tys. zł	Zmiana	
						w tys. zł			w tys. zł	
1	Likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych	232	7 063,70	213	4 615,90	-2 447,80	213	4 616,70	0,80	-2 447,00
						-34,65%			0,02%	
2	Likwidacja oraz zabezpieczenie szybów i szybików	3	17 000,00	3	37 629,80	20 629,80	3	35 686,70	-1 943,10	18 686,70
						121,35%			-5,16%	
3	Likwidacja infrastruktury kopalni	163	47 225,80	212	37 213,30	-10 012,50	217	75 814,30	38 601,00	28 588,50
						-21,20%			103,73%	
4	Rekultywacja terenów pogórnicznych	2	40 000,00	1	40 000	0,00	3	86 000,00	46 000,00	46 000,00
						0,00%			115,00%	
5	Utrzymanie obiektów przeznaczonych do likwidacji	9	95 546,20	9	135 845,80	40 299,60	9	148 664,20	12 818,40	53 118,00
						42,18%			9,44%	
6	Prace zabezpieczające oraz przedsięwzięcia zapobiegające zagrożeniom	10	68 938,00	10	108 274,20	39 336,20	10	136 855,40	28 581,20	67 917,40
						57,06%			26,40%	
7	Opracowanie wymaganych odrębnymi przepisami projektów	8	2 587,00	14	3 145,20	558,20	19	6 733,60	3 588,40	4 146,60
						21,58%			114,09%	
8	Naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego	10	33 721,00	8	31 046,40	-2 674,60	8	31 665,10	618,70	-2 055,90
						-7,93%			1,99%	
9	Koszty ogólnego zarządu		76 187,00		76 286,00	99,00		94 353,90	18 067,90	18 166,90
						0,13%			23,68%	
Razem		437	388 268,70	470	474 056,60	85 787,90	482	620 389,90	146 333,30	232 121,20
						22,09%			30,87%	59,78%

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 185-257, 273, 291-474, Tom II str. 72-142, Tom III str. 5-7)

Aneks nr 1 do Programu likwidacji przesuwał termin zakończenia procesu likwidacji o rok, tj. do końca 2021 r. Zwiększono w nim również łączną liczbę zadań do 470, a przewidywane koszty ich realizacji do kwoty 474 056,6 tys. zł, tj. o 85 788,1 tys. zł. Przewidywane zwiększenie kosztów likwidacji wystąpiło w następujących obszarach:

- Wzrost przewidywanych kosztów likwidacji oraz zabezpieczenia trzech szybów Kopalni o 20 629,8 tys. zł do kwoty 37 629,8 tys. zł uzasadniany był tym, że doszło do zmiany sposobu i kolejności likwidacji szybów, co ze względu na późniejszy niż planowano pierwotnie termin ich likwidacji, spowodować miało wydłużenie okresu likwidacji całej Kopalni.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: *Główny Instytut Górnictwa w grudniu 2018 r. przedstawił dwa warianty likwidacji szybów. Oddział na podstawie przedstawionych przez Główny Instytut Górnictwa dwóch wariantów likwidacji szybów na posiedzeniach Połączonych Zespołów ds. Zagrożeń Naturalnych przyjął do realizacji wariant zakładający likwidację w pierwszej kolejności szybu I, a następnie równoczesną likwidację szybów II i III. Wybór tego wariantu był podyktowany wysokim poziomem zagrożenia metanowego, a dla prowadzonego procesu likwidacji zapewniał maksymalne bezpieczeństwo. Ponadto, przy likwidacji szybu I konieczne było wykonanie na poziomach tam i korków przeciwwybuchowych, a do zasypu szybów II i III wykorzystanie materiału zasypowego nieiskrzącego.*

NIK zwraca uwagę, że od przejęcia Kopalni przez SRK panujące w niej warunki geologiczne i górnicze oraz rodzaj i poziom zagrożeń naturalnych nie uległy zmianie. Kopalnia w całym okresie swego funkcjonowania posiadała IV kategorię zagrożenia metanowego, a jednoczesna likwidacja wszystkich szybów – jak założono w Programie – była ze względów bezpieczeństwa niemożliwa do realizacji w istniejących warunkach. Ponadto, przesunięcie likwidacji w czasie nie powinno znacząco wpłynąć na koszty technicznej likwidacji szybów, gdyż bez względu na przyjętą kolejność likwidacji szybów, zastosowana technologia⁷¹ musiała uwzględniać istniejące na Kopalni zagrożenie metanowe.

- Wzrost o 40 299,6 tys. zł kosztów na utrzymanie obiektów przeznaczonych do likwidacji przy nie zmienionym zakresie rzeczowym, do kwoty 135 845,8 tys. zł, co tłumaczono przedłużeniem procesu likwidacji szybów.

Na powyższy wzrost złożyły się następujące pozycje:

- a) wzrost o 3 791,8 tys. zł kosztów utrzymania szybu I wraz przynależnymi obiektami budowlanymi i wyciągiem szybowym⁷²;
- b) wzrost o 5 241,4 tys. zł kosztów utrzymania szybu II wraz przynależnymi obiektami budowlanymi i wyciągiem szybowym⁷³;
- c) wzrost o 1 296,0 tys. zł kosztów utrzymania szybu III wraz przynależnymi obiektami budowlanymi i wyciągiem szybowym⁷⁴;
- d) wzrost o 7 632,7 tys. kosztów utrzymania stacji sprężarek wraz z siecią rurociągów⁷⁵;
- e) wzrost o 12 111,7 tys. zł kosztów utrzymania stacji wentylatorów głównych przy szybie III⁷⁶;

⁷¹ W tym zastosowanie materiałów nieiskrzących.

⁷² Z kwoty 1 352,0 tys. zł do 5 143,8 tys. zł.

⁷³ Z kwoty 8 849,2 tys. zł do 14 090,6 tys. zł.

⁷⁴ Z kwoty 2 910,0 tys. zł do 4 206,0 tys. zł.

⁷⁵ Z kwoty 11 125,0 tys. zł do 18 757,7 tys. zł.

⁷⁶ Z kwoty 11 360,0 tys. zł do 23 471,7 tys. zł.

- f) wzrost o 6 075,5 tys. zł kosztów utrzymania rozdzielni dołowych wraz z ładownią akumulatorów i zajezdnią lokomotyw⁷⁷;
- g) wzrost o 4 509,8 tys. zł kosztów utrzymania rozdzielni powierzchniowych wraz z lampiarnią⁷⁸;
- h) wzrost o 9 762,0 tys. zł kosztów utrzymania pozostałych obiektów na powierzchni przeznaczonych do likwidacji⁷⁹

W ramach powyższego obszaru zadań wykazano również zmniejszenie o 10 121,3 tys. zł kosztów wynagrodzeń pracowników przejętych przez SRK, którzy zechcieli skorzystać z Górniczego Pakietu Socjalnego⁸⁰.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: *zmiana koncepcji likwidacji szybów znacząco wpłynęła na dłuższe od planowanego utrzymanie obiektów, a co za tym idzie zwiększenie kosztu utrzymania szybów oraz rozdzielni i stacji sprężarek w odniesieniu do pierwotnego programu likwidacji. Ponadto zakupem infrastruktury kopalni były zainteresowane podmioty zewnętrzne.*

Odnosząc się do powyższego, NIK zwraca uwagę, że w pierwotnym *Programie* przyjęto, iż likwidacja szybów I, II i III zostanie przeprowadzona jednocześnie i realizowana będzie od początku IV kwartału 2018 r. do połowy 2019 r. Tymczasem Spółka dopiero w październiku 2018 r. zleciła konsorcjum, w którym liderem był Główny Instytut Górnictwa⁸¹, opracowanie projektów technicznych likwidacji szybów.

W przekazanej przez GIG do SRK 14 grudnia 2018 r.⁸² dokumentacji technicznej likwidacji szybów przewidziano dwa warianty, przy czym żaden z nich nie przewidywał jednoczesnej likwidacji wszystkich szybów *Kopalni*. I tak:

- *Wariant I* zakładał likwidację w pierwszej kolejności szybu I i równoległe wykonanie przygotowawczych prac likwidacyjnych w szybach II i III. Po zasypaniu szybu I miało nastąpić równoczesne zasypywanie szybów II i III.
- *Wariant II* zakładał, że po zakończeniu całości prac likwidacyjnych w pierwszej kolejności wykonane będzie zasypanie szybu I (bez wykonanych tam oporowych we wlotach). Po zasypaniu szybu I równoczesne zasypywanie szybów II i III analogicznie jak w *Wariacie I*.

Z powyższego wynika, że w okresie od marca 2017 r. do początku IV kwartału 2018 r. SRK nie podjęła działań mających na celu przeprowadzenie likwidacji szybów zgodnie z założeniami i harmonogramami przyjętymi w *Programie*. W szczególności nie zleciła opracowania ani nie dysponowała dokumentacją niezbędną do prowadzenia tego typu robót, co dało by podstawę do przeprowadzenia przetargów mających na celu wyłonienie wykonawców tej likwidacji. Nie dysponowała również niezbędnymi kosztorysami inwestorskimi, które stanowią podstawę do przeprowadzenia takich przetargów i sporządzenia wiarygodnego zapotrzebowania na środki budżetowe⁸³.

⁷⁷ Z kwoty 3- 740,0 tys. zł do 9 815,5 tys. zł.

⁷⁸ Z kwoty 10 830,0 tys. zł do 15 339,8 tys. zł.

⁷⁹ Z kwoty 19 380,0 tys. zł do 29 142,0 tys. zł.

⁸⁰ Zwanego dalej: „GPS”. Zmniejszenie wynikało z rzeczywistego wykorzystania środków w latach 2017-2018, przy czym z zakładanych 26 000,0 tys. zł wykorzystano 15 878,7 tys. zł.

⁸¹ Zwanym dalej: „GIG”.

⁸² Zgodnie z umową zawartą z 9 października 2018 r. pomiędzy SRK a konsorcjum firm, w którym liderem był Główny Instytut Górnictwa na *Wykonanie kosztorysu oraz projektów likwidacji szybów I,II i III wraz z przynależną infrastrukturą dla SRK SA Oddział KWK Krupiński*, w dniu 14 grudnia 2018 r., podpisano protokół odbioru końcowego wyników pracy badawczo-rozwojowej pn. *Wykonanie kosztorysu oraz projektów likwidacji szybów I,II i III wraz z przynależną infrastrukturą dla SRK SA Oddział KWK Krupiński*. Zgodnie z protokołem praca została wykonana zgodnie ze złożonym zamówieniem.

⁸³ Kosztorysy takie opracowano dopiero w listopadzie 2018 r.

- Wzrost o 39 336,2 tys. zł przewidywanych kosztów prac zabezpieczających oraz przedsięwzięć zapobiegających zagrożeniom, mimo niezmienionego zakresu rzeczowego, do kwoty 108 274,2 tys. zł. Wzrost ten uzasadniany był przedłużeniem procesu likwidacji szybów I, II i III.

W ramach tego obszaru przewidywano takie zadania jak:

- a) utrzymanie wyrobisk⁸⁴;
- b) utrzymanie stacji odmetanowania⁸⁵;
- c) utrzymanie odwadniania kopalni⁸⁶;
- d) świadczenie usług związanych z ratownictwem górniczym⁸⁷;
- e) utrzymanie centrali i dyspozytorni wraz z systemami łączności, bezpieczeństwa i alarmowania⁸⁸;
- f) zabezpieczenie obiektu budowlanej ziemnej (hałdy)⁸⁹;
- g) utrzymanie instalacji powierzchniowej nie likwidowanej fizycznie⁹⁰;
- h) ochronę obiektów⁹¹;
- i) opłaty środowiskowe⁹²;
- j) nadzór i dozór przy wykonywaniu robót⁹³.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: (...) zmiana koncepcji likwidacji szybów spowodowała konieczność dłuższego niż pierwotnie planowano utrzymania wyrobisk dołowych, pompowni głównego odwadniania i stacji odmetanowania, usług ratownictwa górniczego, central i dyspozytorni. Ponadto zwiększył się koszt robocizny po wprowadzeniu od 01.04.2019 r. nowego ZUZP. Ponadto zakupem infrastruktury kopalni były zainteresowane podmioty zewnętrzne.

- Wzrost kosztów opracowania wymaganych odrębnymi przepisami 14 projektów o 558,2 tys. zł do kwoty 3 145,2 tys. zł. Zaktualizowano zakres opracowań (dodano 8 opracowań, a usunięto 2).

Zarząd wyjaśnił, że: Nowe opracowania dotyczyły: audytu energetycznego, monitoringu „Babczynej Doliny”, analizy wpływu eksploatacji górniczej oraz stanu środowiska w rezerwacie przyrody „Babczyzna Dolina”, zmiany MPZP Gminy Suszec, sporządzenia mapy sytuacyjno-wysokościowej terenu górniczego, badania stanu technicznego obudowy szybu II, projektu rekultywacji niecek bezodpływowych, zrzutu niewykorzystanych wód z odwodnienia szybów i pozwolenia wodnoprawnego. Odstąpiono od 2 opracowań dotyczących budowlanej ziemnej ze względu na koncepcję jej sprzedaży: projekt budowlany zamienny dla budowlanej ziemnej i dokumentacja projektowa rekultywacji biologicznej.

- Wzrost kosztów ogólnego zarządu o 99,0 tys. zł do kwoty 76 286,0 tys. zł w związku z wydłużeniem procesu likwidacji o rok.

W ramach kosztów ogólnego zarządu uwzględniono:

- a) wzrost o 8 257,2 tys. zł płac pracowników administracyjno-biurowych wraz z ubezpieczeniami społecznymi⁹⁴;
- b) wzrost o 177,7 tys. zł kosztów delegacji i przejazdów służbowych⁹⁵;

⁸⁴ Wzrost z 18 430,0 tys. zł do 20 122,6 tys. zł, tj. o 1 692,6 tys. zł.

⁸⁵ Wzrost z 8 485,0 tys. zł do 15 865,3 tys. zł, tj. o 7 380,3 tys. zł.

⁸⁶ Wzrost z 10 770,0 tys. zł do 19 800,2 tys. zł, tj. o 9 030,2 tys. zł.

⁸⁷ Wzrost z 2 855,0 tys. zł do 5 144,0 tys. zł, tj. o 2 289,0 tys. zł.

⁸⁸ Wzrost z 4 120,0 tys. zł do 9 215,1 tys. zł, tj. o 5 095,1 tys. zł.

⁸⁹ Wzrost z 2 320 tys. zł do 3 333,3 tys. zł, tj. o 1 013,3 tys. zł.

⁹⁰ Wzrost z 430,0 tys. zł do 6 084,0 tys. zł, tj. o 5 654,0 tys. zł.

⁹¹ Wzrost z 6 090,0 tys. zł do 12 011,0 tys. zł, tj. o 5 921,0 tys. zł.

⁹² Spadek z 405,0 tys. zł do 79,8 tys. zł, tj. o 325,2 tys. zł.

⁹³ Wzrost z 15 060 tys. zł do 16 618,9 tys. zł, tj. o 1 558,9 tys. zł.

⁹⁴ Z kwoty 13 460,0 tys. zł do 21 717,2 tys. zł.

- c) wzrost o 681,3 tys. zł kosztów biurowych⁹⁶;
- d) wzrost o 3 514,0 tys. zł podatków i opłat⁹⁷;
- e) spadek o 617,8 tys. zł kosztów ubezpieczeń osobowych i majątkowych⁹⁸;
- f) wzrost o 186,4 tys. zł kosztów innych świadczeń dla pracowników (posiłki regeneracyjne)⁹⁹;
- g) spadek o 4,7 tys. zł kosztu utrzymania i eksploatacji samochodów służbowych¹⁰⁰;
- h) wzrost o 2 344,9 tys. zł kosztów usług informatycznych¹⁰¹;
- i) spadek o 256,1 tys. zł innych kosztów administracyjno-gospodarczych (opłaty skarbowe, wynagrodzenia umów cywilnoprawnych)¹⁰²;
- j) wzrost o 59,3 tys. zł kosztów szkolenia pracowników¹⁰³;
- k) wzrost o 2 188,2 tys. zł kosztów BHP i ochrony zdrowia¹⁰⁴;
- l) wzrost o 2 966,8 tys. zł kosztów utrzymania biur i pomieszczeń¹⁰⁵;
- m) wzrost o 138,4 tys. zł kosztów utrzymania placów, dróg i terenów kopalnianych (sprzątanie i odśnieżanie)¹⁰⁶;
- n) spadek o 18 126,2 tys. zł kosztów roszczeń pracowniczych¹⁰⁷;
- o) spadek o 1 926,8 tys. zł kosztów wynagrodzeń pracowników na GPS¹⁰⁸.

(akta kontroli Tom I str. 185-261, 273, 291-364, Tom III, str. 5-7)

Zatwierdzony 30 kwietnia 2021 r. aneks nr 2 do Programu likwidacji zakładał przedłużenie realizacji procesu likwidacji do 30 czerwca 2023 r., tj. o 1,5 roku dłużej niż założono w aneksie nr 1. Zmianę tą uzasadniano: *szerokim zainteresowaniem dotyczącym wykorzystania infrastruktury nieodpłatnie przejętego majątku od JSW (...) w tym również obiektów i terenów będących własnością SRK w trakcie obowiązywania Programu likwidacji na lata 2017-2021.*

Wśród potencjalnych inwestycji na terenie po KWK „Krupiński” wskazano budowę:

- podziemnej elektrowni szczytowo-pompowej;
- fabryki ogni wodorowych oraz pojazdów napędzanych tym paliwem;
- nowoczesnego zakładu produkcji włókien węglowych z produktów ubocznych procesu koksowniczego;
- linii produkcyjnej autobusów elektrycznych – w tym o napędzie wodorowym oraz budowę linii produkcyjnej małego, elektrycznego samochodu dostawczego;
- produkcji nowych typów wagonów i lokomotyw manewrowych o napędzie wodorowym,
- samowystarczalnego pod względem energii i ciepła osiedla mieszkaniowego z geotermią.

Jednocześnie w aneksie nr 2 stwierdzono, że dodatkowymi czynnikami które spowodowały przesunięcie terminu likwidacji było *czasowe wstrzymanie likwidacji,*

⁹⁵ Z kwoty 105,0 tys. zł do 282,7 tys. zł.

⁹⁶ Z kwoty 545,0 tys. zł do 1 226,3 tys. zł.

⁹⁷ Z kwoty 17 295,0 tys. zł do 20 809,0 tys. zł.

⁹⁸ Z kwoty 759,0 tys. zł do 141,2 tys. zł.

⁹⁹ Z kwoty 520,0 tys. zł do 706,4 tys. zł.

¹⁰⁰ Z kwoty 331,0 tys. zł do 326,3 tys. zł.

¹⁰¹ Z kwoty 1 075,0 tys. zł do 3 419,9 tys. zł.

¹⁰² Z kwoty 960,0 tys. zł do 703,9 tys. zł.

¹⁰³ Z kwoty 133,0 tys. zł do 192,3 tys. zł.

¹⁰⁴ Z kwoty 515,0 tys. zł do 2 703,2 tys. zł.

¹⁰⁵ Z kwoty 995,0 tys. zł do 3 961,8 tys. zł.

¹⁰⁶ Z kwoty 444,0 tys. zł do 582,4 tys. zł.

¹⁰⁷ Z kwoty 36 500,0 tys. zł do 18 373,8 tys. zł.

¹⁰⁸ Z kwoty 2 550,0 tys. zł do 623,2 tys. zł.

spowodowane zainteresowaniem ww. firm zewnętrznych, zagospodarowaniem części majątku oraz proceduralnym przedłużeniem terminu wyłonienia wykonawców likwidacji szybów. Przyjęto też, że całkowite koszty likwidacji wzrosną do kwoty 620 389,9 tys. zł¹⁰⁹, tj. o 146 333,3 tys. zł więcej w stosunku do aneksowanej wcześniej wersji Programu.

Zwiększenie kosztów likwidacji wystąpiło w następujących obszarach:

1. Wzrost o 0,8 tys. zł kosztów likwidacji wyrobisk korytarzowych¹¹⁰, tj. do kwoty 4 616,7 tys. zł, co uzasadniano uwzględnieniem w koszcie całkowitym środków własnych poniesionych w latach 2017 i 2018 na ten cel.
2. Wzrost o 38 601,0 tys. zł kosztów likwidacji infrastruktury, tj. do kwoty 75 814,3 tys. zł. Był on uzasadniany wprowadzeniem do likwidacji pięciu dodatkowych obiektów infrastruktury powierzchniowej.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: *zwiększono zakres rzeczowy o 5 obiektów, którymi kupnem na etapie tworzenia Programu likwidacji była zainteresowana Spółka JSW Innowacje. Zwiększono zakres finansowy o kwotę 38 601,0 tys. zł w oparciu o faktycznie poniesione koszty w latach 2018-2020 oraz w oparciu o otrzymane kosztorysy likwidacji infrastruktury, dla której poprzednio przyjęto koszty na podstawie szacunków wykonanych przez kopalnię.*

3. Wzrost o 46 000,0 tys. zł kosztów rekultywacji terenów pogórnich, tj. do kwoty 86 000,0 tys. zł, co uzasadniano wprowadzeniem dwóch nowych zadań.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: *Rekultywacja terenów budowlanej na północ od zakładu głównego. Realizację tego zadania założono w 2 etapach: przemieszczanie i kształtowanie docelowej bryły budowlanej a następnie rekultywację biologiczną wraz z zagospodarowaniem terenu zgodnie z decyzjami i zapisami MPZP. Rekultywacja niecek bezodpływowych powstałych w następstwie prowadzonej eksploatacji górniczej. Koszt wykonania wprowadzonych zadań został oszacowany w oparciu o posiadane założenia do projektów. Poniesione nakłady na zadania miały zostać sfinansowane ze środków NFOŚiGW.*

Zarząd Spółki nie wskazał jednak, na jakiej podstawie przyjął założenie, że uzyska na ten cel dofinansowanie z NFOŚiGW.

4. Wzrost kosztów utrzymania obiektów przeznaczonych do likwidacji (zakres rzeczowy pozostał bez zmian) o 12 818,4 tys. zł, tj. do kwoty 148 664,2 tys. zł, wynikał z przedłużenia likwidacji Kopalni.

Zarząd wyjaśnił, że: *Podstawową przyczyną wzrostu kosztów utrzymania obiektów było przedłużenie procesu likwidacji Oddziału KWK „Krupiński”. Powyższe wydłużenie likwidacji wpłynęło na zwiększenie kosztu utrzymania szybów oraz rozdzielni i stacji sprężarek w odniesieniu do Aneksu nr 1 do Programu likwidacji.*

5. Wzrost kosztów prac zabezpieczających o 28 581,2 tys. zł, do kwoty 136 855,4 tys. zł (zakres rzeczowy pozostał bez zmian).

Zarząd wyjaśnił, że: *Podstawową przyczyną zwiększenia kosztów jest przedłużenie procesu likwidacji Oddziału KWK „Krupiński” o 1,5 roku oraz wydłużenie likwidacji szybów. Wydłużenie to spowodowało konieczność dłuższego niż pierwotnie planowano utrzymania stacji odmetanowania, usług ratownictwa górniczego, central i dyspozytorni.*

¹⁰⁹ W tym 31 665,1 tys. zł na naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz 86 000,00 zł na zadania związane z ochroną środowiska.

¹¹⁰ Zakres rzeczowy pozostał na nie zmienionym poziomie.

6. Wzrost kosztów opracowania projektów o 3 588,4 tys. zł, do kwoty 6 733,6 tys. zł, wynikał z wprowadzenia siedmiu nowych zadań.

Zarząd SRK wyjaśnił, że: 14 opracowań (wprowadzono 7 nowych opracowań i zrezygnowano z 2 opracowań). Nowe opracowania dotyczyły: zmiany sposobu użytkowania zwałów węgla, projektu układu zasilania pomp na Cieku Branickim, operatu przeciwpożarowego miejsc składowania i magazynowania odpadów, kompleksowej dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem niezbędnych decyzji do rekultywacji budowli ziemnej, opracowania dokumentacji projektowej i uzyskanie decyzji na bazie projektu dla rekultywacji niecki cieku Branickiego, wykonania resursu dla dźwigu towarowo-osobowego, pozwolenia na emisję gazów do powietrza. Odstąpiono do realizacji opracowań dotyczących: analizy wpływu eksploatacji górniczej oraz stanu środowiska w rezerwacie przyrody „Babczyzna Dolina” oraz pozwolenia wodnoprawnego. Zakres finansowy uległ zwiększeniu o kwotę 3 588,40 tys. zł. Na zwiększenie zakresu wpłynęła konieczność wykonania dodatkowych opracowań.

7. Wzrost kosztów naprawiania szkód górniczych o 618,7 tys. zł, do kwoty 31 665,1 tys. zł (zakres rzeczowy pozostał bez zmian).

Zarząd SRK wyjaśnił, że: Zakres rzeczowy nie uległ zmianie tj. 8 zadań, natomiast zakres finansowy zwiększył się o 618,7 tys. zł do kwoty 31 665,1 tys. zł. Zmiana spowodowana została weryfikacją potrzeb, ilością złożonych wniosków na naprawę szkód zarówno w gruntach jak i budynkach, opracowanych kosztorysów, dokumentacji technicznej naprawy szkody, wykonaniu operatów szacunkowych, wykonaniu remontów obiektów budowlanych, wypłat odszkodowań, złożonością realizacji zadań wynikających z wieloetapowości zadania realizację założonych potencjalnych wyroków sądowych, a dla części zadań na podstawie szacunku w latach poprzednich w oparciu o rozstrzygnięte przetargi.

8. Wzrost kosztów ogólnego zarządu o 18 067,9 tys. zł, tj. do kwoty 94 353,9 tys. zł wynikał z przedłużania się procesu likwidacji.

Zarząd Spółki wyjaśnił, że: Podstawową przyczyną zwiększenia kosztów ogólnego zarządu jest wydłużenie likwidacji o 1,5 roku. Do głównych czynników powodujących wzrost kosztów w tej pozycji należy zaliczyć: płace pracowników administracyjno-biurowych, podatki i opłaty, koszty BHP, koszty utrzymania biur i pomieszczeń, placów, dróg i terenu kopalni.

(akta kontroli Tom I str. 365-474, Tom II str. 72-142, Tom III, str. 5-7)

Po zweryfikowaniu złożonego przez Spółkę Programu likwidacji oraz aneksów do niego, ARP sporządzała opinie do tych dokumentów. Opinie te stanowiły załącznik do akceptacji Programu likwidacji, zatwierdzonej przez ministra właściwego ds. gospodarki złożami kopalni.

Zmiany zakresu i harmonogramów robót wynikające z aneksów do Programu wprowadzone były od 2019 r. do Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego.

(akta kontroli Tom I str. 163-184, 262-290, 477-502,
Tom II str. 231, Tom VII str. 349-370)

Odnosząc się do przygotowania technicznego SRK do opracowywania dokumentów planistycznych likwidacji kopalń takich jak programy likwidacji czy plany roczne, Prezes Zarządu wyjaśnił, że Spółka nie dysponuje programami komputerowymi pozwalającymi na stosowanie algorytmów optymalizujących proces likwidacji zakładów górniczych, zarówno pod kątem czasowym jak i kosztowym. Wskazał też, że SRK nie dysponuje bazą danych pozwalającą na miarodajne szacowanie prowadzonych i projektowanych procesów likwidacji i która w sposób wiarygodny

pozwalala by na sporzadzanie planow i programow likwidacji oraz na sporzadzanie lub weryfikacje niezbednych kosztorysow inwestorskich.

W tej samej sprawie Dyrektor Biura ds. Likwidacji wyjasnil, ze do opracowania dokumentow wykorzystywany jest w Spolce program Excel. Byly Kierownik Zespołu Monitorowania Procesów Likwidacji i Dzialalności Polikwidacyjnej, w czasach przygotowania *Programu likwidacji KWK Krupiński* stwierdzil natomiast, ze opracowanie tego typu dokumentow opierano sie na wiedzy i doświadczeniu pracownikow, dodajac, ze: *Jeśli chodzi o ten zakres techniczny to nie bylo takich programow. Kolejność robót ustalaliśmy na podstawie danych, które otrzymaliśmy z kopalni, która miała być likwidowana.* Potwierdzil to również Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego w Oddziale SRK KWK Krupiński dodajac, ze zakres finansowy *Programu likwidacji* zostal przygotowany na podstawie doświadczenia pracownikow SRK zajmujacych sie przygotowaniem tego typu dokumentow.

(Akta kontroli Tom V str. 736-739, 741-746, 764-770)

Stwierzone
nieprawidlowosci

W dzialalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyzej zakresie stwierdzono nastepujace nieprawidlowosci:

1. Opracowany przez SRK w kwietniu 2017 r. *Program likwidacji* sporzadzony zostal nierzetelnie. Nie zakladal on realnych terminow wykonania zaplanowanych zadani, jak również wiarygodnej prognozy kosztow ich realizacji. Nie zalożono w nim również jakichkolwiek rezerw na wydatki nieprzewidziane. W efekcie, przyjetý w nim termin zakonczenia likwidacji (koniec 2020 r.) okazal sie juz w 2018 r. niemożliwy do realizacji, a ostatecznie wydłużono go do końca II kwartalu 2023 r., tj. o dwa i pół roku. Skutkowalo to do zwiększeniem pierwotnie planowanych w *Programie likwidacji* kosztow likwidacji Kopalni o 232 121,20 tys. zł (o 59,8%). Podkreślic przy tym nalezy, ze pierwotnie zaplanowane w *Programie* wydatki zostaly istotnie zaniżone, a przyjeté w nim metody i harmonogramy likwidacji nie uwzględnialy warunkow górniczych i technicznych przejętej do likwidacji kopalni, ani stopnia jej przygotowania do tego procesu, co mialo decydujący wpływ na czasochlonność likwidacji KWK Krupiński, a co za tym idzie na poziom ostatecznie poniesionych kosztow.

Dodatkowo, do przejęcia Kopalni przez SRK od JSW doszlo mimo tego, ze wraz z zakladem górniczym, JSW nie przekazala dokumentacji, która byla niezbedna do sporzadzenia i zatwierdzenia przez Dyrektora OUG planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, takich jak:

- opinia właściwego organu samorządowego w sprawie likwidacji Kopalni (art. 108 ust. 9 pkt 3 Pgg),
- odpisy decyzji dotyczacych ochrony środowiska, w tym pozwolenia wodnoprawnego na odwadnianie zakładu górniczego (art. 108 ust. 2 Pgg),
- zezwolenia na przetwarzanie odpadów w instalacji do sporzadzania mieszaniny doszczelniającej,
- odpisow zawiadomienia organu administracji geologicznej o przyjęciu dodatku rozliczeniowego do dokumentacji geologicznej złoża węgla kamiennego „Krupiński”¹¹¹,
- zawiadomienia organu administracji geologicznej o przyjęciu dokumentacji hydrogeologicznej¹¹², dotyczacej zabezpieczenia sasiednich złoz kopalni oraz wyrobisk i obiektow sasiednich zakladow górniczych, ujęć wody, przeciwdziałania zmianom stosunkow wodnych na powierzchni i innych,

¹¹¹ Zostal on zatwierdzony dopiero w dniu 27 czerwca 2018 r.

¹¹² Zostala zatwierdzona 24 sierpnia 2018 r.

zgodnie z ustaleniami „Projektu zagospodarowania złoża węgla kamiennego Krupiński na lata 2012-2030”, według stanu zasobów na 31 grudnia 2011 r.

(akta kontroli Tom I str. 7, 92-160, Tom V str. 403-416)

W Programie błędnie założono również, że wszystkie trzy szyby Kopalni likwidowane będą jednocześnie, prace likwidacyjne rozpoczną się na początku IV kwartału 2018 r., a łączne koszty tej likwidacji wyniosą 17 000,0 tys. zł¹¹³. Tymczasem, już w momencie przejścia Kopalni wiadomym było, że z uwagi na konieczność wydobycia z wyrobisk podziemnych znacznej ilości maszyn i urządzeń należących do JSW oraz braku niezbędnej dokumentacji, w tym planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, dotrzymanie założonego terminu rozpoczęcia likwidacji szybów nie będzie możliwe. Błędna – ze względu na występujące w KWK Krupiński zagrożenie metanowe (IV kategoria) - okazała się również koncepcja jednoczesnej likwidacji szybów Kopalni. Potwierdziły to opracowane w 2018 r. przez GIG projekty techniczne likwidacji szybów. Nierzetelnie oszacowano również koszty likwidacji szybów, o czym świadczy fakt, że sporządzone przez GIG w listopadzie 2018 r. kosztorysy inwestorskie dla tych robót wskazały, że łączny koszt likwidacji szybów wyniesie łącznie około 37 000, tys. zł, tj. o 120,1% więcej niż zakładano pierwotnie.

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 185-257, 262-290, 365-474, 477-502, Tom III, str. 5-7, Tom V str. 164, Tom VIII str. 185-313)

Krytycznie ocenić należy również przyjęte w Programie likwidacji (a także w kolejnych aneksach) założenia dotyczące planowanych wydatków na zadania związane z rekultywacją terenów pogórnich. W czasie opracowania ww. dokumentu wiedziano bowiem, że realizacja tych zadań wymaga zmian w dokumentach planistycznych Gminy Suszec, a przeprowadzenie związanych z tym procedur jest procesem długotrwałym. Mimo to założono, że realizacja tych zadań rozpocznie się z początkiem 2019 r., a zakończy do końca likwidacji Kopalni. Tymczasem z uwagi na powyższe ograniczenia Spółka do końca I kwartału 2023 r. nie podjęła zamierzonych pierwotnie działań rekultywacyjnych i nie wydatkowała na ten cel żadnych środków, w efekcie czego zadania te zostały przesunięte w czasie na okres po zakończeniu likwidacji Kopalni, a koszty ich realizacji z pewnością ulegną zwiększeniu.

(akta kontroli: Tom I str. 113 i 151, Tom VIII str. 684-702)

Odnosnie przyjętych w Programie likwidacji błędnych założeń dotyczących jednoczesnej likwidacji szybów KWK Krupiński ówczesny Prezes Zarządu SRK¹¹⁴. wyjaśnił, że: *Program opracowywali wówczas ludzie, którzy nie mieli doświadczenia w likwidacji kopalni wysokometanowej. Ostatecznie przyjęte koncepcje w programie były zweryfikowane przez GIG.*

(akta kontroli Tom V str. 752, 754)

Na opisane powyżej błędy przygotowania i planowania likwidacji Kopalni nałożyło się kilka czynników, które spowodowały dłuższy niż pierwotnie zakładano czas trwania likwidacji Kopalni. Zaliczyć do nich należy. spowolnienie robót w związku z epidemią COVID-19, długi czas prowadzenia procedur przetargowych na wyłonienie wykonawców¹¹⁵, bezzasadne – zdaniem NIK - dwukrotne spowolnienie procesu likwidacji (łącznie przez 8 miesięcy) w związku z zainteresowaniem inwestorów zewnętrznych oraz bezpodstawne wstrzymanie na ponad pół roku

¹¹³ Likwidacja szybu I – 6 000, tys. zł, szybu II i szybu III po 5 000,0 tys. zł.

¹¹⁴ Od 27 lipca 2017 r. do 22 września 2018 r.

¹¹⁵ Czynniki ten w pewnym zakresie powinien zostać uwzględniony w procesie planowania procesu likwidacji.

procesu likwidacji zgodnie z dyspozycją Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych, co szerzej przedstawiono w dalszej części nin. wystąpienia.

Odnosząc się do jakości opracowanych przez SRK dokumentów planistycznych oraz przebiegu i opóźnień w likwidacji Kopalni Zarząd SRK wyjaśnił, że: *Na wstępie należy zaznaczyć, że pierwotny Program likwidacji KWK Krupiński tworzony był zgodnie z wówczas posiadaną wiedzą jak również, że tworzony był pod dużą presją czasu. (...) W 2017 r. opracowując Program likwidacji KWK Krupiński pracownicy Spółki przyjęli założenia na podstawie dotychczas likwidowanych kopalń, co wynikało z faktu, że do 2017 r. Spółka nie likwidowała kopalni o podobnym poziomie zagrożenia metanowego, jak również kopalń na których prowadzona była eksploatacja ok. 1000 m.p.p.t. (...) likwidacja zakładu górniczego, to proces bardzo złożony i uzależniony od wielu czynników, których w momencie tworzenia Programu likwidacji niejednokrotnie nie da się przewidzieć. Należy sobie również zdawać sprawę z tego, że planowanie kosztów likwidacji w perspektywie kilku lat może być obarczone znacznym błędem, zwłaszcza w tak burzliwym okresie (ogólnoświatowa pandemia COVID-19, postępująca inflacja i recesja gospodarcza spowodowana konfliktem zbrojnym w Ukrainie). (...) Brak projektów likwidacji infrastruktury dołowej i powierzchniowej powoduje, że w pierwotnym Programie wartości tych zadań są przyjęte szacunkowo. W 2017 r. tworząc Program likwidacji, pracownicy Spółki dokładali wszelkich starań, aby możliwie dokładnie określić zakres i koszt niezbędnych do realizacji zadań, dlatego też zgodnie z posiadaną na tamtą chwilę wiedzą, przyjęto założenie, że terminy i koszty z opracowanego Programu likwidacji są realne.*

Przyjęty czteroletni okres likwidacji wynika z ogólnie przyjętych założeń co do terminów realizacji poszczególnych etapów likwidacji (zadania z zakresu restrukturyzacji zatrudnienia, likwidacja wyrobisk dołowych, likwidacja infrastruktury powierzchniowej oraz rekultywacja terenu), jak również z zapisów aktualizacji wniosku notyfikacyjnego „Pomoc publiczna SA.41161 (2015/IN) – Polska Pomoc publiczna dla polskiego górnictwa węgla kamiennego w latach 2015-2018” w którym likwidacja KWK Krupiński była wykazana w latach 2017-2020.

(akta kontroli Tom II str. 626-627)

Prezes Zarządu dodał, że: *Według mojej oceny główną przyczyną [opóźnień likwidacji] był COVID i postępowania odwoławcze do KIO¹¹⁶ (...). Jedną z przyczyn mogło być również wstrzymanie procesu likwidacji kopalni na prośbę Ministerstwa. Skutkowało to wstrzymaniem prac przez wykonawców i co za tym idzie nastąpiły przesunięcia w harmonogramach prac. Należy jednak zaznaczyć, że wszystkie prace (zarówno firm zewnętrznych jak i pracowników Oddziałów SRK) były dość mocno spowolnione przez ww. COVID.*

(akta kontroli Tom V str. 768)

Z uwagi na powyższe - zdaniem NIK - należy uznać, że opracowany w kwietniu 2017 r. *Program likwidacji* oraz *Plan likwidacji na rok 2017* zostały opracowane nierzetelnie i służyć miały *de facto* jedynie szybkiemu uzyskaniu dotacji na likwidację KWK Krupiński, zaś znaczenie planistyczne tych dokumentów – zarówno w zakresie merytorycznym, jak i finansowym - było znikome.

Ocenę tę potwierdzają również wyjaśnienia Zarządu, który stwierdził, że: *w akcie wykonawczym do ustawy o funkcjonowaniu górnictwa, tj. w Rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji*

¹¹⁶ Krajowa Izba Odwoławcza.

kopalń, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym (Dz. U. 2017 poz. 684), w § 3 ust. 1 wskazano, jakie dokumenty Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. musi złożyć, celem uzyskania środków dotacyjnych na likwidację kopalni. Zgodnie z tym rozporządzeniem, Spółka musi złożyć Program likwidacji, w którym musi być wskazany zakres rzeczowo-finansowy likwidacji oraz coroczne Plany likwidacji, które w sposób szczegółowy przedstawiają roczny zakres robót do realizacji. Trzeba zauważyć, że Program likwidacji oraz Roczne plany likwidacji są podstawowymi dokumentami przedkładanymi ministrowi właściwemu ds. gospodarki złożami kopalini, w których Spółka ujmuje informację odnośnie likwidacji kopalni.

(akta kontroli Tom II str. 630-632, Tom V str. 757)

2. Prowadzenie przez SRK w okresie od 31 marca 2017 r. do 30 października 2018 r. robót likwidacyjnych w KWK Krupiński w oparciu o *Plan ruchu podziemnego zakładu górniczego na lata 2016-2018*, który został zatwierdzony na potrzeby JSW KWK Krupiński przez Dyrektora OUG w Rybniku oraz w oparciu o sporządzane przez SRK Oddział KWK Krupiński dodatki do tego planu naruszało zasady określone w art. 105 ust. 1, w związku z art. 129 ust. 4 Pgg, a także w art. 6 ustawy o funkcjonowaniu gwk. Zgodnie bowiem z tymi regulacjami, likwidacja zakładu górniczego lub jego części prowadzona jest w oparciu plan ruchu likwidowanego zakładu, w którym określany jest zakres likwidacji, a pierwszy taki plan dla KWK Krupiński na okres od 1 listopada 2018 r. do 31 grudnia 2020 r. został zatwierdzony przez Dyrektora OUG dopiero decyzją z dnia 30 października 2018 r. Należy przy tym zaznaczyć, że realizowane przez SRK działania w ww. okresie ujęte były w przyjętych przez Zarząd SRK i zatwierdzonych przez Ministra Energii *Programie likwidacji* oraz rocznych planach likwidacji na rok 2017 i 2018, a ich realizacja finansowana była ze środków budżetowych przyznanych na likwidację KWK Krupiński.

(akta kontroli Tom II str. 630-632, Tom VII str. 316-348)

Wiceprezes Zarządu SRK ds. technicznych¹¹⁷ wyjaśnił, że nie można prowadzić likwidacji na podstawie planu ruchu zakładu górniczego, ponieważ: *plan ruchu jest dedykowany urzędowi górniczym i zatwierdzany jest przez Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego. Jest to bardziej dokument dla prowadzenia ruchu zakładu górniczego. Wszelkie prace związane z likwidacją typu likwidacja wyrobisk górniczych, likwidacja obiektów podstawowych obiektu górniczego ujmowane były przez SRK w planie ruchu likwidowanego zakładu górniczego.*

(akta kontroli str. Tom V, str. 727-728)

Dyrektor Biura ds. Likwidacji Kopalń wyjaśnił natomiast, że: *Po przejęciu kopalni zawsze tak jest, że te pierwsze pół roku mamy na zorganizowanie służb do obsługi danego oddziału, musimy odnowić umowy, ogłosić przetargi. Zdarzyło się tak, że otrzymaliśmy kopalnię z planem ruchu likwidowanego zakładu. Była to kopalnia Pokój I. W przypadku KWK Krupiński było inaczej, otrzymaliśmy ją z planem ruchu czynnego zakładu górniczego zatwierdzonego przez OUG dla JSW.*

(akta kontroli str. Tom V, str. 736-737)

Były Prezes Zarządu SRK¹¹⁸ wyjaśnił, że działania likwidacyjne KWK Krupiński od 31 marca 2017 r. do 31 października 2018 r. prowadzone były: *na podstawie planu ruchu zakładu górniczego otrzymanego od JSW przy akcie notarialnym, który*

¹¹⁷ W okresie od 2009 r. do czerwca 2017 r.

¹¹⁸ Od 27 lipca 2017 r. do 22 września 2018 r.

aktualizowany był dodatkami przewidującymi likwidację tych elementów kopalni, które w danym czasie były zbędne. W pierwszym okresie nie prowadziło się likwidacji, początek to potrzeba zagospodarowania ludzi w taki sposób, aby zapewnić bezpieczeństwo utrzymania kopalni. Zagospodarowanie ludzi odbywało się z uwzględnieniem deklaracji ludzi co do ich uprawnień. Dopiero na podstawie analizy zagospodarowania tych pracowników można było podjąć decyzje dotyczące likwidacji poszczególnych obiektów kopalni oraz tego, kto te roboty będzie wykonywał. Ten proces zagospodarowania ludzi, w trakcie którego określono ścieżkę zagospodarowania przejętych pracowników trwał około trzy, cztery miesiące.

Zarząd SRK wyjaśnił natomiast, że: Zgodnie z przywołanym art. 6 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1309) zakres likwidacji kopalni określa przedsiębiorstwo górnicze w planie ruchu likwidowanego zakładu, jednak należy zauważyć, że służby kopalni mogły przystąpić do sporządzania Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego dopiero po przejściu zakładu górniczego i po ustaleniu wszelkich warunków panujących na KWK Krupiński. Do czasu sporządzenia i zatwierdzenia Planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, ruch kopalni prowadzony był na podstawie Planu ruchu przejętego przez JSW S.A. KWK Krupiński. Zarząd stwierdził też, że Po przejściu kopalni z JSW SA służby SRK SA bez zbędnej zwłoki przystąpiły do sporządzenia planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, który finalnie 4 maja 2017 r., tj. po miesiącu od przejścia kopalni został złożony do Okręgowego Urzędu Górniczego celem zatwierdzenia.

(akta kontroli Tom II str. 630-632, Tom V str. 757)

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli przedstawiona argumentacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż zgodnie z przepisami ustawy o funkcjonowaniu gwk, likwidacja polega na zaprzestaniu wydobywania węgla kamiennego i likwidacji zakładu górniczego. Tym samym działania likwidacyjne mogły być prowadzone wyłącznie w oparciu o plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego. Podkreślić przy tym należy, że od momentu przejścia KWK Krupiński przez SRK, kopalnia ta nie była kopalnią czynną, lecz kopalnią w trakcie likwidacji, co potwierdza zarówno cel jej przejścia, jak i podjęta 31 marca 2017 r. uchwała Zarządu SRK o postawieniu Kopalni w stan likwidacji oraz fakt ubiegania się SRK o dotacje na ten cel. Oznacza to również, że jej ruch – zgodnie z ww. przepisami – powinien być prowadzony w oparciu o plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego, który spełnia wymogi rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych¹¹⁹ i gdzie szczegółowo określono zakres takiego planu i stawiane przed nim wymagania¹²⁰.

Skutkiem opisanej wyżej praktyki było to, że w do czasu zatwierdzenia przez Dyrektora OUG planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, SRK nie mogła - w oparciu o posiadany plan ruchu zakładu górniczego – realizować jakichkolwiek działań likwidacyjnych w odniesieniu do maszyn, urządzeń, obiektów i wyrobisk posiadających podstawowe (kapitałne) znaczenie dla funkcjonowania zakładu górniczego. W efekcie wszystkie działania o takim charakterze musiały zostać wstrzymane do czasu zatwierdzenia przez Dyrektora OUG planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, co przekładało się zarówno na harmonogramy prowadzonych robót, jak i czas ich trwania, a ostatecznie na poniesiony łącznie koszt likwidacji Kopalni.

¹¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2293.

¹²⁰ Załącznik nr 9 do ww. rozporządzenia.

SRK przejęła KWK Krupiński od JSW 31 marca 2017 r. w stanie niezapewniającym możliwości natychmiastowego przystąpienia do jej likwidacji¹²¹. Wynikało to zarówno z tego, że do dnia przekazania kopalni JSW praktycznie prowadziła w niej eksploatację węgla, a tym samym na terenie Kopalni, a zwłaszcza pod ziemią, znajdowała się bardzo duża ilość sprzętu, w tym maszyn i urządzeń będących własnością JSW, jak i tego, że ani JSW ani SRK nie dysponowała wówczas dokumentacją pozwalającą na rozpoczęcie procesu likwidacji. Przejmując KWK Krupiński SRK nie posiadała także koncepcji likwidacji technicznej tej kopalni, która opierałaby się na szczegółowej analizie jej struktury górniczej oraz panujących w niej warunków geologiczno-górniczych, w tym występujących zagrożeń naturalnych. Wprawdzie JSW wraz z aktem notarialnym przekazała SRK projekt planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego KWK Krupiński oraz projekt programu likwidacji tej kopalni¹²², jednakże dokumenty te były niekompletne i niezatwierdzone przez władze JSW. Dodatkowo, SRK nie kontynuowała prac nad tymi dokumentami, a ich zawartość przy tworzeniu własnych wersji tych dokumentów – mimo braku wiedzy na temat przejętej do likwidacji kopalni - została wykorzystania w ograniczonym stopniu. W efekcie, opracowany w ciągu dwóch tygodni od daty przejęcia KWK Krupiński przez SRK, a następnie przedstawiony ME w kwietniu 2017 r. *Program likwidacji* zawierał szereg błędów i niedoszacowań w zakresie rzeczowym, finansowym i czasowym, dotyczących zwłaszcza realności terminów realizacji poszczególnych zadań. Nie zakładał również żadnej rezerwy finansowej na wydatki nieprzewidziane. Błędy te zostały następnie powielone w przekazanym Ministrowi do akceptacji *Planie likwidacji KWK Krupiński na rok 2017 r.*

Analiza harmonogramów działań likwidacyjnych KWK Krupiński w zakresie likwidacji oraz zabezpieczenia szybów i szybków oraz likwidacji infrastruktury kopalni wykazała, że w okresie od marca 2017 r. do początku IV kwartału 2018 r. SRK nie podjęła działań mających na celu przeprowadzenie likwidacji w ww. zakresach, zgodnie z założeniami i harmonogramami przyjętymi w *Programie likwidacji*. W efekcie, w okresie tym prowadzono jedynie likwidację wyrobisk podziemnych.

Spółka zaplanowała również w *Programie*, że roboty związane realizacją dwóch zadań dotyczących rekultywacji terenów pogórniczych rozpoczną się na początku 2019 r., a ich koszt do końca 2020 r. wyniesie ok. 40 000 tys. zł. Okazało się jednak, że przejęta od JSW dokumentacja jest niewystarczająca do realizacji ww. robót, a przyjęte przez SRK założenia koncepcyjne były częściowo niezgodne z obowiązującym na tym terenie planem miejscowym zagospodarowania przestrzennego. Wprawdzie Spółka wystąpiła w 2019 r. o zmianę przez Gminę Suszec dokumentów planistycznych, jednakże proces ten nie uległ zakończeniu. W efekcie, SRK do dnia zakończenia kontroli nie poniosła żadnych kosztów w związku z realizacją tych zadań, lecz ponosiła znaczące koszty utrzymania budowli ziemnej (hałdy), które jedynie za lata 2020-2022 wyniosły łącznie 5 434,7 tys. zł.

¹²¹ W dokumentach zaakceptowanych przez Ministra Energii zakładano, że likwidacja kopalni rozpocznie się w dniu jej przejęcia od JSW, tj. 31 marca 2017 r. Tego samego dnia Zarząd SRK podjął uchwałę nr 16/31/2017 o postawieniu Kopalni w stan likwidacji.

¹²² Który zakładał, że proces likwidacji prowadzony będzie w latach 2017-2022, a jego łączny koszt – bez likwidacji szybów – wynosić będzie ok. 375,3 mln zł.

Pierwotnie zaplanowane wydatki na likwidację Kopalni w wysokości 388 368,7 tys. zł¹²³ zostały znacząco zaniżone, w efekcie czego w kolejnych aneksach do *Programu* zaplanowano ich wzrost o blisko 60%. Świadczy to o tym, że przyjęte w *Programie* metody i harmonogramy działań nie uwzględniały ani warunków górniczych i technicznych przejętej do likwidacji kopalni ani stopnia jej przygotowania do tego procesu. Tym samym należy uznać, że głównym celem opracowanego przez SRK *Programu likwidacji* było przedstawienie Ministrowi Energii dokumentu, który stanowiłby formalną podstawę do uruchomienia finansowania ze środków budżetu państwa procesu likwidacji Kopalni, a nie stworzenie wiarygodnego, racjonalnego i efektywnego dokumentu planistycznego.

Stwierdzono przy tym, że – mimo specjalistycznego charakteru wykonywanych zadań - do opracowania dokumentów planistycznych, takich jak programy lub plany roczne likwidacji, SRK opierała się wyłącznie *na wiedzy i doświadczeniu* pracowników, nie wykorzystując przy tym - powszechnie stosowanych w tego typu procesach – metod i/lub programów komputerowych pozwalających na minimalizację czasu likwidacji i optymalizację ponoszonych kosztów. SRK nie dysponowała również bazami danych o cenach rynkowych określonego rodzaju robót i usług górniczych, których wykorzystanie pozwalałoby na racjonalne określanie przewidywanych kosztów zlecanych robót i sporządzanie własnych kosztorysów inwestorskich, a w przypadku ich zlecenia - na ich weryfikację.

Program likwidacji Kopalni nie był aktualizowany na bieżąco, a pierwszy aneks do *Programu* opracowano dopiero 5 sierpnia 2019 r., to jest po upływie roku od tego, gdy stało się oczywiste, że nie jest możliwe prowadzenie likwidacji Kopalni w sposób zaplanowany w pierwotnym *Programie likwidacji*.

Brak przygotowania dokumentacji likwidacyjnej sprawił też, że w okresie od 31 marca 2017 r. – kiedy to Zarząd SRK podjął uchwałę o likwidacji Kopalni - do 30 października 2018 r. roboty likwidacyjne prowadzone były przez SRK w oparciu o *Plan ruchu zakładu górniczego na lata 2016-2018*, zatwierdzony dla JSW KWK Krupiński przez Dyrektora OUG oraz o dodatki do tego planu, sporządzone przez SRK Oddział KWK Krupiński. W ocenie NIK naruszało to - określone w art. 105 ust. 1, w związku z art. 129 ust. 4 Pgg - zasady prowadzenia likwidacji zakładów górniczych, a także naruszało art. 6 *ustawy o funkcjonowaniu gwk*, zgodnie z którym zakres likwidacji kopalni określa przedsiębiorstwo górnicze w *planie ruchu likwidowanego zakładu*.

OBSZAR

2. Realizacja działań likwidacyjnych KWK "Krupiński"

2.1. Przebieg likwidacji

Opis stanu faktycznego

Program likwidacji KWK „Krupiński” na lata 2017-2020 oraz jego aktualizacje realizowano w oparciu o roczne plany likwidacji¹²⁴, które sporządzane były przez SRK Oddział KWK „Krupiński” w Suszcu odrębnie na każdy rok likwidacji kopalni. W planach tych ustalono m.in.: zakresy likwidacji wyrobisk dołowych, obiektów powierzchniowych, wykonywania prac zabezpieczających oraz przedsięwzięć zapobiegających zagrożeniom związanym z likwidowanym zakładem górniczym.

¹²³ 314 547,7 tys. zł bez kosztów rekultywacji terenów pogórnich, na które zaplanowano 40 000 tys. zł, oraz kosztów usuwania szkód górniczych, na które zaplanowano 33 721 tys. zł i które ostatecznie nie były finansowane z dotacji na likwidację Kopalni.

¹²⁴ Dokumenty te nosiły nazwę „Roczny plan zadań wykonywanych w trakcie likwidacji KWK Krupiński”, zwane dalej „RPL”.

Plan taki każdorazowo zakładał realizację dziewięciu obszarów zadań likwidacyjnych, które zawierały harmonogramy planowanych robót¹²⁵.

Plany te każdorazowo przedkładano do weryfikacji do ARP.

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 185-257, 291-474,
Tom III str. 30-38)

Wiceprezesa Zarządu SRK wyjaśnili, że ARP w trakcie weryfikacji RPL mogła zakwestionować zasadność realizacji niektórych zadań lub ich koszty, w związku z czym po weryfikacji przez ARP i zatwierdzeniu RPL przez Ministra na dany rok sporządzany był *Zaktualizowany roczny plan zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalni (ZRP)*, na podstawie którego prowadzona jest rzeczywista likwidacja. Dodali, że w przypadku wystąpienia konieczności wprowadzenia zmian do ZRP, sporządzane były aneksy do tego dokumentu i na podstawie akceptacji takiego aneksu, sporządzany był kolejny ZRP z adnotacją po którym aneksie został sporządzony.

(akta kontroli: Tom III str. 28)

Zakres rzeczowo-finansowy zadań zawartych w RPL i ZRP na kolejne lata w okresie objętym kontrolą, tj. do 30 czerwca 2022 r., przedstawiał się następująco:

- w RPL na 2017 r. SRK założyła realizację 53 zadań, w tym likwidację oraz zabezpieczenie 11 840,0 mb wyrobisk korytarzowych. Zakres finansowy realizacji tych zadań oszacowano na 102 416,00 tys. zł. W ZRP na 2017 r.¹²⁶ zakres finansowy zmniejszono do kwoty 96 739,50 tys. zł, a zakres rzeczowy nie uległ zmianie. Natomiast w ZRP po aneksie nr 1¹²⁷ zmniejszono zakres rzeczowy do 39 zadań, a długość likwidowanych oraz zabezpieczanych wyrobisk korytarzowych do 10 588,0 mb. Jednocześnie zmniejszono zakres finansowy do 78 419,20 tys. zł. Zakres rzeczowy założony w ZPRL po aneksie nr 1 z 5 grudnia 2017 r. został wykonany w 100%, zakres finansowy zrealizowano w kwocie 75 932,10 tys. z, tj. w 78,5%;
- w RPL na 2018 r. SRK założyła realizację 301 zadań, w tym likwidację oraz zabezpieczenie 76 020,0 mb wyrobisk korytarzowych. Zakres finansowy realizacji tego planu oszacowano na kwotę 115 007,80 tys. zł. W ZRP na 2018 r.¹²⁸ zakres rzeczowy zmniejszono do 299 zadań, a zakres finansowy do 97 261,30 tys. zł. ZRP na 2018 r. aneksowano dwukrotnie, przy czym po aneksie nr 1¹²⁹ i aneksie nr 2¹³⁰, zmniejszono zakres rzeczowy do 169 zadań,

¹²⁵ 1. Likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych,

2. Likwidacja oraz zabezpieczenie szybów i szybków,

3. Zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym,

4. Likwidacja infrastruktury kopalni,

5. Rekultywacja terenów pogórnich,

6. Utrzymanie obiektów przeznaczonych do likwidacji w kolejności zapewniającej bezpieczną likwidację kopalni, a także bezpieczne funkcjonowanie kopalń sąsiednich,

7. Prace zabezpieczające oraz przedsięwzięcia zapobiegające zagrożeniom w związku z likwidowaną kopalnią,

8. Opracowanie, wymaganych odrębnymi przepisami, projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalni,

9. Koszty ogólnego zarządu oddziału wchodzącego w skład przedsiębiorstwa górnictwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego, realizującego zadania wykonywane w trakcie likwidacji kopalni, w tym:

9.1 Roszczenia pracownicze.

¹²⁶ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 4 maja 2017 r., zaakceptowanym przez Ministra Energii pismem z 5 maja 2017 r.

¹²⁷ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 5 grudnia 2017 r., zaakceptowanym przez Ministra Energii pismem z 11 grudnia 2017 r.

¹²⁸ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 30 stycznia 2018 r., zaakceptowanym 5 lutego 2018 r. przez ME.

¹²⁹ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 27 czerwca 2018 r., zaakceptowanym 10 lipca 2018 r. przez ME.

w tym długość likwidowanych oraz zabezpieczanych wyrobisk korytarzowych do 52 425,0 mb. Jednocześnie zmniejszeniu uległ zakres finansowy realizacji ww. zadań do 84 868,40 tys. zł. Zakres rzeczowy założony w ZRP po aneksie nr 2 z dnia 13 grudnia 2018 r. został wykonany w 90,5% (153 zadania), a zakres finansowy w 93,2% (79 131,10 tys. zł);

- w RPL na 2019 r. SRK założyła realizację 186 zadań, których zakres finansowy określono na 147 056,60 tys. zł. W ZRP zakres rzeczowy zmniejszono do 181 zadań, przy jednoczesnym zmniejszeniu zakresu finansowego do 71 584,80 tys. zł (48,7% RPL). ZRP na 2019 r. aktualizowano trzykrotnie, w efekcie czego po aneksie nr 3¹³¹ ZRP w zakresie rzeczowym obejmował 122 zadania, a zakresie finansowym 83 499,80 tys. zł. Zakres rzeczowy założony po aneksie nr 3 został wykonany w 97,5% (119 zadań), cztery zadania były w trakcie realizacji, a zakres finansowy wykonano w 96,4% (80 530,70 tys. zł);
- w RPL na 2020 r. SRK założyła realizację 115 zadań, których zakres finansowy określono na 95 743,90 tys. zł. W ZRP na 2020 r. zakres rzeczowy pozostał bez zmian, a zakres finansowy zmniejszono do 91 856,40 tys. zł. ZRP na 2020 r. aneksowano dwukrotnie. ZRP po aneksie nr 2¹³² obejmował 78 zadań, przy zmniejszeniu zakresu finansowego do 71 462,40 tys. zł (77,8%). Zakres rzeczowy i finansowy założony po aneksie nr 2 został wykonany w 100%;
- w 2021 r. SRK założyła realizację 122 zadań, których zakres finansowy określono na kwotę 93 530,70 tys. zł. W ZRP na 2021 r. zakres rzeczowy zmniejszono do 120 zadań, a zakres finansowy do kwoty 93 235,30 tys. zł. ZRP był dwukrotnie zmieniany. Po aneksie nr 2¹³³ zakres rzeczowy obejmował 41 zadań, a zakres finansowy zmniejszono do 66 926,40 tys. zł. Zakres rzeczowy po aneksie nr 2 został wykonany w 70,7% (zrealizowano 29 zadań, a 11 było w trakcie realizacji), zaś zakres finansowy w 93,4% (62 510,30 tys. zł);
- w 2022 r. Spółka założyła realizację 127 zadań, których zakres finansowy oszacowano na 91 119,30 tys. zł. W ZRP na 2022 r. zakres rzeczowy nie został zmieniony, a zakres finansowy został zmniejszony do 90 975,60 tys. zł. Po aneksie nr 1¹³⁴ zwiększono zakres rzeczowy do 136 zadań, przy jednoczesnym zmniejszeniu zakresu finansowego do 75 607,10 tys. zł. Do 30 czerwca 2022 r. wykonanie rzeczowe ZRP po aneksie nr 1 wyniosło 48,5% (zrealizowano 66 zadań, a 22 były w trakcie realizacji), zaś zaawansowanie finansowe wyniosło 31,7% (23 972,00 tys. zł).

(akta kontroli Tom III str. 21-27, 29-32)

Szczegółowej analizie działań likwidacyjnych KWK „Krupiński” w latach 2017-2022 w zakresie ich zgodności z *Programem likwidacji* oraz ZRP w zakresie wykonywanych w trakcie likwidacji poddano poniższe harmonogramy:

- a) likwidacji oraz zabezpieczenia szybów i szybków - poz. IV.2 harmonogramu;
- b) likwidacji infrastruktury kopalni - poz. V.4 harmonogramu.

¹³⁰ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 6 grudnia 2018 r., zaakceptowanym 13 grudnia 2018 r. przez ME.

¹³¹ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 16 grudnia 2019 r., zaakceptowanym 17 grudnia 2019 r. przez MAP.

¹³² Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 11 grudnia 2020 r., zaakceptowanym 28 grudnia 2020 r. przez MAP.

¹³³ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 24 listopada 2021 r., zaakceptowanym 26 listopada 2021 r. przez MAP.

¹³⁴ Sporządzony zgodnie z protokołem weryfikacji ARP z 20 czerwca 2022 r., zaakceptowanym 23 czerwca 2022 r. przez MAP.

Ad a) Zgodnie z *Programem likwidacji* działania związane z likwidacją wszystkich trzech szybów planowano rozpocząć w IV kw. 2018 r. i prowadzić w I i II kw. 2019 r. Zgodnie z ww. programem w 2020 r. nie planowano prowadzenia działań likwidacyjnych w powyższym zakresie. Ogółem w latach 2017-2020 na realizację zadania założono 17 000,00 tys. zł¹³⁵.

Aneks nr 1 do *Programu likwidacji* rozpoczęcie ww. zadania przewidziano od I kw. 2020 r., a zakończenie w II kw. 2021 r., przy czym do końca 2020 r. przewidziano na całkowitą likwidację szybu I¹³⁶. Łączny koszt likwidacji szybów I, II i III wzrósł do kwoty 37 629,8 tys. zł, tj. o 20 629,8 tys. zł (o 121,4 %)¹³⁷.

Aneks nr 2 do *Programu likwidacji* zakres finansowy zadania zmniejszono do kwoty 35 686,7 tys. zł, tj. o kwotę 1 943,1 tys. zł. Jednocześnie przesunięciu uległ termin rozpoczęcia prac likwidacyjnych szybu I (II kw. 2020 r.) oraz ich zakończenie (IV kw. 2021 r.). Prace likwidacyjne szybu II i III zamierzano rozpocząć od II kw. 2021 r., a zakończyć w II kw. 2022 r.

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 185-257, 365-474)

Spółka nie rozpoczęła planowanych w IV kw. 2018 r. prac likwidacyjnych trzech szybów¹³⁸. Jako powód odstąpienia od realizacji ww. zadań w aneksie nr 2 do RPL na 2018 r. wskazano na opóźnienia w wykonywaniu przez firmę obcą 33 korków przeciwwybuchowych, które zamykać miały wyrobiska korytarzowe i tym samym ich likwidację oraz przedłużającą się procedurę przetargową na wyłonienie wykonawcy projektów likwidacji szybów¹³⁹.

(akta kontroli Tom III str. 363)

W dniu 19 stycznia 2018 r. SRK zawarła z konsorcjum firm umowę „*Wykonania 33 korków przeciwwybuchowych ze spoiw szybkowiązujących przeznaczonych do budowy tam przeciwwybuchowych w wyrobiskach Oddziału KWK Krupiński*”. Termin realizacji objętych umową zadań ustalono do 30 września 2018 r., a wartość wynagrodzenia na 3 461 105,77 zł brutto. Aneks nr 1¹⁴⁰ termin realizacji umowy został zmieniony do 17 grudnia 2018 r., a aneksem nr 2¹⁴¹ na 27 grudnia 2018 r. Termin faktycznego zakończenia realizacji umowy nastąpił 5 stycznia 2019 r. poprzez podpisanie protokołu odbioru robót budowlanych nr 1/II/2019, którym potwierdzono wykonanie korka (T-41 i T-43). W dniu 7 stycznia 2019 r. - zgodnie z § 10 umowy - naliczyła wykonawcy z tytułu przekroczenia o 9 dni terminu realizacji umowy kary umowne w wysokości 31 149,99 zł, którą 30 stycznia 2019 r. wykonawca wpłacił na konto SRK.

(akta kontroli Tom VII str. 273-307)

W 2019 r. SRK nie przeprowadziła żadnych prac likwidacyjnych szybów i szybików, które na ten rok były zaplanowane w *Programie likwidacji*. W ZRP na 2019 r. po aneksie nr 2 podano, że przyczyną odstąpienia od realizacji planowanych działań likwidacyjnych było m.in.:

- unieważnienie przetargu na wyłonienie wykonawcy likwidacji szybu I,
- czasochłonność związaną z rozpoczęciem nowej procedury przetargowej¹⁴²,
- brak ogłoszenia przetargów na likwidację szybów II i III,

¹³⁵ Szyb I – 6 000,0 tys. zł, szyb II – 5 500,0 tys. zł, szyb III – 5 500,0 tys. zł.

¹³⁶ Szyb I od I kw. 2020 do IV kw. 2020, szyby II i III od IV kw. 2020 r. do II kw. 2021 r.

¹³⁷ Szyb I – 13 435,0 tys. zł, szyb II – 13162,3 tys. zł, szyb III – 11032,5 tys. zł

¹³⁸ Prace oszacowane na kwotę 500,00 tys. zł

¹³⁹ Dokumentacja przetargowa złożona w Biurze Zarządu SRK 10 kwietnia 2018 r. wykonawca wyłoniony 17 września 2018 r., a umowa podpisana 10 października 2018 r.

¹⁴⁰ Z 8 sierpnia 2018 r.

¹⁴¹ Z 14 grudnia 2018 r.

¹⁴² Rozpoczęcie procedury przetargowej 12 lipiec 2019 r., zawarcie umowy w dniu 29 sierpnia 2019 r.

- zmianę koncepcji likwidacji szybów przyjętą w dniu 4 stycznia 2019 r. przez Zespół ds. Likwidacji Szybów, zgodnie z którą ze względu na wysoki poziom zagrożenia metanowego kopalni, przyjęto opcję likwidacji w pierwszej kolejności szybu I, a następnie równoczesną likwidację szybu II i III.

(akta kontroli Tom III str. 631-632, Tom IV str. 497)

W aktualizacji do *Programu likwidacji* kopalni na lata 2017-2021 założono, że likwidacja szybu I rozpocznie się w I kw. 2020 r., a faktycznie prace z nią związane rozpoczęte zostały w II kw. 2020 r. tj. z półtorarocznym opóźnieniem w stosunku do harmonogramu przyjętego w pierwotnej wersji *Programu likwidacji* kopalni na lata 2017-2020. W ramach prac likwidacyjnych na 2020 rok zaplanowano demontaż wyposażenia (wsypy, blachy, zbiorniki, pomosty, wyprowadzenie rurociągów, zbędne konstrukcje stalowe), budowę ośmiu tam oporowych oraz 15 korków przeciwwybuchowych na podszybiach, a także demontaż wyciągów szybowych. Zakres ten został zrealizowany w 100%.

W 2020 r. SRK nie rozpoczęła planowanych działań związanych z likwidacją szybu II i III. W ZRP na 2020 r. podano, iż przyczyną odstąpienia od likwidacji szybu II i III była przyjęta w dniu 4 stycznia 2019 r. przez Zespół ds. Likwidacji Szybów zmiana koncepcji likwidacji szybów, tj. w pierwszej kolejności likwidacja szybu I, a następnie równoczesna likwidacja szybu II i III, zamiast likwidacji wszystkich szybów równocześnie.

(akta kontroli Tom I str. 291-364, Tom IV str. 631)

W 2021 r. kontynuowano prace związane z likwidacją szybu I zakładając, że zostanie on zlikwidowany do końca maja. Zgodnie z ZRP po aneksie nr 2 na 2021 r., prace związane z likwidacją szybu I zostały przedłużone do 10 grudnia 2021 r. Do końca 2021 r. nie wykonano jednak zadania pn. *Zasyp szybu od poz. 420 do zrębu szybu* oraz zadania: *Wykonanie płyty żelbetonowej na zrębie*. Zadania te zostały przesunięte na 2022 r.

Likwidację szybów II i III rozpoczęto w czerwcu 2021 r., tj. dwa i pół roku po terminie określonym w harmonogramie zamieszczonym w pierwotnym *Programie likwidacji* na lata 2017-2020, a ich zakończenie zaplanowano na maj 2022 r. Zakres rzeczowy likwidacji szybu II i III w 2021 r. obejmował realizację 17 zadań. Do końca 2021 r. zrealizowano 15 z nich tj. 80,08% zakresu rzeczowego. Nie zrealizowano natomiast zadania polegającego na montażu urządzeń do zasypywania na zrębach szybu II i III. Spowodowane to było m.in. opóźnieniem prac demontażu górniczych wyciągów szybowych oraz problemami z nagromadzeniem się wody do poz. 850 w szybie II, co z kolei skutkowało zmianą dotychczasowej technologii robót.

(akta kontroli Tom IV str. 247-258, 665-666)

W 2022 r. w ramach prac likwidacyjnych szybu I ZRP zawierał 3 zadania¹⁴³, przy czym dwa były kontynuacją zadań z 2021 r. - końcowy zasyp rury szybowej (57 mb) i wykonanie płyty żelbetonowej na zrębie szybu. Wprowadzono też nowe zadanie polegające na wykonaniu muru stanowiącego przedłużenie obudowy szybu¹⁴⁴. Konieczność wykonania tego zadania wynikała z faktu, że projektant dokumentacji likwidacyjnej szybu wprawdzie przewidział techniczną konieczność wykonania tego zadania, lecz nie ujął prawidłowo obmiaru tych robót, w efekcie czego wykonawca ich nie uwzględnił w ofercie w sposób prawidłowy. Błędy te spowodowały

¹⁴³ 1) Załadunek i zasyp od poz. 420 do poz. 5,2 m; 2) Wykonanie muru stanowiącego przedłużenie obudowy szybu; 3) Załadunek i zasyp od poz. 5,2 m do poziomu zrębu oraz wykonanie płyty żelbetonowej na zrębie.

¹⁴⁴ Zakończenie rury szybowej znajdowało się pod zrębem szybu na poziomie piwnic (-5,2 m), co kolidowało z prawidłowym zamknięciem szybu płytą zamykającą.

konieczność¹⁴⁵ zawarcia dodatkowego aneksu do umowy zawartej pomiędzy SRK a wykonawcą oraz poniesieniem dodatkowych kosztów w wysokości 803,21 tys. zł netto. Ostatecznie prace związane z likwidacją szybu I zakończono 9 sierpnia 2022 r.

Zakres rzeczowy likwidacji szybu II i III w 2022 r. obejmował realizację siedmiu zadań, a termin ich zakończenia - zgodnie z aneksem nr 3 do umowy¹⁴⁶ - przypadał na 30 listopada 2022 r. Wykonawca ww. terminu nie dotrzymał, gdyż nie zrealizował w całości zasypu szybów nr II i III od poziomu 200 do zrębu. Nie wykonał również zadań polegających na usadowieniu płyt zamykających na szybach. Zakres ten został przesunięty na rok 2023.

SRK za nieterminowe wykonanie przedmiotu umowy wystawiła wykonawcy sześć not obciążeniowych na łączną kwotę 226 000,13 zł, która to kwota - na podstawie art. 498 i następnych ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹⁴⁷ - została przez nią potrącona z wynagrodzenia wykonawcy.

(akta kontroli Tom IV str. 363-364, 385-386, 736-737)

Ad b) SRK na podstawie aktu notarialnego z 31 marca 2017 r.¹⁴⁸ nabyła od JSW wraz z KWK Krupiński - 239 obiektów budowlanych, w tym 97 obiektów liniowych, a na podstawie korekty do ww. aktu notarialnego z dnia 24 września 2018 r. - cztery obiekty budowlane zlokalizowane na powierzchni Kopalni. Łącznie SRK przejęła 243 obiektów budowlanych. W pierwotnym *Programie likwidacji* harmonogramy likwidacji obejmowały 163 obiektów budowlanych, przy założeniu, że niektóre z nich będą likwidowane z przynależną do nich infrastrukturą. Zgodnie z zawartym w ww. programie *Harmonogramem likwidacji infrastruktury kopalni*, pierwsze prace likwidacyjne zamierzano rozpocząć w III kw. 2017 r. (likwidacja 8 obiektów), a zakończenie likwidacji infrastruktury kopalni zaplanowano na IV kw. 2020 r. Koszt wykonania tych zadań oszacowano na 47 225,8 tys. zł.

Po aneksie nr 1 do *Programu likwidacji*, łączny koszt likwidacji infrastruktury kopalni oszacowano na 37 213,3 tys. zł, odstępując jednocześnie od likwidacji 10 obiektów. W ostatniej aktualizacji *Programu likwidacji* (na lata 2017-2023) zakres finansowy realizacji zadań związanych z likwidacją obiektów powierzchniowych wzrósł do 75 814,3 tys. zł, a do likwidacji przeznaczono łącznie 217 obiektów. Jednocześnie, w zaktualizowanym *Programie likwidacji* podano, że 26 obiektów nie będzie likwidowanych, przy czym w części przypadków ze względu na koszty likwidacji przewyższające ich wartość (instalacje podziemne), a w części ze względu na konieczność pozostawienia obiektów dla prawidłowego funkcjonowania infrastruktury zewnętrznej (kanalizacja, wodociągi, rowy melioracyjne, otwory piezometryczne, przepusty).

(akta kontroli Tom I str. 92-160, 187-257, 365-474)

Pierwsze prace związane z likwidacją infrastruktury *Kopalni* rozpoczęto w listopadzie 2018 r., tj. z rocznym opóźnieniem w stosunku do terminu przyjętego w pierwotnym *Programie likwidacji*. W ZRP na 2018 r. założono likwidację 58 obiektów, a koszty ich likwidacji wynieść miały 9 478,2 tys. zł. W ZRP po aneksie nr 2¹⁴⁹ zakres rzeczowy uległ zmniejszeniu do 9 obiektów (o 49 obiektów mniej),

¹⁴⁵ Wstrzymanie likwidacji szybu pierwszego i rozpisanie na te prace nowego przetargu skutkowało by znacznym przesunięciem rozpoczęcia likwidacji szybów II i III oraz ponoszeniem przez SRK znacznie wyższych niż zakres ww. robót kosztów utrzymania zakładu górnictwa, które szacowane były miesięcznie na poziomie ok. 3 mln zł.

¹⁴⁶ Umowa Nr 202000063 z dnia 29 sierpnia 2019 r.

¹⁴⁷ Dz.U. z 2022 r., poz.1360, zwany dalej: „Kc”.

¹⁴⁸ Rep. „A” nr 2223/2017

¹⁴⁹ Z grudnia 2018 r.

przy jednoczesnym zmniejszeniu kosztów robót do 1 567,6 tys. zł, tj. o 7 910,6 tys. zł.

W aneksie nr 2 do ZRP podano, że odstąpienie od realizacji rozbiórki (likwidacji) 49 obiektów związane było z zainteresowaniem JSW-I wydzierżawieniem terenu, na którym znajdowały się 42 z nich oraz że SRK wstrzymała procedurę ich likwidacji, ze względu na prowadzoną procedurę wydzierżawienia ww. obiektów. Stwierdzono w nim również, że brak do sierpnia 2018 r. porozumienia między SRK a JSW-I w sprawie dzierżawy ww. obiektów spowodował, iż Spółka przystąpiła do procedur przetargowych w sprawie likwidacji obiektów. Jako kolejną przyczynę powstałych opóźnień Spółka wskazała na czas związany z przedłużającymi się procedurami wyłonienia wykonawców na projekt i rozbiórkę obiektów oraz przedłużający się czas na uzyskanie ostatecznej decyzji pozwolenia na ich rozbiórkę. W zaktualizowanym po aneksie nr 2 ZRP na 2018 r. do zlikwidowania zaplanowano 9 obiektów¹⁵⁰. Ostatecznie Spółka w 2018 r. zlikwidowała siedem obiektów, wykonując zakres rzeczowy w 96,9%. Nie zlikwidowano obiektów nr 72 i 77¹⁵¹. W sprawozdaniu z realizacji ZPR wraz z rocznym rozliczeniem rzeczowo-finansowym w zakresie wykorzystania dotacji w 2018 r. podano, że za opóźnienia odpowiedzialni byli wykonawcy umów, którzy nie dotrzymali ustalonych terminów umownych.

Umowa¹⁵² na likwidację obiektu nr 77 przewidywała, że termin realizacji zadania nastąpi „do 10 tygodni od daty zawarcia umowy”, tj. od 12 czerwca 2018 r. Odbioru końcowego wykonania rozbiórki obiektu dokonano dnia 14 marca 2019 r., tj. 205 dni po terminie wynikającym z umowy. SRK naliczyła wykonawcy karę umowną w wysokości 14 268,00 zł.

Zawarta z tym samym wykonawcą umowa¹⁵³ na rozbiórkę obiektu nr 72 zakładała, że termin wykonania zadania nastąpi „do 10 tygodni od zawarcia umowy”, tj. od 30 września 2018 r. Odbioru końcowego rozbiórki obiektu dokonano 27 marca 2019 r., tj. 178 dni po terminie umownym. W efekcie SRK naliczyła temu wykonawcy karę umowną w wysokości 14 952,00 zł.

Ostatecznie z tytułu kar umownych SRK wystawiła wykonawcy dwóch opisanych wyżej zadań noty księgowane na łączną kwotę 29 220,00 zł, a ich zapłata nastąpiła w formie potrącenia na kwotę 26 952,00 zł, a pozostałe 2 268,00 zł wykonawca przekazał na konto SRK przelewem bankowym w dniu 11 czerwca 2019 r.

(akta kontroli Tom III str. 250-253, 337-340, Tom VII str. 1-32, 33-166)

W ZRP na 2019 r. planowano likwidację 120 obiektów. Po aneksie nr 3 w ZRP na 2019 r. do likwidacji pozostawiono 80 obiektów. Ostatecznie w 2019 r. zlikwidowano 77 obiektów, a zakres rzeczowy został wykonany w 96,3%. W sprawozdaniu z realizacji rocznego planu zadań i wykorzystania dotacji w 2019 r., do opóźnień i niezrealizowania likwidacji trzech obiektów¹⁵⁴ doszło z winy wykonawcy.

Zawartą z kolejnym wykonawcą umową¹⁵⁵ ustalono, że termin likwidacji trzech ww. obiektów nastąpić powinien do 31 listopada 2019 r. Zgodnie z zawartym 16 grudnia 2021 r. aneksem nr 4 do ww. umowy termin wykonania objętych nią zadań likwidacyjnych przesunięto na 30 listopada 2022 r. Za nieterminowe wykonanie

¹⁵⁰ Ob.72, ob.77, ob. 102, ob. 60, ob.61, ob.62, ob.76, ob.81, ob.82

¹⁵¹ Budynek administracyjny – pomost autobusowy (ob. 72) oraz budynek stołówki „Krokiet” (ob. 77).

¹⁵² Nr e-Ru 201800106

¹⁵³ Nr e-Ru 201800141

¹⁵⁴ Most przenośnikowy obiekt 15.5, stacja przesyłowa obiekt 57, zbiornik odpadów i urobku surowego obiekt 17.

¹⁵⁵ Nr 201900162 zawarta w dniu 17 lipca 2019 r.

umowy SRK notą księgową¹⁵⁶ obciążyła wykonawcę kwotą 175 502,83 zł, a 28 lutego 2020 r. dokonała potrącenia tej kwoty z należności wykonawcy.

(akta kontroli Tom III str. 23, 417, 632-633, Tom VII str. 1-166)

W ZRP na 2020 rok planowano likwidację 67 obiektów na kwotę 7 965 460,00 zł. Aneks nr 1¹⁵⁷ do ZRP odstąpiono od likwidacji 22 obiektów oraz wprowadzono trzy nowe obiekty. W efekcie do likwidacji pozostało 48 obiektów, a zakres finansowy określono na 1 772 291,00 zł. Aneks nr 2¹⁵⁸ do ZRP odstąpiono od likwidacji sześciu obiektów, a do likwidacji pozostawiono 42 obiekty. Zmniejszono jednocześnie zakres finansowy zadań do 1 258 891,00 zł, tj. o 513 400,00 zł. Zakres rzeczowy został zrealizowany w 100%.

W ZRP na 2021 r. zaplanowano likwidację 25 obiektów za łączną kwotę 13 713 164,00 zł, podając jednocześnie, że faktyczne koszty będą znane po zakończeniu procedur przetargowych i wyłonieniu wykonawców. Łącznie aneksem nr 1 i aneksem nr 2 do ZRP na 2021 r. odstąpiono od likwidacji 17 obiektów¹⁵⁹.

Prezes Zarządu i Wiceprezes Zarząd ds. likwidacji Kopalń SRK w sprawie przyczyn odstąpienia od likwidacji 11 obiektów związanych z likwidacją bocznicy kolejowej wraz z jej infrastrukturą załączyli pismo skierowane w dniu 30 września 2021 r. do Departamentu Górnictwa w MAP, w którym powołano się na założenia dla ww. bocznicy kolejowej przyjęte w opracowaniu pn. *Koncepcja rewitalizacji i transformacji obszarów wpływu likwidowanej KWK „Krupiński” w gminie górniczej Suszec*¹⁶⁰, przyjętej przez Zarząd SRK uchwałą z dnia 11 marca 2021 r., zgodnie z którą w przypadku braku zainteresowania tym obiektem przez potencjalnych inwestorów, założono dwa alternatywne warianty realizacyjne tj. całkowitą likwidację bocznicy i pozyskanie terenu inwestycyjnego lub rezerwację pasa terenu po zlikwidowanym torowisku dla ewentualnego odtworzenia bocznicy w przyszłości. W ww. piśmie podano też, że decyzja Zarządu dotycząca zakresu likwidacji bocznicy oraz jej fizyczna likwidacja nastąpi w 2022 r.

Dodali też, że aneksem nr 2 do ZRP odstąpiono od likwidacji sześciu obiektów z następujących powodów:

- dla obiektu *stacja przygotowania węgla ob. 1.1* – otrzymano opinię wykonawcy projektu, że rozbiórka możliwa będzie po zamknięciu płyty szybu I i sprawdzeniu, czy fundamenty do rozbiórki nie są połączone z fundamentami wieży wyciągowej i nadszybia szybu I;
- dla pięciu obiektów ujętych w jednym zadaniu (wieża nadszybia I, budynków maszyn wyciągowych i wyciągu awaryjnego) przyczyną odstąpienia od likwidacji było dwukrotne odwołania firm do Krajowej Izby Odwoławczej.

(akta kontroli Tom III str. 24-25, Tom IV str. 10-13, 631-632, Tom VII str. 1-32)

Aneks nr 2 do ZRP na 2021 r. pozostawiono do realizacji osiem zadań związanych z likwidacją infrastruktury powierzchniowej¹⁶¹, a do końca roku zakres rzeczowy przewidziany w ZRP został wykonany w 85,0%. Wszystkie prace likwidacyjne na ww. obiektach były opóźnione z winy wykonawcy. Dnia 30 listopada 2021 r. został podpisany aneks nr 1 do umowy¹⁶² z wykonawcą, zgodnie z którym

¹⁵⁶ NUS/20/401/20/001.

¹⁵⁷ Z dnia 1 czerwca 2020 r.

¹⁵⁸ Z dnia 27 października 2020 r.

¹⁵⁹ Aneks nr 1 odstąpiono od likwidacji 11 obiektów, aneksem nr 6 od likwidacji kolejnych 6 obiektów.

¹⁶⁰ Zwany dalej: „Koncepcją”.

¹⁶¹ Ob.26, ob. 49, ob.50, ob.103, instalacja oświetlenia awaryjnego, sieć oświetleniowa.

¹⁶² Nr 202100101 z dnia 29 lipca 2021 r.

termin jej realizacji przedłużono do dnia 20 grudnia 2021 r. Mimo to, do końca 2021 r. prace likwidacyjne na ww. obiektach nie zostały zrealizowane, a zakres rzeczowy jak i finansowy likwidowanych obiektów został przesunięty na 2022 rok. Ponadto, od dnia 21 grudnia 2021 r. SRK rozpoczęła naliczanie wykonawcy kar umownych. Ostatecznie SRK wystawiła wykonawcy w 14 marca 2022 r. z tytułu kar umownych trzy noty księgowe na łączną kwotę 48 639,97 zł, a następnie pismem z 18 marca 2022 r. dokonała potrącenia ww. kwoty z należności wykonawcy.

(akta kontroli Tom III str. 25, Tom IV str. 245-246, 700-701,
Tom VII str. 33-166)

W ZRP na 2022 r. założono likwidację 46 obiektów, których koszt oszacowano na 39 403,6 tys. zł zastrzegając, że koszty te mogą ulec zmianie po zakończeniu procedur przetargowych i wyłonieniu wykonawców likwidowanej infrastruktury. Aneks nr 1¹⁶³ do ZRP na 2022 r. zwiększono zakres obiektów objętych likwidacją do 55 obiektów, a łączny koszt ich likwidacji oszacowano na 24 597,4 tys. zł. W związku z przedłużającą się likwidacją szybów, w tym z planowanym zakończeniem zasypywania szybów II i III w lipcu 2022 r., terminy likwidacji 42 obiektów przyszłowych uległy przesunięciu od jednego do sześciu miesięcy. Jak poddano w aneksie nr 1 do ZRP na 2022 r. rozpoczęcie likwidacji możliwe będzie dopiero po zakończeniu likwidacji szybów. W efekcie, Spółka do dnia 31 czerwca 2022 r. zlikwidowała osiem obiektów, a pięć było w trakcie likwidacji.

(akta kontroli Tom III str. 26-27, 266-269, 341-346)

2.2. Rezygnacja z przeprowadzenia postępowania zmierzającego do zbycia infrastruktury kopalni

W dniu 22 grudnia 2014 r. pomiędzy JSW a firmą Z¹⁶⁴ zawarte zostały umowy dotyczące:

- realizacji i eksploatacji Zakładu Odzysku Węgla¹⁶⁵ na terenie kopalni KWK Krupiński¹⁶⁶,
- najmu nieruchomości gruntowej do celów budowy ZOW¹⁶⁷,
- o współpracy w zakresie zakupu przez JSW nieruchomości dla celów ZOW¹⁶⁸.

W lutym 2017 r. pomiędzy JSW, SRK i firmą Z prowadzone były rozmowy, podczas których ta ostatnia zaproponowała realizację jednej z trzech propozycji: zakup budowlı ziemnej przy KWK Krupiński (hałdy), renegotjacji podpisanych z JSW ww. umów lub utrzymania istniejącego wówczas stanu, tzn. hałda pozostaje po stronie JSW, a ww. umowy będą realizowane w obecnej formie. Podczas spotkania w dniu 28 lutego 2017 r. JSW poinformowała, iż w związku z trwającym procesem przekazywania KWK Krupiński do SRK przekazane zostanie również zwałowisko skały płonnej, a w związku z przekazaniem hałdy, JSW nie widzi możliwości kontynuowania umów z firmą Z i należy je wypowiedzieć. Stwierdzono też, że nie ma również możliwości sprzedaży hałdy ze względu na konieczność przeprowadzenia pełnego procesu sprzedaży, a ten musiałby trwać minimum trzy miesiące, co w świetle trwającego procesu przekazywania kopalni do SRK jest niedopuszczalne.

¹⁶³ Z lutego 2022 r.

¹⁶⁴ Spółka wchodząca w skład Grupy Kapitałowej Polskiej Grupy Energetycznej S.A.

¹⁶⁵ Zwanym dalej: „ZOW”.

¹⁶⁶ Nr 071400594 zwaną dalej „umową dot. realizacji ZOW”.

¹⁶⁷ Nr 071400595 zwaną dalej „umową najmu”.

¹⁶⁸ Nr 071400596 zwaną dalej „umową dot. zakupu nieruchomości”.

W dniu 29 marca 2017 r. JSW i firma Z podpisały porozumienie, zgodnie z którym w dniu przekazania KWK Krupiński do SRK, w trybie wynikającym z art. 8a ustawy o funkcjonowaniu gwk rozwiązaniu ulega umowa dot. realizacji ZOW oraz umowa dot. zakupu nieruchomości, natomiast umowa najmu ulega zmianie i przyjmuje brzmienie zgodne z załącznikiem nr 1 do ww. porozumienia.

(akta kontroli Tom VII str. 167-268)

W odpowiedzi na pismo ME z 31 lipca 2019 r., w którym poinformowano Prezesa SRK o zainteresowaniu firmy Z pozyskaniem hałdy zlokalizowanej przy KWK Krupiński, Zarząd SRK uchwałą nr 2900/2019/Z/VII z 8 października 2019 r. wyraził zgodę na przeprowadzenie w trybie przetargów ustnych – licytacji postępowań przetargowych na sprzedaż nieruchomości położonych w Suszcu, w tym m.in. terenu zajętego pod budowlę ziemną Krupiński wraz ze zlokalizowanymi w jego obrębie odpadami wydobywczymi w ilości 41 mln Mg oraz terenu bocznic kolejowej kopalni wraz z infrastrukturą. Nieruchomości obejmowały 105 działek gruntowych o łącznej pow. 93,5749 ha, a ich wartość rynkowa została oszacowana na 57 317 511,00 zł. W pierwszym przetargu cenę wywoławczą netto ustalono na 80 mln zł. W ogłoszeniu o przetargu podano m.in.: że:

- nabywca zapozna się z dokumentacją rekultywacji budowli ziemnej oraz zakończy jej rekultywację do 31 grudnia 2023 r.,
- ustanowi na rzecz sprzedającej SRK nieodpłatną i nieograniczoną w czasie służebność przesyłu, polegającą na prawie posadowienia w pasie służebności i na wyznaczonej działce przesyłowych rurociągów metanowych,
- przejmie prawa i obowiązki wynikające z obowiązujących umów i dzierżawy części gruntów pod budowlą ziemną stanowiących własność osób trzecich,
- zaakceptuje obowiązek zawarcia z SRK umowy dzierżawy części gruntów pod budowlą ziemną i bocznicą kolejową.

Wysokość wadium w przetargu ustalono na 8 mln zł. Termin postępowania przetargowego był dwukrotnie zmieniany¹⁶⁹ i ostatecznie został wyznaczony na 19 grudnia 2019 r.

(akta kontroli Tom VII str. 167-268)

W dniu 22 października 2019 r. w KWK Krupiński odbyło się spotkanie, którego przedmiotem było udzielenie przez SRK odpowiedzi na pytania przedłożone przez firmę Z, które dotyczyły ww. postępowania przetargowego, w tym m.in.:

- ceny sprzedaży 1 mln Mg materiału pokopalnianego przeznaczonego na sprzedaż na rzecz sprzedającej Spółki,
- kosztów obsługi rurociągów metanowych,
- szacowanego kosztu rekultywacji,
- kosztów odprowadzania wód powierzchniowych,
- wysokości podatku do gminy od działek będących przedmiotem postępowania.

Ponadto, SRK pismem z 31 października 2019 r. udzieliła firmie Z odpowiedzi i informacji na inne pytania dotyczące ogłoszonego postępowania przetargowego na sprzedaż nieruchomości zabudowanej budowlą ziemną w Suszcu.

(akta kontroli Tom VII str. 167-268)

Firma Z pismem z 31 października 2019 r. skierowanym do ME poinformowała m.in., że: do ogłoszonego przez SRK przetargu nie załączono projektu umowy, jaka miała by zostać zawarta pomiędzy sprzedawcą a potencjalnym nabywcą. Tym

¹⁶⁹ Uchwała nr 3287/2019/Z/VII Zarządu SRK z 5 listopada 2019 r. oraz uchwała nr 3447/2019/Z/VII z 19 listopada 2019 r.

samym brak jest możliwości weryfikacji warunków, na jakich miało by dojść do nabycia nieruchomości. Ponadto zarzucono SRK utrudniony kontakt w pierwszych dniach od ogłoszenia przetargu z pracownikami operacyjnymi oraz brak odpowiedniej wiedzy merytorycznej pracowników wyznaczonych do kontaktu w zakresie warunków przetargu, co nie pomogło w rozwiązaniu wątpliwości w związku z nieprecyzyjnymi zapisami zawartymi w ogłoszeniu przetargowym.

W odpowiedzi na pismo firmy Z, Zarząd SRK w piśmie do Dyrektora Departamentu Nadzoru Właścicielskiego Ministerstwa Energii wskazał, że ogłoszenie o ww. przetargu było poprzedzone działaniami polegającymi m.in. na: przeprowadzeniu badań i wierceń bryły budowlanej, które umożliwiły prawidłowe opisanie budowlanej, w tym jej składu chemicznego, oraz sporządzenie jej wyceny. SRK odniosła się również do zarzutu utrudnionego kontaktu podając, iż od ogłoszenia przetargu pracownicy SRK posiadający najszerzą wiedzę w tym temacie zostali na kilka tygodni wyłączeni ze swoich zadań, tak aby umożliwić firmie Z pozyskanie wszelkich informacji będących w posiadaniu SRK.

(akta kontroli Tom VII str. 167-268)

Uchwałą Zarządu SRK z dnia 12 grudnia 2019 r.¹⁷⁰ wyrażono zgodę na odwołanie ww. postępowania przetargowego. W karcie odwołania postępowania przetargowego, przygotowanej przez głównego specjalistę Działu Sprzedaży Majątku SRK, zaakceptowanej w dniu 11 grudnia 2019 r. przez Wiceprezesa Zarządu ds. Zagospodarowania Majątku wskazano, że SRK postanowiła rozpocząć prace analityczne zmierzające do opracowania alternatywnego sposobu zagospodarowania budowlanej korzystając z ewentualnego wsparcia podmiotów zewnętrznych.

(akta kontroli s Tom VII str. 167-268)

Koszty przygotowania przetargu obejmowały koszty wyceny nieruchomości, które wyniosły 25 263,11 zł i zostały - jak wyjaśnił Zarząd - pokryte z przychodów Spółki.

(akta kontroli VII str. 1-32)

Prezes Zarządu i Wiceprezes Zarządu ds. Likwidacji Kopalń SRK wyjaśniając, czy Spółka rozpoczęła prace analityczne zmierzające do opracowania alternatywnego sposobu zagospodarowania budowlanej stwierdzili, że w związku z zawartym 4 października 2019 r. czterostronnym porozumieniem pomiędzy SRK, Gminą Suszec, Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną S.A.¹⁷¹ i JSW-I powstała *Koncepcja (...), stanowiąca podstawę do ukierunkowania przyszłych działań związanych z uruchomieniem nowych funkcji i pobudzenia aktywności gospodarczej terenów po zlikwidowanej kopalni, w tym zmian w kluczowych dla gminy dokumentach, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Dodali przy tym, że Spółka aktywnie uczestniczy w opracowaniu przez Gminę Suszec miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów obejmujących ww. opracowanie, które docelowo będą skutkować wdrożeniem ww. Koncepcji.*

(akta kontroli Tom VII str.1-32)

SRK w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca w 2022 r. przeprowadziła 436 postępowań przetargowych, w tym sześć na sprzedaż nieruchomości. Cztery postępowania przetargowe na sprzedaż nieruchomości położonych w Suszcu w rejonie ul. Woszczyckiej zostały jednak unieważnione. Dwa z czterech postępowań zakończyły się wyłonieniem w dniach 17 i 22 lutego 2022 r. nabywców

¹⁷⁰ Nr 3768/2019 Z/VII.

¹⁷¹ Zwaną dalej: „KSSE”.

nieruchomości. Termin dwóch kolejnych postępowań przetargowych został wyznaczony na 22 marca 2022 r. W karcie dotyczącej zamknięcia przetargu na sprzedaż dwóch pierwszych nieruchomości zapisano, że 3 marca 2022 r. odbyło się spotkanie Zarządu SRK z Wójtem Gminy Suszec, w trakcie którego omówiono m.in. zagadnienia związane ze zmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy. W wyniku tego spotkania Zarząd SRK podjął uchwały¹⁷² o zamknięciu ww. przetargów bez wybrania którejkolwiek z ofert oraz bez podania przyczyny, a także o wyrażeniu zgody na zwrot kwot wpłaconych przez nabywców wadium. W przypadku dwóch pozostałych postępowań decyzjami Dyrektora Biura ds. Zagospodarowania Majątku¹⁷³ na podstawie § 9 ust. 12 pkt 2 *Regulaminu postępowania przy sprzedaży nieruchomości SRK S.A.*, postępowania zostały unieważnione.

(akta kontroli Tom V str. 1-6, 11, Tom VI str. 765-809)

Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *SRK do czasu przeprowadzenia całkowitej rekultywacji budowli ziemnej jest zobowiązana do ponoszenia kosztów jej utrzymania. Prace wykonywane na budowlu związane są z odprowadzaniem wód zasolonych przez rowy opaskowe i pompownie na niej zlokalizowane do kolektora „OLZA” będącego własnością Przedsiębiorstwa Gospodarki Wodnej i Rekultywacji S.A.¹⁷⁴, jak również do utrzymania należytego stanu bezpieczeństwa obiektu. Poniesiony koszt utrzymania budowli ziemnej wyniósł w 2020 r. - 493 561,48 zł, w 2021 r. - 327 820,35 zł, a w 2022 r. - 1 560 751,95 zł.*

Jednocześnie wskazał, że: *odnotowany w 2022 r. wzrost kosztów wynikał z obciążenia obiektu budowli ziemnej pełnym kosztem odprowadzania wód zasolonych do kolektora „Olza” w oparciu o posiadane przez PGWiR pozwolenie wodnoprawne, w którym uwzględniono wody zasolone pochodzące z KWK Krupiński. Dodali też, że w latach wcześniejszych, kiedy odprowadzane były wody słone z dołu kopalni, wody odciekowe z budowli ziemnej - z uwagi na znaczną zawartość jonów siarczanowych - służyły oczyszczaniu wód dołowych z baru i radu, a koszt odwadniania budowli był wykazywany w kosztach systemu odwadniania kopalni. Odkąd odwadnianie dołu kopalni zostało wstrzymane (listopad 2021 r.) koszt odwadniania budowli ziemnej wykazywany jest na stanowisku związanym z jej utrzymaniem. Ponadto, Oddział ponosił z tytułu utrzymania budowli ziemnej również koszty podatkowe¹⁷⁵, które wynosiły w 2020 r. - 982 416,27 zł, w 2021 r. - 1 017 463,41 zł, a w 2022 r. - 1 052 745,45 zł.*

Utrzymanie infrastruktury związanej z bocznicą kolejową - z wyjątkiem kosztów podatkowych, które wynosiły: 299 692,32 zł w 2020 r., 305 880,72 zł w 2021 r. i 312 069,12 zł w 2022 r. - nie generowało dodatkowych kosztów.

(akta kontroli Tom VII str.1-32)

Koncepcja rewitalizacji i transformacji obszarów wpływu likwidowanej KWK Krupiński w gminie górniczej Suszec została przyjęta przez Zarząd SRK uchwałą z 11 marca 2021 r.¹⁷⁶. W opracowaniu tym przyjęto podział na pięć obszarów funkcjonalnych, tj.:

- obszar I - *Hałda Ekstremum* - obejmujący budowlę ziemną (pow. ok. 94,0 ha), gdzie zaproponowano trzy kierunkowe rozwiązania - zagospodarowanie

¹⁷² Nr 472/2022/Z/VIII z dnia 23 marca 2022 r. oraz nr 473/2022/Z/VIII z dnia 23 marca 2022 r.

¹⁷³ Nr 162/2022/NMSP/230-169/2021 z dnia 9 marca 2022 r. oraz nr 161/2022/NMSP/230-173/2021 z dnia 3 marca 2022 r.

¹⁷⁴ Zwane dalej: „PGWiR”.

¹⁷⁵ Podatek od nieruchomości, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów.

¹⁷⁶ Nr 446/2021/Z/VIII.

- w kierunku rekreacyjno-sportowym, zwiększenie retencji powierzchniowej obszaru hałdy oraz wytwarzanie zielonej energii;
- obszar II - *Farma Fotowoltaiczna Ogniwo* - obejmujący okolice ciekłu Branickiego (ok. 36,1 ha);
- obszar III - *Park Przemysłowy Impet* - obejmujący obszar po zakładzie głównym KWK Krupiński (ok. 70,0 ha);
- obszar IV - *Park Usługowo-Przemysłowy Profit* - obejmujący rejon ul. Piaskowej (ok. 18,5 ha);
- obszar V - *Osiedle Solar* – obejmujący rejon ul. Woszczyckiej (ok. 11,8 ha).

W zamieszczonym w ww. opracowaniu harmonogramie działań krótko i długoterminowych przyjęto następujące terminy/horyzonty ich realizacji:

- w latach 2021-2022 nastąpić miała realizacja postanowień *Koncepcji* oraz projektów technicznych, zgodnie z wyznaczonymi kierunkami;
- w latach 2022-2030 powinna mieć miejsce aplikacja do dostępnych funduszy unijnych w celu realizacji założeń projektowych, promocja i nabór inwestorów;
- na 2025 rok zaplanowano analizę stanu zaawansowania projektu wraz z korektami oraz dalsze poszukiwania źródeł współfinansowania zaplanowanych przedsięwzięć;
- w 2035 roku nastąpić miało podsumowanie projektu.

Jako źródła finansowania wskazano m.in.:

- Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (lub alternatywny) – 187,5 - 225 mln zł;
- NFOŚiGW i/lub WFOŚiGW – 15 - 20 mln zł;
- środki własne - 47,5 - 55 mln zł.

(akta kontroli Tom VI str. 658-764)

Opisana wyżej *Koncepcja* była jedynym opracowaniem SRK określającym kierunki zagospodarowania terenów byłej KWK Krupiński i od jej przyjęcia przez Zarząd SRK nie była zmieniana.

(akta kontroli Tom VII str. 1-32)

2.3. Zawieszanie i spowolnienie działań likwidacyjnych

W trakcie likwidacji KWK Krupiński trzykrotnie podejmowano decyzje mające wpływ na przebieg działań likwidacyjnych. W ich efekcie dwukrotnie spowalniano, a raz wstrzymano proces likwidacji. Miało to miejsce w następujących okresach:

1. Od kwietnia do lipca 2018 r. – firma T w kwietniu 2018 r. zwróciła się do SRK oraz ME z pismami, w których poinformowała o chęci nabycia składników majątku KWK Krupiński oraz zwróciła się z wnioskiem, aby do czasu zakończenia rozmów, wszelkie działania likwidacyjne prowadzone w Kopalni zostały wstrzymane.

(akta kontroli Tom II str. 311-312, 316-317)

2. Od 18 grudnia 2019 r. do 22 kwietnia 2020 r. – w trakcie spotkania JSW, przedstawiciela Zarządu SRK i Wiceministra Aktywów Państwowych Pełnomocnika Rządu ds. Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego, które miało miejsce w budynku MAP w dniu 17 grudnia 2019 r., przez Wiceministra została podjęta ustna decyzja o wstrzymaniu likwidacji i przeprowadzeniu wyceny pozostałej infrastruktury powierzchniowej i dołowej KWK Krupiński, celem uruchomienia procedury sprzedaży kopalni w przetargu publicznym.

(akta kontroli Tom II str. 311-312, Tom V str. 20-21)

Zarząd SRK poinformował, że z ww. spotkania w MAP nie została sporządzona notatka, a do Spółki nie wpłynęło żadne oficjalne pismo potwierdzające poczynione ustalenia.

W celu podania konkretnych dat spowolnienia procesu likwidacji w ww. okresie Zarząd SRK wyjaśnił, że: *po analizie dostępnych w Spółce dokumentów wynika, że nie można w jednoznaczny sposób wskazać do kiedy miało nastąpić wstrzymanie likwidacji na KWK „Krupiński”, o którym była mowa na spotkaniu 17.12.2019 r. Jednocześnie można zauważyć, że od stycznia 2020 r. miała być rozpoczęta likwidacja szybu I, natomiast faktyczne przekazanie Wykonawcy terenu budowy nastąpiło 22 kwietnia 2020 r. i od tej chwili rozpoczęto roboty likwidacyjne w szybie I. Przyjmując, że szyb ten był w kręgu zainteresowania JSW S.A., można założyć, że z chwilą rozpoczęcia likwidacji szybu I zakończył się okres spowolnienia likwidacji, zatem trwał od 18.12.2019 r. do 22.04.2020 r.*

(akta kontroli Tom V str. 20-21)

3. Od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. – w wyniku pisemnej dyspozycji Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych o czasowe¹⁷⁷ wstrzymanie procesu likwidacji KWK Krupiński¹⁷⁸, w związku z prowadzonymi rozmowami z firmą S na temat przejęcia majątku KWK Krupiński, co opisano szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”, a koszty wstrzymania likwidacji w ww. okresie Spółka oszacowała na co najmniej 28 083,9 tys. zł.

(akta kontroli Tom II str. 254, 286-287, 311-312, 638-641)

Zarząd SRK wyjaśnił, iż odnośnie ww. trzech okresów, *tylko w przypadku okresu od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. można mówić o całkowitym wstrzymaniu likwidacji, bowiem nie prowadzono robót wskazanych w harmonogramach:*

- II.1 – Likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych,*
- II.2 – Likwidacja oraz zabezpieczenie szybów i szybków,*
- II.4 – Likwidacja infrastruktury kopalni.*

W oparciu o miesięczne sprawozdania z realizacji zadań wykonywanych w trakcie likwidacji KWK Krupiński można stwierdzić, że w okresie od kwietnia do lipca 2018 r. oraz w okresie po 17 grudnia 2019 r. w KWK Krupiński nastąpiło spowolnienie likwidacji wyrobisk dołowych i obiektów powierzchniowych.

(akta kontroli Tom II str. 638)

W okresie od kwietnia do lipca 2018 r. prowadzone były roboty likwidacyjne w zakresie likwidacji wyrobisk korytarzowych (II.1), a ich koszty wyniosły 547,6 tys. zł¹⁷⁹. W drugim z wymienionych okresów (biorąc pod uwagę I półrocze 2020 r.) Spółka poniosła koszty robót likwidacyjnych w ramach likwidacji szybu I w wysokości 2 257,6 tys. zł¹⁸⁰, a na likwidację infrastruktury w wysokości 1 258,9 tys. zł¹⁸¹.

¹⁷⁷ Tj. do dnia 4 grudnia 2020 r.

¹⁷⁸ Pismo Nr DGA.I.070.7.2020 z dnia 21 września 2020 r.,

¹⁷⁹ Zgodnie z ZRP na 2018 r. planowano zlikwidować 76 020 mb wyrobisk korytarzowych. Ostatecznie zlikwidowano 48 790 mb tych wyrobisk. Utrzymanie 23 595 m wyrobisk było niezbędne do prowadzenia prawidłowej wentylacji wyrobisk dołowych do czasu likwidacji szybów kopalni.

¹⁸⁰ Zgodnie z ZRP na 2020 r., planowano całkowicie zlikwidować szyb I (od stycznia do grudnia 2020 r.) oraz w IV kwartale rozpocząć likwidację szybów II i III. Likwidacja szybu I rozpoczęła się jednak w kwietniu 2020 r., a roboty przygotowawcze do zasypu, tj. wyzbrajanie szybu oraz zabudowa tam oporowych i korków przeciwybuchowych na podszybiach, trwały do października 2020 r. W związku z pismem MAP nr DGA.I.070.7.2020 z 21.09.2020 r., od 17 października 2020 r. wstrzymano roboty likwidacyjne w szybie I, II i III.

¹⁸¹ Pierwotnie w 2020 r. planowano zlikwidować 67 obiektów infrastruktury powierzchniowej. Finalnie w tym roku zlikwidowano jedynie 42 takie objekty.

(akta kontroli Tom II str. 638-640)

Zarządu Spółki wyjaśnił, że: SRK w miarę możliwości starała się prowadzić likwidację kopalni zgodnie z założeniami Programu likwidacji, pomimo występowania licznych okoliczności, które wpływały na ten proces. Przykładem niech będzie fakt, że na wniosek MAP przesłany pismem¹⁸² z dnia 21 września 2020 r. Zarząd podjął decyzję o wstrzymaniu likwidacji, jednocześnie podjęto jednak decyzję o dokończeniu rozpoczętego zakresu robót w szybie I, tj. tamowania podszybi i przygotowanie szybu do zasypu, które trwały do 16 października 2020 r. W przypadku ewentualnej sprzedaży szybu I nabywca mógł bez znacznych nakładów finansowych odtworzyć sieć wentylacyjną poprzez usunięcie korków przeciwwybuchowych i tam oporowych, jednak w przypadku odstąpienia od transakcji szyb był przygotowany do zasypu.

Zarząd Spółki zaznaczył też, że: likwidacja KWK Krupiński prowadzona była w atmosferze dynamicznych zmian otoczenia biznesowego związanych z różnymi koncepcjami właściciela w tym nacisków strony społecznej, co do ewentualnego wykorzystania składników majątku tej kopalni.

(akta kontroli Tom II str. 640-641)

Dyrektor Oddziału SRK KWK Krupiński wyjaśniając, czy otrzymał polecenie ze strony Zarządu Spółki wstrzymania procesu likwidacji KWK Krupiński, a jeżeli tak to w jakiej formie otrzymał to polecenie i kiedy, stwierdził: *Otrzymałem takie polecenie – ustnie od Wiceprezesa SRK ds. likwidacji. Przy pierwszym wstrzymaniu Prezes (...) wydał mi takie polecenie. 3 lipca 2018 r. byłem z Panem (...) na komisji w Sejmie i wówczas - z tego co pamiętam - Minister Tchórzewski powiedział: „wstrzymaliśmy likwidację KWK Krupiński na trzy miesiące i teraz trzeba na powrót otworzyć drzwi dla JSW w celu realizacji ich projektów”. Słowa te powiedział po prezentacji koncepcji zagospodarowania terenu po KWK Krupiński przez JSW Innowacje. Przy drugim wstrzymaniu (...) Wiceprezes ds. technicznych wydał polecenie, a przy trzecim wstrzymaniu otrzymałem kopię pisma z Biura Zarządu SRK, w którym nadawcą był Minister.*

(akta kontroli Tom V str. 741, 744)

Dyrektor Biura ds. Likwidacji Kopalń wyjaśnił też, że: *powodem spowolnienia procesu likwidacji w okresach od kwietnia do lipca 2018 r. oraz od 18 grudnia 2019 r. do 22 kwietnia 2020 r. było zainteresowanie podmiotów zewnętrznych infrastrukturą podziemną i naziemną KWK Krupiński. Dodał przy tym, że: Z racji bezpośredniej podległości Dyrektora Oddziału Wiceprezesowi ds. Likwidacji Kopalń, ja mogłem zostać tylko poinformowany o pewnych spowolnieniach w procesie likwidacji. Ja takiego polecenia bezpośrednio od Zarządu nie dostałem. Oczywiście posiadałem informacje na ten temat. Odnosząc się natomiast do przyczyn wstrzymania działań likwidacyjnych w okresie od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. Dyrektor wyjaśnił, że wstrzymano likwidację (...) na polecenie Sekretarza Stanu ze względu na toczące się rozmowy¹⁸³ (...) odnośnie chęci zakupu przez nich kopalni KWK Krupiński.*

(akta kontroli Tom V, str. 736-739)

Były Prezes Zarządu SRK¹⁸⁴ spytany o powody wstrzymania procesu likwidacji w okresie od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. wyjaśnił, że: *Głównie wstrzymanie było spowodowane trwającymi rozmowami¹⁸⁵ i ustaleniami*

¹⁸² Nr DGA.I.070.7.2020.

¹⁸³ Z firmą S.

¹⁸⁴ Pełniący swoją funkcję od 29 października 2018 r. do 23 października 2021 r.

¹⁸⁵ Z firmą S.

w przedmiocie potencjalnego nabycia bądź wydzierżawienia infrastruktury głównie szybowej i około górniczej na potrzeby przyszłej ewentualnej eksploatacji pola Orzesze.

Odnosząc się natomiast do tego, dlaczego po wpływie ww. dyspozycji Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych o czasowe wstrzymanie likwidacji KWK Krupiński, ówczesny Zarząd SRK nie przekazał MAP informacji dotyczących kosztów dobowego wstrzymania likwidacji jakie ponosiła Spółka, odpowiedział, że: *W moim przekonaniu Ministerstwo miało wiedzę jakie są dobowe koszty wstrzymania procesu likwidacji i o tych kosztach rozmawialiśmy podczas wielu spotkań w Ministerstwie czy to z Dyrektorem Departamentu Górnictwa czy też bezpośrednio z Wiceministrem. Nigdy nie zdarzyło się abyśmy odmówili jako Zarząd SRK udzielania informacji o kosztach poszczególnych zadań bądź działań likwidacyjnych, które na bieżąco były przez służby techniczne i finansowe monitorowane. Wskazał również, że Spółka rozmawiała z firmą S o pokryciu kosztów wstrzymania likwidacji w związku z ich zamierzeniami i składanymi propozycjami, ale podmiot ten (...) nie deklarował podpisania wiążącego zobowiązania w tym zakresie, chociaż było zapewnienie z ich strony, że jeżeli dojdzie do finalizacji umowy zakupu bądź dzierżawy szybów to koszty wstrzymania likwidacji zostaną przez nich pokryte.*

(akta kontroli Tom I str. 86-91, Tom V str. 732-735)

Były Wiceprezes SRK ds. Likwidacji Kopalń¹⁸⁶ potwierdził, że Zarząd Spółki wstrzymał proces likwidacji KWK Krupiński: *Na podstawie prośby Ministerstwa z września 2021 r., dodając, że jego zdaniem Pan Artur Soboń – autor ww. pisma z dnia 21 września 2020 r. - działał (...) Jako organ właścicielski SRK.*

Zapytany, dlaczego Zarząd SRK po otrzymaniu prośby MAP o wstrzymanie likwidacji KWK Krupiński, nie poinformował go o kosztach (za cały okres, lub dobowo) jakie Spółka ponosić będzie w związku z realizacją tej prośby, Wiceprezes zeznał: *Moim zdaniem w Ministerstwie koszty likwidacji – wstrzymania były znane, z uwagi na przesyłane przez SRK miesięczne sprawozdania z realizacji zadań. Ponadto co miesiąc wnioskowaliśmy o przyznanie dotacji, gdzie Spółka informowała na jakie zadania potrzebne są jej pieniądze.*

W kwestii pokrycia kosztów wstrzymania likwidacji kopalni Krupiński przez firmę S, Wiceprezes zeznał, że z tego co pamięta główne rozmowy na temat zagospodarowania niezlikwidowanej infrastruktury KWK Krupiński prowadzone były na szczeblu ministerstwa. Dodał przy tym, że: *Od samego początku mieliśmy świadomość, że [firma S] powinna pokrywać koszty utrzymania KWK „Krupiński”, dlatego też pracownicy Spółki ewidencjonowali wszelkie ponoszone koszty przez Spółkę. Pamiętam, że stworzyliśmy propozycje porozumienia pokrycia takich kosztów w trakcie toczonych rozmów, ale firma S nie podpisała tego porozumienia.*

(akta kontroli Tom I str. 86-91, Tom V str. 768-770)

2.4. Rozmowy z inwestorami ws. zagospodarowania Kopalni

Opis stanu faktycznego

Od 2017 r. do Spółki zaczęły się zwracać - bezpośrednio lub za pośrednictwem ME - podmioty zewnętrzne, zainteresowane wykorzystaniem infrastruktury KWK Krupiński:

2.4.1 Rozmowy z firmą T

Zainteresowanie majątkiem likwidowanej kopalni wyrażała firma T, która pismem z 18 kwietnia 2018 r. zwróciła się do Prezesa SRK, aby do czasu zakończenia

¹⁸⁶ Pełniący ta funkcje od 23 lipca 2020 r. do 21 listopada 2021 r.

rozmów, wszelkie działania likwidacyjne zostały wstrzymane. W dniu 3 lipca 2018 r. odbyło się posiedzenie sejmowej Komisji ds. Energii i Skarbu Państwa, na której omówiono temat zakupu KWK Krupiński przez ww. firmę i ostatecznie odrzucono jej ofertę, z uwagi na brak bankowych listów uwierzytelniających.

(akta kontroli Tom II str. 226-227, 291-297)

Firma T podtrzymała jednak swoje zainteresowanie niezlikwidowaną infrastrukturą KWK Krupiński i 12 kwietnia 2021 r. zwróciła się do Prezesa Zarządu SRK o zawarcie umowy o poufności, która pozwoliła by na zapoznanie się z materiałami, które mogły by posłużyć do przygotowania oferty kupna. W odpowiedzi Zarząd SRK poinformował¹⁸⁷, że zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej dotyczącym wykorzystania Funduszy Europejskich, w tym Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, regiony w których będą realizowane inwestycje związane z udostępnieniem nowych złóż nie mogą liczyć na wsparcie w ramach tego funduszu. W związku z powyższym MAP, reprezentujący 100% akcjonariatu w SRK, podjął decyzję o kontynuowaniu likwidacji KWK Krupiński, a co za tym idzie wszelkie rozmowy w sprawie możliwości wznowienia wydobywania węgla przy wykorzystaniu niezlikwidowanej infrastruktury kopalni Krupiński i prowadzenie negocjacji dotyczące nabycia części jej infrastruktury kopalni stały się bezprzedmiotowe.

(akta kontroli Tom II str. 299-302)

2.4.2 Rozmowy z JSW Innowacje S.A.

W 2018 r. SRK prowadziła rozmowy z JSW oraz JSW-I¹⁸⁸, dotyczące wydzierżawienia części obiektów powierzchniowych, budowli ziemnych i wyrobisk dołowych KWK Krupiński oraz utworzenia podziemnej elektrowni szczytowo-pompowej. W dniu 19 lipca 2018 r. pomiędzy SRK, JSW, JSW-I i KSSE podpisano list intencyjny w celu podjęcia współpracy w ramach *Programu Rewitalizacji Kopalni KWK Krupiński* w zakresie m.in.:

- zagospodarowania terenów na powierzchni, jak i całej infrastruktury podziemnej,
- powstania obiektów takich jak:
 - a) magazyny energii,
 - b) fabryka napędów wodorowych dla sektora Automotive,
 - c) fabryka ogniw wodorowych,
 - d) fabryka włókien węglowych,
 - e) budowa samowystarczalnego i ekonomicznego osiedla dla projektu rządowego „Mieszkanie+”,
 - f) budowa Parku Badawczo-Rozwojowego,
 - g) Parku Innowacji,
 - h) poligonu testowego dla dronów.

Pismem z 10 sierpnia 2018 r.¹⁸⁹ SRK udostępniła JSW opinię określającą wartość rynkową miesięcznej stawki czynszu dzierżawy dla wskazanych składników majątku na terenie likwidowanej kopalni, natomiast pismem¹⁹⁰ z 4 września 2018 r. zwróciła się do JSW-I z prośbą o pilne wskazanie majątku, który będzie wykorzystany podczas realizacji poszczególnych projektów oraz ustalenia harmonogramu działań

¹⁸⁷ Pismem z dnia 4 maja 2021 r. nr SRK/N/9336/2021/JG.

¹⁸⁸ Pismem z dnia 8 lutego 2018 r. Prezes JSW wyraził wolę wydzierżawienia nieruchomości położonych w Suszcu na terenie KWK Krupiński na rzecz JSW-I w celu realizacji przedsięwzięć badawczo-rozwojowych oraz terenu haldy po północnej stronie torów.

¹⁸⁹ Znak SRK/ZM/ZMD/235-320/18; 5/ZM/ZMD/JJ/60273/18.

¹⁹⁰ Znak 5/N/Z/ZM/ZM/MI/MJ/61945/18; SRK/ZM-235-613/18.

niezbędnych do ich realizacji. W odpowiedzi¹⁹¹ JSW-I wytypowała infrastrukturę podziemną i naziemną związaną z projektem *Podziemnej Elektrowni Szczytowo-Pompowej*.

W piśmie¹⁹² skierowanym w grudniu 2018 r. do JSW-I, SRK zwróciła uwagę, iż na osiem planowanych projektów, w przypadku sześciu nie przedstawiono jakichkolwiek propozycji i koncepcji, a w przypadku trzech pozostałych nie podjęto ostatecznego stanowiska w sprawie dzierżawy majątku przeznaczonego do ich realizacji.

W odpowiedzi z 2 stycznia 2019 r. Prezes JSW-I stwierdził m.in.: *Zaprezentowany przez JSW-I w lipcu 2018 r. projekty są to nowoczesne i innowacyjne rozwiązania, które wymagają badań, analiz oraz przygotowań tak technicznych, jak i biznesowych.*

Nie przedstawił konkretnych działań jakie JSW-I podjęła w tym zakresie, ani ich efektów, które można by uznać za dające podstawę do traktowania pomysłów JSW-I jako możliwe do wdrożenia. Wskazał natomiast, że w przypadku hałdy KWK Krupiński JSW-I wstrzymała działania związane z opracowaniem dokumentacji geologiczno-inżynierskiej posadowienia zbiornika dla projektowanej elektrowni szczytowo-pompowej. Dodał przy tym, że: *w ramach realizacji pozostałych projektów trwają analizy dostępnej technologii, analizy rentowności oraz rozmowy z inwestorami.*

Ostatecznie ani JSW, ani JSW-I nie podjęły konkretnych działań w celu wydzierżawienia infrastruktury KWK Krupiński i wycofały się z ww. projektów.

(akta kontroli Tom V str. 565-575, 578-640, 643-651)

Były Prezes Zarządu JSW-I zeznał, że: *nie pamięta czemu nie doszło do finalizacji transakcji z SRK, gdyż nie zajmował się tym osobiście.* Natomiast były Wiceprezes Zarządu ds. Operacyjnych JSW-I, zajmujący się w tej firmie inicjowaniem projektów w obszarze szeroko pojętego środowiska zeznał, że: *pomysły zwarte w podpisany liście intencyjnym w lipcu 2018 r. nie doszły do skutku ze względu na brak inwestorów zagranicznych.*

(akta kontroli Tom V str. 709-711, 713-714)

2.4.3 Rozmowy z firmą S

W czerwcu 2017 r. firma S przedłożyła¹⁹³ SRK i ME propozycję ewentualnego wykorzystania infrastruktury dołowej i powierzchniowej KWK Krupiński. W jej wyniku 19 lutego 2018 r. ME¹⁹⁴ określił warunki przejęcia majątku kopalni¹⁹⁵. W kolejnych pismach¹⁹⁶ kierowanych do SRK, firma S przedstawiała różne propozycje modelu

¹⁹¹ Pismo z dnia 20 września 2018 r., nr JSW/NZ/DR/796/2018.

¹⁹² Znak 5/N/Z/ZM/ZMI/ZMII/MJ/73085/18; SRK/ZM-235-613/18.

¹⁹³ Pismo z dnia 14 czerwca 2017 r.

¹⁹⁴ Znak pisma DGA.I.070.54.2017.

¹⁹⁵ Wśród warunków określono, iż potencjalny inwestor będzie zobowiązany m.in. do:

- 1) zwrotu udzielonej pomocy publicznej;
- 2) uzyskania koncesji,
- 3) zabezpieczenia wydobycia od strony technicznej,
- 4) uzyskania zgód korporacyjnych przez potencjalnego nabywcę i zbywającego majątek - SRK,
- 5) uzyskania zgody Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na koncentrację,
- 6) uzyskanie gwarancji bankowych. Ponadto zainteresowany przedsiębiorca musiałby ponadto przedstawić business plan nowopowstałego podmiotu uwzględniający wiarygodne źródła finansowania działalności.

¹⁹⁶ 1) Pismo z dnia 12 marca 2018 r., w którym firma S wyraziła chęć procedowania zagospodarowania infrastruktury KWK Krupiński;

2) Pismo z dnia 11 kwietnia 2018 r. ws. ustalenia terminu spotkania obu stron;

3) Pismo z dnia 19 lutego 2018 r. dotyczące umówienia terminu spotkania celem omówienia przesłania umowy o poufności i możliwości wykorzystania infrastruktury likwidowanej kopalni;

współpracy dotyczącej przejęcia części majątku. W efekcie, na spotkaniu przedstawicieli SRK i JSW z Wiceministrem Pełnomocnikiem Rządu ds. Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego w dniu 17 grudnia 2019 r., podjęta została decyzja o wstrzymaniu likwidacji kopalni i przeprowadzeniu wyceny pozostałej infrastruktury powierzchniowej i dołowej i uruchomieniu procedury jej sprzedaży w przetargu publicznym.

W okresie od stycznia do marca 2020 r. firma S wyrażała nadal gotowość nabycia części oferowanych do sprzedaży obiektów i nieruchomości likwidowanej kopalni. Wystąpiła¹⁹⁷ też do MAP z wnioskiem o zaniechanie likwidacji szybów. W odpowiedzi MAP pismem z 3 kwietnia 2020 r. poinformował SRK i firmę S, że nie wyraża zgody na zbycie składników majątku KWK Krupiński¹⁹⁸, po czym pismem z dnia 21 września 2020 r. zwrócił się do SRK o czasowe tj. do dnia 4 grudnia 2020 r. wstrzymanie procesu likwidacji KWK Krupiński.

We wrześniu 2020 r. strony podpisały porozumienie w sprawie wykonania do grudnia 2020 r. *due diligence*¹⁹⁹ na Oddziale KWK Krupiński. W związku z wpływem do MAP wniosku²⁰⁰ firmy S z dnia 23 listopada 2020 r. o przedłużenie wstrzymania procesu likwidacji KWK Krupiński do 28 lutego 2021 r., pismem z dnia 3 grudnia 2020 r.²⁰¹ SRK - na prośbę Departamentu Górnictwa²⁰² - przekazała MAP informacje dotyczące dotychczas poniesionych kosztów wstrzymania likwidacji oraz prognozowanych kosztów utrzymania Kopalni w proponowanym przez firmę S okresie. SRK zwróciła się jednocześnie z prośbą o podjęcie decyzji w sprawie dalszego wstrzymania likwidacji Kopalni. Po otrzymaniu ww. informacji Departament Górnictwa pismem²⁰³ z dnia 4 grudnia 2020 r. zaproponował firmie S pokrycie przez nią kosztów utrzymania niezlikwidowanej infrastruktury KWK Krupiński proporcjonalnie do ilości dni, przez które nastąpi wstrzymanie likwidacji, przy czym nie podano o jakiej kwocie mowa. Propozycję podpisania z SRK umowy dotyczącej uregulowania kosztów utrzymania KWK Krupiński, Departament Górnictwa ponowił 12 stycznia 2021 r.²⁰⁴ wskazując jednocześnie, że ewentualne zaprzestanie likwidacji oraz sprzedaż niezlikwidowanej części kopalni z zamiarem jej wykorzystania będzie wymagała zgłoszenia Komisji Europejskiej²⁰⁵, która to

4) Pismo z dnia 1 kwietnia 2019 r. dotyczące propozycji nawiązania współpracy przy przejęciu części elementów infrastruktury KWK Krupiński;

5) Pismo z dnia 18 kwietnia 2019 r., w którym firma S przedstawiła propozycję modelu współpracy dot. przejęcia części elementów infrastruktury KWK Krupiński;

6) Pismo z dnia 27 maja 2019 r., w którym firma S przedstawiła propozycję co do dalszej realizacji projektu - wzajemnej współpracy dot. nabycia części infrastruktury likwidowanej KWK Krupiński;

7) Pismo z dnia 3 września 2019 r., w którym firma S ponowiła ofertę przejęcia szybu I KWK Krupiński i innych elementów infrastruktury;

8) Pismo z dnia 9 października 2019 r. przesłano projekt oferty na zakup infrastruktury likwidowanej KWK Krupiński.

¹⁹⁷ Pismo z dnia 30 marca 2020 r.

¹⁹⁸ W świetle stanowiska Komisji Europejskiej ws. interpretacji przepisów Decyzji zatwierdzającej program pomocowy „Pomoc dla polskiego górnictwa węgla kamiennego w latach 2015-2023” oraz Decyzji Rady z dnia 20.12.2010 r. ws. pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalni węgla, pozostała obecnie niezlikwidowana część infrastruktury KWK Krupiński stanowi jednostkę produkcyjną węgla, a Polska - zgodnie z przywołaną decyzją KE - zobowiązała się ją zlikwidować. Mając powyższe na uwadze niezlikwidowana część infrastruktury KWK Krupiński nie zostanie sprzedana żadnemu podmiotowi w celu jej wykorzystania do prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na wydobywaniu węgla kamiennego, ponieważ byłoby to naruszenie przywołanej powyżej decyzji.

¹⁹⁹ W dniu 5 października 2020 r.

²⁰⁰ Pismo z dnia 23 listopada 2020 r.

²⁰¹ Znak SRK/TL/073-88/20; 5/N/TL/DW/073-88/28554/20.

²⁰² Pismo z dnia 2 grudnia 2020 r., znak DGA.I.070.7.2020.

²⁰³ Znak DGA.I.070.7.2020; IK 445789.

²⁰⁴ Pismo znak DGA.I.070.7.2020; IK 445789.

²⁰⁵ Zgodnie z art. 7 ust. DGA.I.070.7.2020; IK 445789.3 Decyzji Rady z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalni węgla (Dz.U. L 336 z 21 grudnia 2010 r.).

rozstrzygnięciu również o ewentualnym zwrocie pomocy publicznej przeznaczonej na likwidację Kopalni.

Pismem z 4 lutego 2021 r.²⁰⁶ SRK zwróciła się do MAP o podjęcie decyzji w sprawie sprzedaży niezlikwidowanej części infrastruktury KWK Krupiński oraz zwróciła m.in. uwagę na konieczność pokrycia przez firmę S kosztów utrzymania Oddziału KWK Krupiński za cały okres wstrzymania likwidacji. W odpowiedzi²⁰⁷ MAP zwrócił się z prośbą o rozpoczęcie prac nad umową o współpracy, która miała dotyczyć m.in. uregulowania kosztów utrzymania KWK Krupiński w okresie od 4 grudnia 2020 r. do czasu ewentualnego zakupu, bądź odstąpienia firmy S od współpracy.

Pismem z 5 marca 2021 r.²⁰⁸ Prezes Zarządu SRK poinformował MAP o stopniu zaawansowania rozmów z firmą S. Zaznaczył też, że w przypadku nie podjęcia przez ww. firmę decyzji o pokryciu kosztów utrzymania Oddziału KWK Krupiński od momentu wstrzymania likwidacji, Spółka zmuszona będzie wznowić proces likwidacji od 1 kwietnia 2021 r.

Pismem z dnia 2 kwietnia 2021 r.²⁰⁹ MAP zgodził się z zaproponowanym działaniem i wskazał, że jeżeli do 15 kwietnia 2021 r. nie rozpoczną się rozmowy dotyczące zawarcia porozumienia w przedmiocie ponoszenia kosztów działania i funkcjonowania KWK Krupiński, to należy wznowić likwidację.

Ostatecznie MAP przekazał do wiadomości SRK pismo z dnia 26 kwietnia 2021 r.²¹⁰ skierowane przez niego do Prezesa Zarządu firmy S, w którym informowano, że dalsze rozmowy w sprawie możliwości wznowienia wydobywania węgla przy wykorzystaniu niezlikwidowanej infrastruktury KWK Krupiński są bezprzedmiotowe, a proces likwidacji kopalni zostanie wznowiony.

(akta kontroli Tom II str. 226-227, 233-242, 244-287, Tom VII 308-315)

Według informacji od firmy S, w związku z zamiarem wydobywania węgla z nieeksploatowanego dotąd złoża „Żory-Suszec 1” w obszarze „Orzesze”, inwestor nie mogąc liczyć na wspólne wykorzystanie infrastruktury KWK Krupiński - kiedy była ona jeszcze własnością JSW - wnioskował do SRK o dostęp w formie zakupu do likwidowanej infrastruktury kopalni, a za zgodą Sekretarza Stanu w MAP umożliwiono firmie S przeprowadzenie badania *due diligence*. Prezes ww. firmy stwierdził też, że jego firma wielokrotnie składała oferty, co potwierdza szereg korespondencji. *Niestety wszystkie nasze oferty były ignorowane lub od początku dyskwalifikowane.*

(akta kontroli Tom V str. 654-674)

Obecny Prezes Zarządu firmy S odnosząc się do koncepcji wykorzystania majątku KWK Krupiński przed przekazaniem jej do SRK stwierdził: *Nigdy nie chcieliśmy kupić KWK Krupiński, zamierzaliśmy wynajmować infrastrukturę należącą do KWK Krupiński, jak i ponieść wszystkie koszty związane z modernizacją i niezbędnymi inwestycjami umożliwiającymi wykorzystanie złoża „Orzesze”. Proponowaliśmy wnoszenie rocznej opłaty w wysokości 120 mln zł jako opłaty za dostęp do użytkowania części infrastruktury powierzchniowej i podziemnej czynnej, aktywnie wydobywającej węgiel kopalni „Krupiński” należącej wówczas do JSW S.A., jak i ponieść wszystkie koszty na modernizację oraz inwestycje potrzebne do dojścia do złoża „Orzesze”. Natomiast po przekazaniu kopalni do likwidacji: (...) zaproponowaliśmy wynajęcie lub nabycie pozostałości po likwidowanej kopalni. Kwota*

²⁰⁶ Znak SRK/TL/073-5/21; 5/N/T/TL/DW/073-5/2521/2021.

²⁰⁷ Pismem z dnia 11 lutego 2021 r., znak DGA.I.070.7.2020; IK 445789.

²⁰⁸ Znak SRK/N/5652/2021/JG.

²⁰⁹ Znak DGA.I.070.7.2020; IK 445789.

²¹⁰ Znak DGA.I.070.7.2020; IK 445789.

i warunki [sprzedaży] miały być negocjowane. Kilka godzin przed ustalonym terminem negocjacji rozmowy - na wniosek SRK SA - zostały przerwane. Jak nam powiedziano rozmowy zostały przerwane na wniosek Ministra Sobonia, ale pismo w tej sprawie otrzymaliśmy od Prezesa SRK S.A. (...). Nasza Spółka była skłonna ponieść znaczne koszty łącznie z kosztami procesu likwidacji kopalni.

Odnosząc się do fiaska transakcji, Prezes Zarządu firmy S stwierdził: Według mnie były to decyzje podjęte w Ministerstwach: Rozwoju, Energii i Środowiska oraz późniejszym Ministerstwie Aktywów Państwowych. Osobiście w tej sprawie rozmawiał (...) ówczesny Prezes Spółki oraz ja przekonując Ministra Tobiszewskiego i Tchórzewskiego o tym, że zgoda na udostępnienie części infrastruktury KKW Krupiński jest korzystna dla gospodarki kraju, umożliwi pracę firm okołogórnictwa, gwarantuje pracę górnikom, przyniesie znaczące dochody finansowe dla kraju oraz może umożliwić przedłużenie funkcjonowania kopalni Krupiński poprawiając jej efektywność funkcjonowania. Po decyzji o likwidacji KWK Krupiński sugerowaliśmy wynajęcie pozostałej po kopalni infrastruktury celem eksploatacji złoża „Orzesze” jednak nie podejmując aktywności w złożu „Krupiński”. Nigdy naszym celem nie było kupienie kopalni Krupiński i funkcjonowanie w jej złożach. Z uwagi na brak pozytywnej reakcji odwoływaliśmy się w pismach do Premiera Morawieckiego i Sasina o wsparcie o umożliwienie realizacji inwestycji w postaci budowy nowej kopalni w złożu „Orzesze”. Zapewniliśmy, że inwestycja ta zostanie pokryta w oparciu o środki nie będące środkami publicznymi. Inwestycja ta miała zapewnić dostęp do węgla energetycznego i koksującego. Uważaliśmy w oparciu o badania, że w Polsce będzie przez wiele lat potrzebny węgiel energetyczny, gdyż ponad 70% energii elektrycznej jest pozyskiwana w oparciu o węgiel, a w przyszłości konieczne będzie zamykanie kopalń wyeksploatowanych i w tym okresie - do czasu powstania nowych źródeł energii - Polska będzie potrzebowała węgla energetycznego, jak i koksującego. Na tej bazie postanowiliśmy podjąć decyzję długoterminową o budowie nowej, efektywnej kopalni. Nasza propozycja zagospodarowania infrastruktury Kopalni Krupiński spowodowałaby zaoszczędzenie pieniędzy na likwidację kopalni, która wyniosła już kilkaset mln złotych. W wyniku prac przygotowawczych do realizacji inwestycji Spółka wykonała wiele prac przygotowawczych, opracowań geologicznych i projektowych kopalni, wykupiła dostęp do informacji geologicznej od JSW S.A., jak i Państwowego Instytutu Geologicznego. Ponadto przekazaliśmy nieodpłatnie wyniki badań geologicznych na rzecz Skarbu Państwa. Uzgodniliśmy czasochłonne i kosztowne prace związane z uwarunkowaniami środowiskowymi.

(akta kontroli Tom V str. 675-677)

Prezes Zarządu SRK, pełniący swoją funkcję w okresie prowadzenia rozmów z firmą S, zapytany dlaczego nie doszło do transakcji mającej na celu zagospodarowanie niezlikwidowanej infrastruktury KWK Krupiński, stwierdził: Jak się w pewnym momencie okazało [podmiot ten] otrzymał decyzję negatywną w zakresie otrzymania chyba koncesji wydobywczej i mimo składanych zapewnień, że ta decyzja jest wadliwa, i że (...) będzie się odwoływał, to przewidywany czasookres postępowań odwoławczych skłaniał do wniosku aby rozpocząć kontynuację procesu likwidacji.

(akta kontroli Tom V str. 732-735)

W wyniku analizy korespondencji przychodzącej do SRK, otrzymanej w trakcie kontroli z Kancelarii Głównej Spółki oraz z Sekretariatu Zarządu, stwierdzono, że 17 pism przychodzących, adresowanych imiennie na członków Zarządu Spółki nie zostały zarejestrowane w systemie elektronicznego obiegu informacji (ELOI), co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli Tom V str. 69-76, 81-131)

2.5. Koszty likwidacji oraz koszty w okresie zawieszenia działań likwidacyjnych

Zgodnie z ZRP środki na realizację zadań wykonywanych w trakcie likwidacji KWK Krupiński na poszczególne lata 2017-2022 wynieść miały łącznie 541 652,9 tys. zł²¹¹. Ostatecznie plany te w ww. okresie zostały zmniejszone o 100 697,5 tys. zł (18,6%), a wydatki na realizację tych zadań do końca 2022 r. wyniosły łącznie 422 969,3 tys. zł²¹², co stanowiło 78,1% planów pierwotnych²¹³ i 95,9% planów po zmianach²¹⁴ (440 955,40 tys. zł²¹⁵).

Przed aktualizacją poszczególnych ZRP na lata objęte kontrolą, jedynie w 2019 r. poniesione koszty likwidacji (80 530,7 tys. zł) przekroczyły o 12,5% kwotę zaplanowaną (71 584,80 tys. zł), co było związane ze zmianą koncepcji likwidacji szybów i wiązało się z koniecznością utrzymywania szybów II i III do czasu zakończenia likwidacji szybu I. Wzrost kosztów związany był również z przywróceniem do realizacji zadań wynikających z konieczności przestrzegania przepisów obowiązujących w zakładach górniczych takich jak: wykonanie badań okresowych, przeglądów konserwacyjnych i napraw maszyn i urządzeń, badań rzeczoznawczych, serwisu i napraw bieżących, pomiaru sił oddziaływania na zbrojenie szybów, regeneracja zawiesi szybowych, badanie prostoliniowości ciągów prowadniczych. Wzrosły również koszty wynagrodzeń w związku z większym zapotrzebowaniem na pracowników własnych i koszty energii.

(akta kontroli Tom III str. 21-27, 409-410, 558, 564, 569-570, 572-578, Tom V str. 164)

Według sprawozdań z realizacji ZRP, w latach 2017-2023 (I kwartał) koszty poszczególnych działań likwidacyjnych wyniosły łącznie:

1. Likwidacja oraz zabezpieczenie wyrobisk korytarzowych – 4 616,7 tys. zł²¹⁶, tj. 1,1% wszystkich poniesionych kosztów. Stanowiło to o 2 447,0 tys. zł mniej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.
2. Likwidacja oraz zabezpieczenie szybów i szybików – 32 027,3 tys. zł²¹⁷, tj. 7,4% wszystkich poniesionych kosztów. Stanowiło to o 15 027,3 tys. zł więcej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.
3. Likwidacja infrastruktury kopalni – 13 829,5 tys. zł²¹⁸, tj. 3,2%. Stanowiło to o 33 396,3 tys. zł mniej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.
4. Na rekultywację terenów pogórnich SRK nie poniosła w ww. okresie żadnych nakładów, mimo że na ten cel zaplanowano w *Programie likwidacji* wydatki na poziomie 40 000,0 tys. zł. Przyczyny tego stanu opisano w dalszej części nin. wystąpienia pokontrolnego.
5. Utrzymanie obiektów przeznaczonych do likwidacji w kolejności zapewniającej bezpieczną likwidację kopalni a także bezpieczne funkcjo-

²¹¹ Z tego na 2017 r. kwotę 96 739,5 tys. zł, na 2018 r. – 97 261,3 tys. zł, na 2019 r. – 71 584,8 tys. zł, na 2020 r. – 91 856,4 tys. zł, na 2021 r. – 93 235,3 tys. zł i na 2022 r. kwotę 90 975,6 tys. zł.

²¹² Z tego 75 932,1 tys. zł w 2017 r., 79 131,1 tys. zł w 2018 r., 80 530,7 tys. zł w 2019 r., 71 462,4 tys. zł w 2020 r., 62 510,3 tys. zł w 2021 r. i 53 402,7 tys. zł w 2022 r.

²¹³ Tj. opracowanych przez SRK pierwszych wersji RPL na dany rok.

²¹⁴ Tj. ostatnich wersji ZRP na poszczególne lata, opracowanych przez SRK po uwzględnieniu wszystkich zmian wprowadzonych aneksami i opiniami ARP.

²¹⁵ Z tego 78 419,2 tys. zł w 2017 r., 84 868,4 tys. zł w 2018 r., 83 499,8 tys. zł w 2019 r., 72 862,9 tys. zł w 2020 r., 66 926,4 tys. zł w 2021 r. i 54 379,7 tys. zł w 2022 r.

²¹⁶ Z tego 1 037,1 tys. zł w 2017 r., 3 335,3 tys. zł w 2018 r. i 244,3 tys. zł w 2019 r.

²¹⁷ Z tego 6 152,6 tys. zł w 2020 r., 10 137,2 tys. zł w 2021 r., 15 441,8 tys. zł w 2022 r. i 295,7 tys. zł w I kw. 2023 r.

²¹⁸ Z tego 1 149,3 tys. zł w 2018 r., 10 530,9 tys. zł w 2019 r., 1 258,9 tys. zł w 2020 r., 700,9 tys. zł w 2022 r. i 189,5 tys. zł w I kw. 2023 r.

nowanie kopalń sąsiednich –153 078,0 tys. zł²¹⁹, tj. 35,4% wszystkich poniesionych kosztów. Stanowiło to o 57 531,8 tys. zł więcej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.

6. Prace zabezpieczające oraz przedsięwzięcia zapobiegające zagrożeniom w związku z likwidowaną kopalnią – 136 317,5 tys. zł²²⁰, tj. 31,5% wszystkich poniesionych kosztów. Stanowiło to o 67 379,5 tys. zł więcej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.
7. Opracowywanie dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji – 2 764,4 tys. zł²²¹, tj. 0,6% wszystkich poniesionych kosztów. Stanowiło to o 177,4 tys. zł więcej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.
8. Na naprawianie szkód górniczych wywołanych ruchem zakładu górniczego zaplanowano w *Programie likwidacji* wydatki na poziomie 33 721,0 tys. zł. Z uwagi jednak na to, że wydatki na ten cel nie były finansowane w ramach dotacji na likwidację Kopalni, lecz z odrębnie przyznawanej dotacji, wydatków tych nie ujmowano w RPL i ZRP oraz w sprawozdaniach z ich realizacji. Zagadnienie to zostało opisane szerzej w dalszej części nin. wystąpienia pokontrolnego.
9. Koszty ogólnego zarządu oddziału – 89 875,7 tys. zł²²², tj. 20,8% wszystkich poniesionych kosztów, w tym roszczenia pracownicze w łącznej wysokości 19 092,9 tys. zł²²³. Stanowiło to o 13 688,7 tys. zł więcej niż zakładano w pierwotnym *Programie likwidacji*.

Powyższe dane wskazują, że w okresie od kwietnia 2017 r. do końca marca 2023 r. SRK na realizację likwidacji KWK Krupiński - z wyłączeniem kosztów rekultywacji i usuwania szkód górniczych - poniosła koszty o 37,5% (117 961,4 tys. zł) większe niż zakładano na te zadania w pierwotnym *Programie likwidacji*. Podkreślić przy tym należy, że proces fizycznej likwidacji Kopalni nie został jeszcze zakończony i rozliczony, a więc finalnie koszty te będą wyższe.

(akta kontroli Tom V str. 164, Tom VIII str. 667-674)

Zarząd Spółki poinformował, że w trakcie procesu likwidacji KWK Krupiński czasowe spowolnienie robót likwidacyjnych nie spowodowało wzrostu kosztów finansowych związanych z karami umownymi oraz kosztami wynikającymi z renegotjacji zawartych umów, a terminy realizacji robót likwidacyjnych zostały wydłużone na mocy zawartych aneksów. Aneksy do umów nie wprowadzały zmian w zakresie finansowym.

(akta kontroli Tom II str. 222, 231-232)

W okresie wstrzymania prac likwidacyjnych, tj. od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r., koszty utrzymania i funkcjonowania Oddziału KWK Krupiński wyniosły łącznie 28 083,9 tys. zł²²⁴.

(akta kontroli Tom II str. 640-641, Tom V str. 6, 12-14)

²¹⁹ Z tego 41 467,0 tys. zł w 2017 r., 32 106,2 tys. zł w 2018 r., 26 073,7 tys. zł w 2019 r., 22 106,2 tys. zł w 2020 r., 17 035,6 tys. zł w 2021 r., 11 429,7 tys. zł w 2022 r. i 2 859,6 tys. zł w I kw. 2023 r.

²²⁰ Z tego 22 373,3 tys. zł w 2017 r., 24 539,2 tys. zł w 2018 r., 25 457,5 tys. zł w 2019 r., 25 115,2 tys. zł w 2020 r., 21 375,1 tys. zł w 2021 r., 14 307,5 tys. zł w 2022 r. i 3 149,7 tys. zł w I kw. 2023 r.

²²¹ Z tego 232,1 tys. zł w 2017 r., 1 813,2 tys. zł w 2018 r., 495,7 tys. zł w 2019 r., 190,4 tys. zł w 2020 r. i 32,7 tys. zł w 2021 r. i 0,3 tys. zł w 2022 r.

²²² Z tego 10 822,6 tys. zł w 2017 r., 16 187,9 tys. zł w 2018 r., 17 728,6 tys. zł w 2019 r., 16 639,1 tys. zł w 2020 r., 13 929,7 tys. zł w 2021 r., 11 522,4 tys. zł w 2022 r. i 3 045,4 tys. zł w I kw. 2023 r.

²²³ Z tego 2 326,2 tys. zł w 2017 r., 3 618,9 tys. zł w 2018 r., 5 211,5 tys. zł w 2019 r., 5 305,5 tys. zł w 2020 r., 2 486,8 tys. zł w 2021 r., 67,2 tys. zł w 2022 r. i 76,8 tys. zł w I kw. 2023 r.

²²⁴ Poniesione koszty pomniejszono o uzyskane przychody w tym okresie w wysokości 3 551,1 tys. zł.

W związku z nierealizowaniem przez cały okres objęty kontrolą dwóch zadań związanych z rekultywacją terenów pogórnicznych Zarząd SRK wyjaśnił, że:

Zadanie pierwsze dotyczyło bezpośrednio rekultywacji terenu budowli ziemnej znajdującej się na północ od zakładu głównego. Jest to obiekt w budowie, na terenie którego Oddział posiada trzy czynne decyzje rekultywacyjne. Realizację procesu rekultywacji są jednak bezpośrednio uzależnione od realizacji procesu budowlanego (ukończenia budowy i odbioru obiektu). (...) Na obszar ten składają się następujące części:

- Tereny, dla których Oddział posiada decyzje rekultywacyjne w kierunku leśnym o powierzchni ok. 18,7 ha (łącznie 3 decyzje rekultywacyjne).
- Tereny, dla których oddział posiada decyzję o zakończeniu rekultywacji w kierunku leśnym wchodzące w skład całkowitej koncepcji zagospodarowania o powierzchni 16,6 ha.
- Obszar na zachód od byłego zwałowiska awaryjnego, gdzie prace prowadzone są w oparciu o zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i docelowo na tym terenie planowane są zadrzewienia, zadarnienia i zakrzewienia (...) o powierzchni ok. 25,3 ha.
- Obszar na północ od terenu zwałowiska awaryjnego (wyłączony na stałe z produkcji leśnej), gdzie według MPZP docelowo planowane są zadrzewienia, zadarnienia i zakrzewienia na powierzchni ok. 16,22 ha.

Przejęta w roku 2017 od Jastrzębskiej Spółki Węglowej nieukończona budowla stanowiła również zasób materiału skalnego potrzebnego inwestorowi (tu SRK S.A.) do ukończenia wypełnienia niecki pozalewiskowej w rejonie źródłiskowym Cieku Branickiego (...). Zgodnie z przejętymi projektami, do ukończenia tej rekultywacji spółka potrzebowałaby około 2 mln ton materiału skalnego. Proces rekultywacji i zagospodarowania obu tych obszarów musiał być prowadzony spójnie, ponieważ bilans mas skalnych zgromadzonych w obu tych rejonach musiałby umożliwiać docelowe ich kształtowanie. Dlatego też działania na jednym z tych obiektów nie mogły wyprzedzać działań na drugim.

Na terenie niecki Cieku Branickiego – 36,1 ha - spółka planowała rekultywację w kierunku leśnym z zapewnieniem zabezpieczenia przeciwpowodziowego dla tego obszaru wraz z budową zautomatyzowanej pompowni (...). Mimo wcześniejszych ustaleń w zakresie zagospodarowania tego obszaru spółka nie uzyskała prawomocnego pozwolenia wodnoprawnego z uwagi na niedostosowanie do zapisów MPZP Gminy Suszec. W styczniu 2019 roku SRK złożyła wniosek do rady Gminy Suszec o zmianę zapisów MPZP umożliwiających realizację tego zadania (...). Uchwałą Rady Gminy Suszec nr V/51/2019 z dnia 28.02.2019 r. (...) wszczęto procedurę zmiany Miejscowego Planu dla tego terenu.

Z początkiem października 2019 roku (...) oba te obszary (zarówno budowla ziemna jak i niecka Cieku Branickiego) zostały włączone do całości prac Komitetu Sterującego mającego na celu ostateczne wypracowanie koncepcji rewitalizacji i transformacji obszarów wpływu likwidowanej KWK „Krupiński” w gminie górniczej Suszec. Sygnatariuszami porozumienia jest KSSE, JSW Innowacje, Gmina Suszec i SRK S.A. Koncepcja zatwierdzona została Uchwałą Zarządu Spółki Restrukturyzacji kopalń z dnia 11.03.2021 r.

W opracowanej przez Komitet Sterujący koncepcji zmianie uległo przeznaczenie obu tych obszarów. (...) Takie przeznaczenie wymagało kolejnych zmian w dokumentach planistycznych. Zmiany te obejmowały Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Suszec, a w konsekwencji również odpowiednich zapisów w Miejscowym Planie (...) dla obu tych rejonów (...).

Mimo, iż prace te rozpoczęte zostały już w roku 2019 (...) do dnia dzisiejszego Gmina zatwierdziła Studium Uwarunkowań uchwałą Rady Gminy Suszec z dnia 22.12.2021 r. i aktualnie prowadzone są końcowe prace nad ustaleniami MPZP zarówno dla terenu Kopalni i budowli ziemnej (...), jak i w odrębnym działaniu dla terenu niecki Cieku Branickiego. (...) zgodnie z ustaleniami komisji wspólnych Rady Gminy Suszec dotyczącej realizacji rekultywacji niecki Cieku Branickiego z dnia 17.11.2022 r. zakazano wykorzystania materiału skalnego z terenu budowli ziemnej do realizacji procesu rekultywacyjnego. Stosowne zapisy dotyczące zakazu rozbiórki budowli ziemnej zostały ujęte w projekcie Planu Miejscowego dla tego rejonu. Mając na względzie ww. zakaz rozbiórki budowli ziemnej oraz ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w tym budowę zbiornika wodnego w ramach rekultywacji niecki Cieku Branickiego) zadania te będą realizowane oddzielnie.

W przypadku zadań rekultywacyjnych w początkowym programie uwzględniono dwa zadania dotyczące budowli ziemnej i niecki Cieku Branickiego, w procesie likwidacji kopalni w Aneksie nr 1 uwzględniono już trzy zadania (trzecie zadanie dotyczyło realizacji rekultywacji niecek bezodpływowych).

Zarząd Spółki dodał, że: Sposób likwidacji niecek bezodpływowych jest uzależniony od tego jakie będzie docelowe przeznaczenie tych obszarów w planie miejscowym. (...) Docelowy charakter terenu jest tu więc kluczowy i ponoszenie dodatkowych kosztów rekultywacji biologicznej w sytuacji, kiedy grunty mają mieć przemysłowe zastosowanie, jest niezasadne ekonomicznie. Prace nad planami trwają długo i tak jak określono to we wcześniejszych wyjaśnieniach są niezależne od SRK i uwarunkowane ustawowymi obostrzeniami.

Odnosząc się do planowanych działań w ww. zakresie Zarząd wyjaśnił, że: Wszystkie zadania rekultywacyjne zostaną przekazane do Oddziału KWK w CL celem finalnej realizacji. Dla zadania związanego z rekultywacją Cieku Branickiego planuje się pozyskanie środków na realizację zadania z NFOŚiGW. W przypadku realizacji rekultywacji i zagospodarowania budowli ziemnej w ramach realizacji koncepcji zagospodarowania terenów Kopalni „Krupiński” planuje się uzyskanie dofinansowania ze środków funduszu sprawiedliwej transformacji lub innych funduszy unijnych. Za pozyskanie środków odpowiedzialna jest Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna jako sygnatariusz porozumienia z 4.10.2019 r. Realizacja trzeciego zadania z zakresu rekultywacji będzie ponoszona z kosztów szkód górniczych.

(akta kontroli: Tom VIII str. 684-6)

W opracowanym w kwietniu 2017 r. Programie likwidacji założono, że w ramach usuwania szkód górniczych SRK realizować będzie osiem typów zadań²²⁵, a ich łączne koszty do 2020 r. wyniosą ok. 33 721,0 tys. zł. W wyniku dwukrotnego aneksowania Programu kwotę tę zmniejszono do 31 665,1 tys. zł. Ze względu na to,

²²⁵ 8 grup zadań:

1. Naprawa szkód w obiektach budowlanych (budynków mieszkalnych, przemysłowych, gospodarczych, garaży i innych) - opracowanie dokumentacji naprawy szkody, remonty obiektów, zapłaty odszkodowań i inne.
2. Naprawa szkód w gruntach rolnych, zasiewach i uprawach, gruntach leśnych - opracowanie dokumentacji, zapłaty odszkodowań, rekultywacja gruntów.
3. Naprawa szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w nawierzchniach jezdni, chodników i innych ciągach komunikacyjnych.
4. Naprawa szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w torach i obiektach PKP.
5. Naprawa cieków wodnych i rowów melioracyjnych (Rów nr 7) roboty konserwacyjne cieku Branickiego.
6. Naprawa rybnych stawów hodowlanych (dokumentacja i naprawa obiektów).
7. Zwrot kosztów zabezpieczeń obiektów budowlanych (budynków mieszkalnych, przemysłowych, gospodarczych, garaży, i innych).
8. Potencjalne wyroki sądowe.

że zgodnie z rozporządzeniem ws. dotacji na likwidację, koszty działań związanych z usuwaniem szkód górniczych finansowane miały być z dotacji budżetowej w odrębnym trybie niż koszty likwidacji Kopalni, nie były one ujawniane w RPL i ZRP. Z informacji Spółki wynika, że w okresie objętym kontrolą Oddział w zakresie rzeczowym i finansowym zrealizował 457 zadań, których łączny koszt wyniósł 9 672,7 tys. zł, tj. 28,7% pierwotnych założeń i 30,5% planowanej kwoty po zmianach. Koszty te zostały sfinansowane środkami budżetowymi (9 646,7 tys. zł) i środkami pochodzącymi z przychodów Spółki (26,0 tys. zł).

W złożonych wyjaśnieniach Zarząd SRK stwierdził, że: *Oddział będzie w dalszym ciągu realizował zadania związane z naprawą szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w strukturze Oddziału KWK w CL, jako „KWK w CL Rejon polikwidacyjny byłej KWK Krupiński” dla którego zostanie sporządzony odrębny Harmonogram naprawy szkód górniczych. Na dzień dzisiejszy Oddział nie jest w stanie przewidzieć, ile wniosków na naprawę szkód górniczych jeszcze wpłynie celem rozpatrzenia, ponieważ do dnia dzisiejszego w dalszym ciągu nieustannie wpływają liczne wnioski na naprawę szkód w obiektach budowlanych oraz w gruntach rolnych, zasiewach i uprawach, których ilość z roku na rok jest zmienna i ciężka do określenia. (...) Środki finansowe na realizację zadań Oddział planuje pozyskać z Ministerstwa Aktywów Państwowych. (...) Oddział do końca roku 2023 przewiduje realizację łącznie 25 zadań częściowych z czego jedno z zadań składa się z 50 podzadań (zawarte odrębne umowy z poszczególnymi poszkodowanymi), dla których planowane jest m.in. opracowanie dokumentacji technicznej naprawy szkody, wykonanie operatów szacunkowych, wykonanie remontów obiektów budowlanych, wypłata odszkodowań pieniężnych oraz realizacja założonych potencjalnych wyroków sądowych.*

Zarząd wskazał też, że: *Dla 3 zadań Oddział przewiduje dłuższy niż uwzględniono w Programie likwidacji KWK „Krupiński” czas na przeprowadzenie działań związanych z ostateczną naprawą szkód górniczych. Są to n.w. zadania:*

- 4. Naprawa szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w torach i obiektach PKP*
- 5. Naprawa cieków wodnych i rowów melioracyjnych (rów nr 7) roboty konserwacyjne Cieku Branickiego.*
- 6. Naprawa rybnych stawów hodowlanych (dokumentacja i naprawa obiektów).*

a ich przesunięcie w czasie związane jest z koniecznością wstrzymania się z naprawą szkód do czasu zakończenia ujawniania się wpływów eksploatacji górniczej, a w przypadku naprawy stawów hodowlanych z naprawą rowu nr 7, o którym mowa w zadaniu nr 5.

(akta kontroli Tom VIII str. 696-700)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zarząd SRK bezpodstawnie podjął decyzję o spowolnieniu procesu likwidacji KWK Krupiński w okresie od kwietnia do lipca 2018 r. (firma T) i od 18 grudnia 2019 r. do 22 kwietnia 2020 r. (JSW-I) oraz bezpodstawnie wstrzymał działania likwidacyjne KWK Krupiński w okresie od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. (firma S), co w wyniku braku należytego zabezpieczenia interesów SRK skutkowało wzrostem kosztów likwidacji Kopalni finansowanych środkami Spółki.

Zgodnie ze Statutem SRK, w całym okresie objętym kontrolą podstawowym przedmiotem jej działalności było prowadzenie likwidacji kopalń, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń, zagospodarowywanie majątku

likwidowanych kopalń, zbędnego majątku przedsiębiorstw górniczych, tworzenia nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, a ewentualne decyzje o zbyciu wyodrębnionej części przedsiębiorstwa spółki zostały zastrzeżone do kompetencji WZA. Ponadto, 31 marca 2017 r. Zarząd SRK podjął uchwałę o postawieniu KWK Krupiński w stan całkowitej likwidacji²²⁶, co znalazło odzwierciedlenie w opracowanym przez SRK i zatwierdzonym przez Ministra Energii w 2017 r. *Programie likwidacji*, który nie przewidywał innego - niż fizyczna likwidacja - sposobu zagospodarowania majątku przejętej Kopalni (np. zbycia jej w całości lub jej zorganizowanej części wraz z możliwością dalszego funkcjonowania jej infrastruktury w celu wydobywania węgla). Program ten był podstawą ubiegania się o dotację budżetową i przez cały okres objęty kontrolą w ww. zakresie nie uległ zmianie. Tym samym należy uznać, że Zarząd SRK bez stosownego umocowania prawnego, w postaci uchwały w WZA i zmiany *Programu likwidacji* – podjął decyzje o spowolnieniu i wstrzymaniu procesu likwidacji Kopalni.

Wprawdzie Zarząd SKR tłumaczył, że decyzje o czasowym spowolnieniu likwidacji podejmowane były w porozumieniu z Ministrem Energii, a decyzja o wstrzymaniu robót likwidacyjnych została podjęta na skutek dyspozycji Sekretarza Stanu Ministerstwa Aktywów Państwowych²²⁷, jednakże – w ocenie NIK – tego typu uzgodnienia oraz taka dyspozycja – z uwagi na fakt, że nie były poprzedzone stosowną uchwałą WZA - nie miały oparcia w istniejących przepisach prawa. Brak jest również podstaw do uznania, że Sekretarz Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych działał wówczas jako organ państwa, gdyż w takim przypadku musiałaby istnieć podstawa prawna do takiego działania.

Skutkiem powyższych decyzji było poniesienie przez Spółkę, a finalnie przez budżet państwa, dodatkowych kosztów likwidacji Kopalni, w szczególności z tytułu utrzymywania przeznaczonych do likwidacji obiektów oraz większych kwot z tytułu ogólnego zarządu, które – jedynie w przypadku wstrzymania likwidacji - szacować należy na co najmniej 28 083,9 tys. zł.

(akta kontroli Tom II str. 225-227, 254-287, 303-304, 311-312, 638, 640-641, Tom V str. 6, 12-14)

2. W latach 2018-2022 nie rejestrowano pism przychodzących do SRK, co było niezgodne z zapisami zawartymi obowiązującej w Spółce *Instrukcji Systemu Elektronicznego Obiegu Informacji (ELOI)*²²⁸. Zgodnie bowiem z pkt. 1 działu „Podstawowe założenia elektronicznego obiegu informacji ELOI” rejestracja korespondencji powinna obejmować całą korespondencję znajdującą się w Spółce, w tym przychodzącą, natomiast zgodnie z pkt. 1 działu „Korespondencja przychodząca” tej instrukcji, *wszelka korespondencja dostarczana do Spółki (...) winna być niezwłocznie przekazana do Kancelarii Głównej*.

W wyniku analizy korespondencji przychodzącej do SRK, otrzymanej w trakcie kontroli z Kancelarii Głównej Spółki oraz z Sekretariatu Zarządu, stwierdzono, że 17 pism przychodzących²²⁹, adresowanych imiennie na członków Zarządu Spółki nie zostały zarejestrowane w systemie ELOI.

²²⁶ Uchwała ta w całym okresie objętym kontrolą nie była zmieniana.

²²⁷ Pismo Nr DGA.I.070.7.2020 z dnia 21 kwietnia 2020 r.

²²⁸ Wprowadzona do stosowania uchwałą nr 5007/2017/Z/VII Zarządu SRK z dnia 29 grudnia 2017 r.

²²⁹ Z tego 15 pism w formie elektronicznej (tj. pismo z dnia 18 czerwca 2018 r. znak DGA.I.058.40.2018, pismo z dnia 16 maja 2019 r. znak DGA.I.427.86.2019, pismo z dnia 19 czerwca 2019 r. znak DGA.I.4232.1.2019, pismo z dnia 2 października 2020 r. znak DGA.II.427.46.2020, osiem pism o sygnaturze DGA.I.070.7.2020 z dni: 3 kwietnia 2020 r., 21 września 2020 r., 2 grudnia 2020 r., 12 stycznia 2021 r., 11 lutego 2021 r., 2 i 26 kwietnia 2021 r. oraz 18 maja 2021 r., pismo z dnia 30 kwietnia 2021 r. znak BM.I.053.239.2021, pismo z dnia 13 czerwca 2021 r. znak DGA.I.070.21.2020 oraz pismo z dnia 17 grudnia

(akta kontroli Tom V str. 69-76, 81-131)

Główny specjalista, zajmujący się w SRK obsługą Biura Zarządu wyjaśniła, że sposób postępowania w przypadku pism przychodzących w formie elektronicznej w sekretariacie Spółki przedstawiał się następująco: *Przesyłam wersje elektroniczną do Prezesów i osób do których kierowane jest pismo, drukuję, wpisuje na piśmie datę i godzinę przyścia i przekazuje do dekretacji. Po zadekretowaniu pisma przez członków Zarządu przesyłam skan jak i oryginał z dekretacją do osób właściwych wskazanych na dekretacji a wydruk pisma wpinam do segregatora. Po czym, gdy zostaje udzielona odpowiedź, podpisuję ją pod pismo przychodzące. Segregatory są opisane tematycznie – numer, Korespondencja przychodząca z Ministerstwa, umowy. W tych segregatorach nie posiadam spisów korespondencji, pisma są ułożone chronologicznie zgodnie z datami wpływu. Nie ma osobnych teczek pism wychodzących, ponieważ pisma są podpinane pod pismo przychodzące.*

Główny specjalista stwierdziła również, że w Sekretariacie Zarządu Spółki nie jest prowadzona księga ewidencyjna służąca do ewidencjonowania wpływającej i wysyłanej korespondencji do Sekretariatu, ani odnotowania - kiedy i od/do kogo została skierowana. Na pytanie, czy wszystkie pisma wpływające na skrzynkę sekretariatu lub członków Zarządu są rejestrowane w systemie ELOI, główny specjalista stwierdziła, że: *Jeśli pismo jest dekretowane na dany Dział lub Oddział Spółki, to ja to im przekazuję i oni są zobligowani do ich rejestracji w systemie ELOI. Ja nie przekazuję do rejestracji tych pism w systemie ELOI przez Kancelarię Podawczą.*

(akta kontroli Tom V str. 77-78)

Dyrektor Biura Obsługi Zarządu i Informatyki wyjaśniła, że zgodnie z *Instrukcją Systemu ELOI* wszelka korespondencja dostarczana do Spółki drogą elektroniczną, na indywidualne, służbowe skrzynki pocztowe pracowników powinna być niezwłocznie przekazywana do Kancelarii Głównej celem jej rejestracji, przy czym brak wypełnienia tego obowiązku przez osoby obsługujące Sekretariat Zarządu nie był wynikiem świadomego naruszenia obowiązków pracowniczych, lecz był skutkiem domniemania, iż ten obowiązek zostanie spełniony przez pracowników, zgodnie z dekretacją pisma.

W kwestii dotyczącej braku prowadzenia w sekretariacie Zarządu dziennika korespondencyjnego pism przychodzących Dyrektor poinformowała, że pkt VII.3 obowiązującej Instrukcji Kancelaryjnej²³⁰ sugeruje jedynie możliwość prowadzenia dodatkowych rejestrów przez sekretariaty/osoby wskazane oraz referentów, bez nakazu ich prowadzenia. Obligatoryjnie prowadzony był jedynie rejestr korespondencji w Kancelarii Głównej. Jednocześnie chronologiczne gromadzenie całej korespondencji - w tym przychodzącej wraz z odpowiedziami Spółki - na poziomie Sekretariatu Zarządu jest prowadzone w sposób zapewniający ich identyfikowalność, dostępność, oznaczenie dat i sposobu wpływu oraz dekretacji przez członków zarządu.

(akta kontroli Tom V str. 44-68, 132-133)

Prezes Zarządu sprawujący – zgodnie z pkt 6 działu I „*Postanowienia Ogólne*” - nadzór nad stosowaniem w SRK postanowień *Instrukcji Kancelaryjnej* wyjaśnił, iż mając na uwadze pojawiające się niejasności w zakresie odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych w zakresie przekazywania otrzymanej

2022 r. znak BM.II.053.847.2022) i dwa pisma w formie papierowej (tj. pismo z dnia 9 października 2018 r. znak JSWII/ZT/TW/KK/868/2018 oraz pismo z dnia 31 października 2019 r. znak DGA.I.4220.12.2019).

²³⁰ Wprowadzona do stosowania Zarządzeniem nr 6/2012 Prezesa Zarządu SRK z dnia 16 maja 2012 r., zwana dalej: „*Instrukcją kancelaryjną*”.

korespondencji do Kancelarii Głównej w celu jej rejestracji, w wyniku obowiązujących w Spółce dwóch dokumentów regulujących obieg korespondencji tj. *Instrukcji kancelaryjnej* oraz *Instrukcji Systemu ELOI* podjęto działania w celu aktualizacji i ujednoczenia powyższych dokumentów. Dodał też, że: *W związku z powyższym w trakcie opracowania jest nowa instrukcja kancelaryjna, która obecnie jest na etapie konsultacji. Jego zapisy jasno precyzują odpowiedzialność komórek organizacyjnych i poszczególnych pracowników także w zakresie obiegu korespondencji przychodzącej, w tym otrzymywanej drogą elektroniczną.*

(akta kontroli Tom V str. 22-23)

W trakcie kontroli przedłożono kontrolującemu założony w Sekretariacie Zarządu dziennik korespondencyjny poczty przychodzącej elektronicznie począwszy od 1 stycznia 2020 r. oraz pismo Dyrektora Biura Obsługi Zarządu i Informatyki z 21 lutego 2023 r. skierowane do pracowników Oddziałów i Biur Spółki, w którym przypomniano o bezwzględnym stosowaniu zasad w zakresie obiegu korespondencji, w tym m.in. konieczności rejestrowania w systemie ELOI wszelkiej korespondencji wpływającej do siedziby Spółki przez pracowników Działu Organizacji Zarządzania, zajmujących się obsługą Kancelarii Głównej oraz dodatkowej rejestracji w dzienniku korespondencji przychodzącej prowadzonej w Sekretariacie Zarządu, korespondencji przychodzącej drogą elektroniczną z Ministerstwa lub innych organów państwowych.

OCENA CZĄSTKOWA

Przejęcie KWK Krupiński od JSW w stanie technicznie nieprzygotowanym do likwidacji oraz błędy planowania przełożyły się bezpośrednio na przebieg i koszty procesu likwidacji, a w szczególności na niedotrzymywanie zakładanych w *Programie* zakresów i terminów realizacji robót, a także ich kolejności. Nałożyło się na to spowolnienie robót w związku z pandemią COVID-19, długi czas prowadzenia procedur przetargowych na wyłonienie wykonawców poszczególnych zadań likwidacyjnych, dwukrotne spowolnienie – w porozumieniu z Ministrem Energii - procesu likwidacji (łącznie przez 8 miesięcy) w związku z zainteresowaniem inwestorów zewnętrznych oraz wstrzymanie procesu likwidacji na skutek dyspozycji Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych na okres ponad pół roku. W efekcie, proces likwidacji Kopalni wydłużył się o dwa i pół roku w stosunku do pierwotnych założeń.

Analiza okoliczności dwukrotnego spowolnienia przez Zarząd SRK procesu likwidacji KWK Krupiński oraz wstrzymania jej likwidacji w okresie od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. wykazała, że:

- 1) Spowolnienie likwidacji Kopalni w okresie od kwietnia do lipca 2018 r. wynikało z decyzji jakie zapadły na spotkaniu przedstawicieli związków zawodowych, SRK i Wiceministra Energii, do którego doszło w związku z zainteresowaniem zakupem kopalni przez firmę T, przy czym – zdaniem NIK - została ona podjęta bez podstaw merytorycznych. Świadczy o tym fakt, że w momencie podejmowania tej decyzji ani Zarząd SRK ani Wiceminister nie dysponowali wiedzą nt. kondycji i wiarygodności finansowej oferenta.
- 2) Spowolnienie likwidacji Kopalni w okresie od 17 grudnia 2019 r. do kwietnia 2020 r. było efektem zainteresowania firmy JSW-I infrastrukturą dołową i powierzchniową KWK Krupiński oraz planami jej zagospodarowania, w tym zamiarem uruchomienia na tym terenie m.in. elektrowni szczytowo-pompowej, fabryki napędów i ogniw wodorowych, poligonu testowego dronów itd. Plany te były przez tę spółkę szeroko prezentowane publicznie, a efektem tego było zasugerowanie Zarządowi SRK przez ówczesnego Ministra Energii potrzeby spowolnienia likwidacji celem umożliwienia JSW-I

przeprowadzenia działań pozwalających na zmaterializowanie tych planów. Również w tym przypadku okazało się, że Zarząd SRK podejmując decyzję o spowolnieniu likwidacji KWK Krupiński nie miał do tego ani podstaw merytorycznych, ani prawnych. Okazało się bowiem, że prezentując te koncepcje JSW-I nie dysponowała dokumentami pozwalającymi na traktowanie ww. zamierzeń w sposób wiarygodny. Nie przygotowała ich także w okresie wstrzymania likwidacji kopalni, w efekcie czego do realizacji żadnego z tych pomysłów nie doszło, a SRK i budżet państwa poniosły koszty wynikające z przedłużenia procesu likwidacji Kopalni.

- 3) Wstrzymanie procesu likwidacji na okres od 17 października 2020 r. do 26 kwietnia 2021 r. miało miejsce na pisemną „prośbę” Sekretarza Stanu w Ministerstwie Aktywów Państwowych w związku ze zgłoszonym do SRK i MAP zainteresowaniem wykorzystania niezlikwidowanych obiektów przez firmę S, która zainteresowana była prowadzeniem wydobywania węgla kamiennego w sąsiadującym bezpośrednio z Kopalnią obszarze górniczym. Rozmowy w tej sprawie rozpoczęły się jeszcze, gdy Kopalnia była własnością JSW, lecz ostatecznie zakończyły się one fiaskiem. Podkreślić jednak należy, że przed podjęciem decyzji o wstrzymaniu likwidacji, Zarząd SRK nie dysponował uchwałą WZA wskazującą na zamiar zbycia zorganizowanej części Spółki oraz nie zapewnił sobie pokrycia przez potencjalnego nabywcę kosztów wstrzymania likwidacji, a w szczególności kosztów utrzymania i funkcjonowania KWK Krupiński w ww. okresie. W efekcie tej decyzji, SRK – a finalnie budżet państwa – poniosła dodatkowe koszty, które według Spółki należy szacować na co najmniej 28 083,9 tys. zł.

Opisane wyżej działania Zarządu SRK, skutkujące przedłużeniem procesu likwidacji i poniesieniem ostatecznie przez budżet państwa dodatkowych kosztów były - w ocenie NIK - nie tylko niegospodarne, ale również wykraczające poza statutowy zakres jego kompetencji. Zauważyć bowiem należy, że Spółka powołana została do prowadzenia likwidacji kopalni, a przejęcie KWK Krupiński od JSW dokonane zostało w precyzyjnie określonym celu, jakim była całkowita fizyczna likwidacja tego zakładu górniczego. Z tego względu, w podejmowaniu swoich decyzji Zarząd powinien kierować się przede wszystkim sprawnym, oszczędnym i efektywnym przeprowadzeniem tego procesu, zwłaszcza że podjęcie decyzji o spowolnieniu i wstrzymaniu procesu likwidacji – w świetle zapisów statutowych – wykraczało poza zakres kompetencji Zarządu, gdyż nie zostało poprzedzone odpowiednią uchwałą WZA. W związku z tym, Zarząd obowiązany był do realizacji opracowanego przez SRK i zatwierzonego przez ME w 2017 r. *Programu likwidacji*, który nie przewidywał innej możliwości niż całkowita fizyczna likwidacja Kopalni.

Argumenty Zarządu Spółki, że decyzje o czasowym spowolnieniu likwidacji podejmowane były w porozumieniu z Ministrem Energii, a wstrzymanie robót likwidacyjnych nastąpiło na skutek dyspozycji Sekretarza Stanu Ministerstwa Aktywów Państwowych²³¹ nie są - zdaniem NIK - wystarczające dla podjęcia tego typu decyzji. NIK zwraca bowiem uwagę, że działania ww. ministrów nie miały oparcia w przepisach prawa, gdyż żadna z tych osób nie działała ani jako organ właścicielski ani jako organ administracji. Z powyższego względu należy uznać, że działania Zarządu nie miały podstaw prawnych, a ich skutkiem było poniesienie przez Spółkę, a finalnie przez budżet państwa, dodatkowych kosztów likwidacji, w szczególności z tytułu utrzymywania przeznaczonych do likwidacji obiektów i zwiększonych kosztów ogólnego zarządu.

²³¹ Pismo Nr DGA.I.070.7.2020 z dnia 21 kwietnia 2020 r.

Ostatecznie wydatki SRK na likwidację Kopalni – bez wydatków na rekultywację terenów pogórnich i wydatków na usuwanie szkód górniczych - wyniosły do końca I kwartału 2023 r. łącznie 432 509,1 tys. zł²³², tj. o 37,5% więcej niż na te działania pierwotnie zakładano w *Programie likwidacji* (o 117 961,4 tys. zł więcej).

Stwierdzono również, że w Spółce - wbrew zapisom pkt. 1 działu „Podstawowe założenia elektronicznego obiegu informacji ELOI” Instrukcji Systemu Elektronicznego Obiegu Informacji (ELOI)²³³, - w latach 2018-2022 nie rejestrowano pism przychodzących do Spółki drogą elektroniczną.

3. Efekty likwidacji KWK "Krupiński"

3.1. Zabezpieczenie kopalni

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²³⁴ złoża kopalni podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalni, w tym kopalni towarzyszących. Prezes Zarządu wyjaśnił, że: *SRK S.A. przeprowadza proces likwidacji kopalń lub ich wyodrębnionych części i nie prowadzi eksploatacji pokładów węgla kamiennego. Likwidując kopalnie lub ich wyodrębnione części SRK S.A. stosuje się do obowiązujących przepisów i prowadzi roboty górnicze tak, by chronić sąsiednie złoża kopalni, zabezpieczać niewykorzystane części złoża kopalni, sąsiednich złóż kopalni przy wykorzystaniu niezbędnych środków chroniących wyrobiska sąsiednich zakładów górniczych. W związku z tym, że KWK „Krupiński” była kopalnią silnie metanową, w trakcie jej likwidacji prowadzono proces odmetanowania pokładów węgla kamiennego (na podstawie art. 8f ustawy o funkcjonowaniu górnictwa), jak również dodatkiem nr 5 do dokumentacji geologicznej dokonano rozliczenie złoża Krupiński.*

(akta kontroli Tom II str. 313-314, Tom VII str. 349)

3.2. Efekty społeczne i gospodarcze

Po nabyciu KWK Krupiński, w wyniku działań podjętych przez SRK do końca 2022 r., składniki majątkowe likwidowanej kopalni zostały zagospodarowane w następujący sposób:

- zlikwidowano 28 budynków (grupa 1) o łącznej wartości księgowej 9 688,4 tys. zł²³⁵ i wartości netto 8 582,5 tys. zł;
- zlikwidowano 361 budowli (grupa 2) o łącznej wartości księgowej 89 600,8 tys. zł²³⁶ i wartości netto 61 087,7 tys. zł;
- zlikwidowano 110 maszyn i urządzeń ogólnych (grupa 4) o łącznej wartości księgowej 1 158,6 tys. zł²³⁷ i wartości netto 506,7 tys. zł;

²³² Z tego 75 932,1 tys. zł w 2017 r., 79 131,1 tys. zł w 2018 r., 80 530,7 tys. zł w 2019 r., 71 462,4 tys. zł w 2020 r., 62 510,3 tys. zł w 2021 r. i 53 402,7 tys. zł w 2022 r.

²³³ Wprowadzona do stosowania uchwałą nr 5007/2017/Z/VII Zarządu SRK z dnia 29 grudnia 2017 r. Zgodnie z pkt. 1 tej instrukcji, rejestracja korespondencji obejmować powinna całą korespondencję znajdującą się w Spółce, w tym korespondencję przychodzącą.

²³⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, zwana dalej „Poś”.

²³⁵ Z tego sześć budynków w 2018 r. o łącznej wartości bilansowej 1 757,7 tys. zł, 18 budynków o łącznej wartości bilansowej 6 481,6 tys. zł w 2019 r. dwa budynki o łącznej wartości bilansowej 911,0 tys. zł w 2021 r. i dwa budynki o łącznej wartości bilansowej 538,1 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²³⁶ Z tego 46 budowli o łącznej wartości bilansowej 41 718,9 tys. zł w 2018 r., 132 budowle o łącznej wartości bilansowej 16 772,8 tys. zł w 2019 r. 18 budowli o łącznej wartości bilansowej 2 099,1 tys. zł w 2020 r., 15 budowli o łącznej wartości bilansowej 1 890,0 tys. zł w 2021 r. i 149 budowli o łącznej wartości bilansowej 27 120,0 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²³⁷ Z tego dwa urządzenia o łącznej wartości bilansowej 4,5 tys. zł w 2018 r., 28 maszyn i urządzeń o łącznej wartości bilansowej 426,0 tys. zł w 2019 r. 38 maszyn i urządzeń o łącznej wartości bilansowej 414,3 tys. zł w 2020 r., 41 maszyn i

- w wyniku korekty aktu notarialnego²³⁸ nieodpłatnie przekazano do JSW siedem maszyn i urządzeń ogólnych (grupa 4) o łącznej wartości księgowej 57,1 tys. zł i wartości netto 40,4 tys. zł;
- zlikwidowano 136 maszyn i urządzeń specjalnych (grupa 5) o łącznej wartości księgowej 4 514,6 tys. zł²³⁹ i wartości netto 1 387,9 tys. zł;
- w wyniku korekty aktu notarialnego²⁴⁰ nieodpłatnie przekazano do JSW dwa urządzenia specjalne (grupa 5) o łącznej wartości księgowej 0,7 tys. zł i wartości netto 0,00 zł;
- zlikwidowano 251 urządzeń technicznych (grupa 6) o łącznej wartości księgowej 3 930,8 tys. zł²⁴¹ i wartości netto 2 723,7 tys. zł;
- zlikwidowano 65 narzędzi i urządzeń (grupa 8) o łącznej wartości księgowej 46,4 tys. zł i wartości netto 36,3 tys. zł;
- zlikwidowano pięć w pełni umorzonych programów komputerowych o łącznej wartości księgowej 20,4 tys. zł;
- sprzedano 83 środki trwałe o łącznej wartości księgowej 1 725,0 tys. zł²⁴² i wartości netto 1 050,9 tys. zł;
- darowano dziewięć środków trwałych²⁴³ o łącznej wartości księgowej 41,3 tys. zł i wartości netto 18,0 tys. zł;
- przekazano na rzecz innych oddziałów SRK (KWK Jas-Mos, Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń, KWK Centrum, KWK Jas-Mos Jastrzębie III) środki trwałe, maszyn i urządzenia o łącznej wartości księgowej 343,4 tys. zł i wartości netto 116,7 tys. zł.

(akta kontroli Tom II str. 637, 642-675)

Do końca I kwartału 2023 r. SRK uzyskała przychody z likwidacji w łącznej wysokości 38 557,9 tys. zł²⁴⁴, które w całości zostały przeznaczone na pokrycie kosztów likwidacji Kopalni.

(akta kontroli Tom VIII str. 667-675)

Do końca 2022 r. SRK - z tytułu oddania do odpłatnego korzystania ze składników majątku trwałego znajdującego się na stanie majątkowym Oddziału KWK Krupiński²⁴⁵ - zawarła 30 umów oraz przejęła w dniu nabycia kopalni prawa i obowiązki wynikające z funkcjonujących w KWK Krupiński 31 umów najmu/dzierżawy. W okresie od 1 kwietnia 2017 r. do 31 grudnia 2022 r. Spółka uzyskała z tytułu ww. umów łączne przychody w wysokości 3 959,6 tys. zł²⁴⁶.

urządzeń o łącznej wartości bilansowej 301,5 tys. zł w 2021 r. i jedno urządzenie o wartości bilansowej 12,3 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²³⁸ Rep. A nr 2010/2018 z dnia 24 września 2018 r.

²³⁹ Z tego jedną maszynę o wartości bilansowej 1,0 zł w 2018 r., 55 maszyn i urządzeń o łącznej wartości bilansowej 818,9 tys. zł w 2019 r., 54 maszyny i urządzenia o łącznej wartości bilansowej 1 245,8 tys. zł w 2020 r., sześć maszyn i urządzeń o łącznej wartości bilansowej 1 938,3 tys. zł w 2021 r. i 20 maszyn i urządzeń o łącznej wartości bilansowej 511,6 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²⁴⁰ Rep. A nr 2010/2018 z dnia 24 września 2018 r.

²⁴¹ Z tego dwa urządzenia o wartości bilansowej 60,0 zł w 2018 r., 124 urządzenia o łącznej wartości bilansowej 2 730,1 tys. zł w 2019 r., 81 urządzeń o łącznej wartości bilansowej 783,2 tys. zł w 2020 r., 13 urządzeń o łącznej wartości bilansowej 83,6 tys. zł w 2021 r. i 31 urządzeń o łącznej wartości bilansowej 333,9 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²⁴² Z tego 69 środków trwałych o łącznej wartości bilansowej 147,0 tys. zł w 2019 r., trzy środki trwałe o łącznej wartości bilansowej 44,9 tys. zł w 2020 r., 11 środków trwałych o łącznej wartości bilansowej 1 533,1 tys. zł w 2021 r.

²⁴³ W tym jeden samochód pożarniczy darowano na rzecz Gminy Bolesław, po jednym wozie kopalnianym darowano na rzecz Gminy Zebrzydowice, Gminy Suszec i parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Mysłowicach i lokomotywę darowano na rzecz ww. parafii.

²⁴⁴ W 2017 r. 6 139,2 tys. zł, w 2018 r. – 3 459,0 tys. zł, w 2019 r. – 7 671,5 tys. zł, w 2020 r. – 7 178,1 tys. zł, w 2021 r. – 7 125,6 tys. zł, w 2022 r. – 6 955,4 tys. zł, a w I kwartale 2023 r. – 37,9 tys. zł.

²⁴⁵ Najem, dzierżawa gruntu, budynków i budowli, pomieszczeń, maszyn i urządzeń.

²⁴⁶ Z tego 2 940,0 tys. zł z tytułu umów przejętych i 1 019,6 tys. z umów zawartych przez SRK.

(akta kontroli Tom V str. 4-10)

Dodatkowo SRK, w ww. okresie, udostępniła podmiotom zewnętrznym²⁴⁷ - na podstawie zawartych z nimi siedmiu umów - wejście na teren kopalni w celu realizacji planowanych przez te podmioty działań inwestycyjnych i z tego tytułu uzyskała przychody w łącznej kwocie 37,9 tys. zł.

(akta kontroli Tom V str. 4-5, 7-10)

W latach 2018-2022 (I półrocze) SRK przeprowadziła łącznie 436²⁴⁸ przetargów na sprzedaż nieruchomości, ruchomych składników i surowców wtórnych, w których łączna cena wywoławcza wynosiła odpowiednio 114 098,8 tys. zł. Spośród nich rozstrzygnięto 82²⁴⁹ przetargi, w wyniku czego uzyskano przychody w łącznej wysokości 11 269,9²⁵⁰ tys. zł.

(akta kontroli Tom V str. 5, 11)

SRK w okresie objętym kontrolą nie prowadziła zadań związanych z rekultywacją terenu.

(akta kontroli Tom II str. 637, Tom III str. 10, 12, 14, 15, 19, 26-27)

Po przejściu KWK Krupiński przez SRK łącznie ze świadczeń osłonowych skorzystało 1 083 osoby, z czego:

- z urlopów górniczych – 772 osoby,
- z urlopów dla pracowników przeróbki mechanicznej węgla – 93 osoby,
- z jednorazowej odprawy pieniężnej – 218 osób.

W związku z alokacją i zwolnieniami pracowników KWK Krupiński, SRK w latach 2017-2022 (I półrocze) wypłaciła łącznie 192 155,2 tys. zł²⁵¹, z tego:

- z tytułu urlopów górniczych 165 185,9 tys. zł²⁵²,
- z tytułu urlopów dla pracowników przeróbki mechanicznej 10 101,1 tys. zł²⁵³,
- jednorazowych odpraw pieniężnych 16 868,2 tys. zł²⁵⁴.

Spółka nie poniosła kosztów związanych z zwolnieniami z tytułu roszczeń pracowników stwierdzonych orzeczeniem sądu lub ugodą sądową.

(akta kontroli Tom II str. 637-638, 676)

3.3. Źródła finansowania likwidacji

Wydatki ogółem na zadania wykonane w trakcie likwidacji KWK Krupiński wyniosły do końca I kwartału 2023 r. łącznie 432 509,1 tys. zł, przy czym po dokonaniu przez Spółkę zwrotów nadmiernie pobranej dotacji w łącznej kwocie 6 591,9 tys. zł, wynikającej z otrzymanych zwrotów z podatku VAT (6 547,6 tys. zł) i składek ZUS (30,6 tys. zł) oraz korekt (13,7 tys. zł) zakres finansowy ww. zadań wyniósł łącznie 425 917,2 tys. zł.

(akta kontroli Tom V str. 164)

²⁴⁷ Właściciele infrastruktury liniowej – energetycznej, wodnej, kanalizacyjnej i Jastrzębskim Zakładem Remontowym Sp. z o.o.
²⁴⁸ Z tego 376 przetargów dotyczyła sprzedaży aktywów ruchomych, 54 przetargi sprzedaży surowców wtórnych i sześć przetargów – sprzedaży nieruchomości.

²⁴⁹ Z tego 44 przetargi dotyczyły sprzedaży aktywów ruchomych, 37 przetargów sprzedaży surowców wtórnych i jeden przetarg – sprzedaży nieruchomości.

²⁵⁰ Z tego w 2019 r. w kwocie 2 130,3 tys. zł, w 2020 r. w kwocie 3 227,0 tys. zł, w 2021 r. w kwocie 4 209,1 tys. zł i w I półroczu 2022 r. w kwocie 1 703,5 tys. zł.

²⁵¹ Z tego 57 421,0 tys. zł w 2017 r., 65 345,8 tys. zł w 2018 r., 45 681,0 tys. zł w 2019 r., 21 154,5 tys. zł w 2020 r., 2 498,2 tys. zł w 2021 r. i 54,7 tys. zł w I półroczu 2022 r.

²⁵² Z tego w 2017 r. kwotę 38 130,5 tys. zł, w 2018 r. – 60 631,5 tys. zł, w 2019 r. – 43 003,2 tys. zł, w 2020 r. – 20 867,8 tys. zł, w 2021 r. – 2 498,2 tys. zł i w I półroczu 2022 r. kwotę 54,7 tys. zł.

²⁵³ Z tego w 2017 r. kwotę 2 422,3 tys. zł, w 2018 r. – 4 714,3 tys. zł, w 2019 r. – 2 677,8 tys. zł i 286,7 tys. zł w 2020 r.

²⁵⁴ Wypłaconych w 2017 r.

Koszty procesów likwidacyjnych zostały w ww. okresie sfinansowane z:

- w 62,5% z dotacji budżetowych w łącznej wysokości 263 941,5 tys. zł²⁵⁵,
- w 26,4% ze środków otrzymanych w ramach podniesienia przez ME/MAP kapitału Spółki o łączną kwotę 114 162,4 tys. zł, przy czym jednocześnie z tym podniesieniem Zarząd Spółki podpisał z ministrem podnoszącym kapitał umowy określające zasady wykorzystania i rozliczania otrzymanych środków²⁵⁶,
- w 10,3% z przychodów uzyskanych z likwidacji (44 467,7 tys. zł²⁵⁷),
- w 0,8% zobowiązaniami (3 339,4 tys. zł).

(akta kontroli Tom V str. 165-339, 352-398)

3.4. Koszty społeczne

W informacji Wójta gminy Suszec dotyczącej kosztów społecznych likwidacji KWK Krupiński, która od początku swojego istnienia była największym pracodawcą i płatnikiem podatków na terenie gminy, stwierdzono m.in.:

- *likwidacja kopalni spowodowała znaczne zmniejszenie ilości „pewnych” i dobrze wynagradzanych miejsc pracy (w branży energetycznej), mniej zagrożonych zwolnieniem pracowników w związku z zaistniałą sytuacją gospodarczą. Pracownicy byłej kopalni zostali zatrudnieni w innych kopalniach lub skorzystali z urlopów górniczych lub z możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę;*
- *po likwidacji kopalni nastąpił znaczny spadek dochodów gminy. KWK Krupiński była podmiotem zasilającym przez wiele lat budżet gminy w wysokości ok 10 mln zł rocznie. Dzięki tym środkom finansowym gmina mogła się rozwijać i zapewniać mieszkańcom szereg usług kulturalno-sportowych i edukacyjnych na wysokim poziomie. W związku z nagłym spadkiem dochodów ograniczone lub przesunięte w czasie zostały inwestycje służące poprawie jakości życia mieszkańców. Zaistniała również konieczność ograniczenia wydatków na kulturę, sport i edukację. Konieczne i pilne inwestycje dotyczące budowy kanalizacji, poprawę infrastruktury drogowej, uzbrojenie terenów pod działalność przemysłową zostały praktycznie zatrzymane. Bez wsparcia i to na poziomie 100% ze strony państwa trudno będzie zrealizować planowany dalszy rozwój, a nawet utrzymać istniejącą infrastrukturę w dobrym stanie. Gmina ma plany przestrzenne i istnieją duże możliwości rozwoju, jednak zawsze każde podjęte zadanie wymaga wkładu własnego. O ten w przypadku uszczuplenia dochodów gminy jest i będzie bardzo trudny do uwzględnienia w budżecie gminy.*
- *przedsiębiorcy mają obawy co do lokowania firm na terenie po likwidowanych kopalniach, a to wiąże się z brakiem tworzeniem nowych miejsc pracy*

²⁵⁵ Z tego w 2017 r. w kwocie 69 111,3 tys. zł, 70 248,1 tys. zł w 2018 r., 51 646,8 tys. zł w 2019 r., 63 087,5 tys. zł w 2020 r., 4 205,3 tys. zł w 2021 r. i 5 642,5 w I kwartale 2023 r.

²⁵⁶ Umowy objęcia akcji w podwyższonym kapitale zakładowym, zawarte pomiędzy ME/MAP a SRK w dniach: 12 grudnia 2017 r. (łączna kwota środków wyniosła 8 819,2 tys. zł, z tego w 2019 r. 8 161,7 tys. zł i w 2020 r. 657,5 tys. zł), 31 grudnia 2018 r. (łączna kwota środków wyniosła 12 153,3 tys. zł i została przeznaczona na pokrycie kosztów w 2019 r.), 18 grudnia 2020 r. (łączna kwota środków wyniosła 53 172,0 tys. zł, z tego w 2021 r. – 50 087,1 tys. zł i w 2022 r. – 3 084,9 tys. zł) oraz 21 grudnia 2021 r. (kwota środków wyniosła 40 017,9 tys. zł, z czego 39 527,4 tys. zł na pokrycie kosztów w 2022 r. i 490,5 tys. zł na koszty z I kw. 2023).

²⁵⁷ Z tego kwota 38 557,9 tys. zł stanowiła przychody z zadań w trakcie likwidacji (w 2017 r. w wysokości 6 139,2 tys. zł, w 2018 r. – 3 459,0 tys. zł, w 2019 r. – 7 671,5 tys. zł, w 2020 r. 7 178,1 tys. zł, w 2021 r. – 7 125,6 tys. zł, w 2022 r. – 6 955,4 tys. zł i 29,1 tys. zł w I kw. 2023 r.), natomiast kwota 5 909,8 tys. zł stanowiła przychody z dzierżawy i sprzedaży majątku (w 2017 r. w wysokości 122,1 tys. zł, w 2018 r. – 144,8 tys. zł, w 2019 r. 605,0 tys. zł, w 2020 r. – 88,0 tys. zł, w 2021 r. – 1 082,8 tys. zł, w 2022 r. – 3 829,2 tys. zł i 37,9 tys. zł w I kw. 2023 r.).

- i dlatego będzie to odczuwalne szczególnie dla młodego pokolenia. Problem jest również osiadanie terenów po zasypaniu szybów;*
- decyzja o likwidacji KWK Krupiński miała również ogromny wpływ na gospodarkę wodno-ściekową w gminie. Od momentu likwidacji kopalni zapotrzebowanie na wodę ze strony kopalni spadło rocznie z poziomu ok. 250 tys. m³ do poziomu poniżej 30 tys. m³ w roku 2022. Sprzedaż wody przez gminne przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne dla kopalni w okresie jej funkcjonowania stanowiła ok. 40% ogółu sprzedanej wody, natomiast obecnie w okresie likwidacji kopalni wynosi ok. 6% ogółu sprzedanej wody, a po planowanym na dzień 30.06.2023 r. zakończeniu likwidacji kopalni sprzedaż dla pozostałych odbiorców pogómiczego przemysłu ma wynieść niespełna 2 tys. m³, co będzie stanowiło wówczas niespełna 0,5% ogółu sprzedanej wody. Należy mieć tutaj na uwadze fakt, iż kopalnia była i jest zaopatrywana siecią wodociągowa, która po jej zamknięciu nie ulegnie likwidacji, gdyż tą samą, siecią dostarczana jest woda mieszkańcom gminy Suszec. Ww. informacje mają niebagatelne znaczenie przy kalkulacji ceny za wodę, gdyż koszty bieżącego utrzymania sieci, jej obsługi, remontów i modernizacji, kosztów podatkowych itp. po likwidacji kopalni nie uległy obniżeniu, ale zdecydowanie mniejsza sprzedaż skutkuje wyższą ceną dla naszych mieszkańców. I tak, gdyby nie likwidacja kopalni, sprzedaż wody kształtowałaby się prawdopodobnie na ok. 200 - 250 tys. m³, a to oznaczało by iż taryfa za wodę wynosiłaby ok. 1,5 zł/m³ mniej niż obecnie, co stanowiłoby oszczędność w portfelach naszych mieszkańców ok. 600 tys. zł (netto);*
 - kolejnym skutkiem likwidacji kopalni jest likwidacja przede wszystkim sieci kanalizacji sanitarnej wraz z urządzeniami pomocniczymi tj. pompownią ścieków oraz urządzeniami i sieciami dostarczającymi do nich energię elektryczną niezbędną do prawidłowego ich funkcjonowania. Mając na uwadze fakt, iż likwidowaną siecią kanalizacji sanitarnej są transportowane ścieki z osiedla mieszkaniowego w Suszcu (wybudowanego wraz z kopalnią) oraz fakt, iż część tej sieci znajduje się na terenie dawnego zakładu górniczego (ta część ulegnie likwidacji) gmina podjęła decyzję o budowie nowej pompowni ścieków i rurociągu tłoczego, dzięki czemu zostaną zabezpieczone potrzeby mieszkańców tego osiedla w zakresie odbioru i oczyszczenia ścieków. Budowa tej infrastruktury to wydatek rzędu 700 tys. zł (netto).*

(akta kontroli Tom V str. 402-404)

OCENA CZĄSTKOWA

Fizyczna likwidacja KWK Krupiński ma zostać zakończona do końca II kwartału 2023 r., przy czym zakres tej likwidacji nie objął wszystkich zamierzeń zaplanowanych w *Programie likwidacji*, a w szczególności rekultywacji terenów pogórnich i usunięcia istotnych dla tego rejonu szkód górniczych, których wartość szacować należy na ponad 100 mln zł²⁵⁸. Mimo to, wydatki ogółem na zadania wykonane w trakcie likwidacji KWK Krupiński wyniosły do końca I kwartału 2023 r. łącznie 432 509,1 tys. zł, przy czym po dokonaniu przez Spółkę zwrotów nadmiernie pobranej dotacji w łącznej kwocie 6 591,9 tys. zł, wynikającej z otrzymanych zwrotów z podatku VAT (6 547,6 tys. zł) i składek ZUS (30,6 tys. zł) oraz korekt (13,7 tys. zł) zakres finansowy ww. zadań wyniósł łącznie 425 917,2

²⁵⁸ W skorygowanym w 2020 r. aneksem nr 2 *Programie likwidacji* na rekultywację terenów pogórnich zaplanowano 86 mln zł, a z zaplanowanej na usuwanie szkód górniczych kwoty ponad 31 mln zł, do końca I kw. 2023 r. wykorzystano niecałe 10 mln zł.

tys. zł. Koszty procesów likwidacyjnych zostały w ww. okresie sfinansowane w 88,9% ze środków budżetowych (378 103,9 tys. zł), w 10,3% z przychodów uzyskanych z likwidacji (44 467,7 tys. zł), a w pozostałe 0,8% zobowiązaniami.

IV. Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na potrzebę:

- Uwagi
- 1) Opracowywania programów likwidacji kopalń, obejmujących wyczerpujący zakres planowanych zadań związanych z likwidacją, realne terminy ich wykonania, jak również wiarygodne prognozy kosztów ich realizacji, w tym także wykorzystaniem współczesnych narzędzi wsparcia informatycznego tego procesu.
 - 2) Realizacji zadań statutowych Spółki, związanych z procesami likwidacji kopalń, wyłącznie w oparciu o obowiązujące dokumenty planistyczne i przyjęte harmonogramy, bez dokonywania zmian tych procesów, nie popartych formalnymi podstawami prawnymi.
 - 3) Zainicjowania działań mających na celu identyfikację barier uniemożliwiających sprawne planowanie i przeprowadzanie likwidacji, przedstawienia ich Ministrowi Aktywów Państwowych oraz wypracowania rozwiązań, mających na celu wprowadzenie regulacji zapewniających przejmowanie przez SRK do likwidacji zakładów górniczych jedynie w pełni przygotowanych przez poprzedniego właściciela do wdrożenia takiego procesu, w tym dysponujących zatwierdzonym planem ruchu likwidowanego zakładu górniczego i kompletem dokumentacji formalno-prawnej pozwalającej na jego prowadzenie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 19 maja 2023 r.

Kontroler
Monika Bukowiec
Specjalista kontroli państwowej

.....

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

